



Bütün Dünya

192297 SAYI: 2017 / 05 FİYATI: 5 TL



19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramımız Kutlu Olsun

“Ey Türk gençliği!
Birinci vazifen,
Türk istiklâlini,
Türk Cumhuriyeti'ni,
ilelebet muhafaza ve
müdafaa etmektir.”

H. Atatürk

**Organ
Nakilli
Çocuklar
ve Aileleri
Başkent
Üniversitesi'
nin 23 Nisan
Balosu'nda
Buluşular** Sh: 9

Cihangir
Dumanlı:
**Atatürk
Askerin
Politikaya
Karışmasını
İstemezdi**
Sh: 20
Tekin Özertem:
Nutuk Sh: 3

Metin Gören:
**19 Mayıs
1919** Sh: 35
Cengiz Özakıncı:
Kızı Ayşe Sultan
Anlatıyor;
**Babam
Sultan
Abdülhamid** Sh: 37

Necdet Pamir:
**Enerjinin
Geleceği
Senaryoları**
Sh: 43
Yücel Aksoy:
**Michael
Faraday** Sh: 81

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor. Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.



Bütün Dünya Abone Servisi
Tel: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya



Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anıtsal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı :

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde No: 77, Bahçelievler, Ankara adresinde hazırlanmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,
Gülbüz Atabek, Kaya Karan,
Ayhan Erten, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Prof. Dr. Kemal Arı, Sabriye Aşır, Dr. Sıtkı Aydinel, Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Haluk Cansın, Nevin Dedeoğlu, Dr. Cihangir Dumanlı, Haluk Erdemol, Sema Erdoğan, Konur Ertop, Gülbüz Evren, Metin Gören, Mümtaz İdil, Muzaffer İzgü, Nilay Karatosun, Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı, Saniye Özden, Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarıhan, Sezin San Sungunay, Mete Tizer, İzlen Şen Toker, İzmir Tolga, Melek Şirin Tolga, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Orhan Velidedeoğlu, Dr. Öğüt Yazman, Aylin Yengin, Halit Yıldırım, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 80 16
Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok,
Kat: 3, Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul
Tel: (0216) 456 27 27 (pbx)
Faks: (0216) 456 27 29

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No:159
Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Yaysat

Basım Tarihi: 24 / 04 / 2017

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr



Metematik
Dr. Ufuk Akyol

Mutsuzluk

Bir pazarlama hocasından dinledim: *“Seçenek arttıkça, memnuniyetsizlik de artar”* diyordu.

Bir televizyon satın almak istediğinde önünde yüzlerce çeşit var. Ne kadar ince eleyip sık dokusan da sonunda satın aldığın televizyona bakarken içinden:

“Çift işlemcili olanı mı alseydim acaba? Ya da şu içbükeylerden mi alseydim?” diye geçiriyorsun ya, onu diyor.

Araba almaya kalktığında örneğin, *“Sedan mı alseydim acaba, bu SUV çok mu yüksek ne?”*

Rahmetli Oğuz Aral isyan etmişti üç düğmeli ceketlerin moda olduğu dönemde: *“Yahu bin tane takım elbise var, benim istediğim iki düğmeli ceketlerden yok! Moda değişmiş artık! Bana ne modadan, ben iki düğmeli ceketimi istiyorum”* diyerek.

Cep telefonu, şampuan, traş bıçağı, derken kişisel ilişkiler, siyaset...

Ne geniş bir yelpaze bu! Peki o zaman seçenekler neden artıyor?

Diyor ki pazarlama hocası: *“Seçeneğin çoğalması özgürlüğün çoğalmasıdır. Özgürlüğün çoğalması da daha iyi, daha kaliteli yaşamın gereğidir.”*

“Seçeneğin çoğalması özgürlüğün çoğalmasıdır. Özgürlüğün çoğalması da daha iyi, daha kaliteli yaşamın gereğidir.”

O halde nasıl çikacağız bu ikilemin içinden?

Yaşamımızdaki seçenekleri azaltıp, özgürlüğümüzü mü kısımlıyoruz?

Daha mutlu olmak için yaşam kalitemizin düşmesine mi göz yummalıyız? İki, hatta tek seçenekli seçimler mi olmalı yaşamımızda?

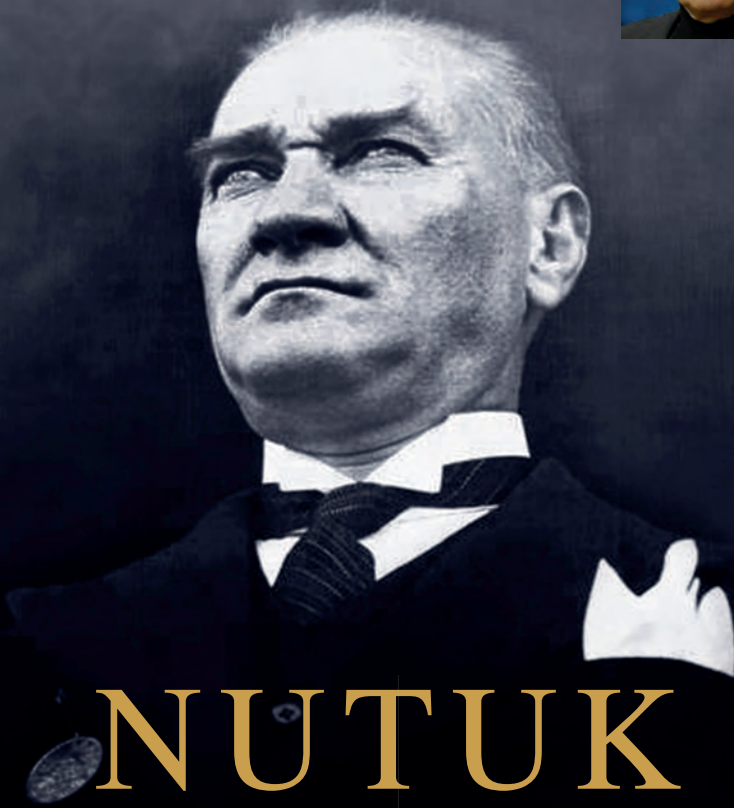
Ne garip bu insanoğlunun doğası. Sanki mutlu olmamak, olamamak, kendi yarattığı dünyanın bir gereği, kendi tek seçenekli seçimi.

Boşuna denmiyor: *“Devrimden önce evrim gerek”* diye. •

ufukakyolbd@gmail.com

Kültür ve Sanat Dünyasından

Tekin Özerterem



NUTUK

“1919 senesi Mayısının 19 uncu günü Samsun’a çıktım.” diye başlar Atatürk’ün büyük nutku.

Yıl 1927, Ekim ayının 15’i; günlerden Cuma...
15-20 Ekim tarihleri arasında gerçekleştirilen ve Cumhuriyet Halk Fırkası’nın ilk dört temel ilkesi olan “Cumhuriyetçilik”, “Halkçılık”, “Milliyetçilik”, “Laiklik” ilkelerinin benimsendiği II. Kurultay’ın ilk günü. Ve şöyle devam eder:

“...Vaziyet ve manzarai umumiye: Osmanlı Devletinin dahil bulunduğu grup, Harbi Umumide mağlup



olmuş, Osmanlı ordusu her tarafta zedelenmiş, şeraiti ağır, bir müta-rekename (antlaşma) imzalanmış. Büyük Harbin uzun seneleri zarfında, millet yorgun ve fakir bir halde. Millet ve memleketi Harbi Umumiye sevk edenler, kendi hayatları endişesine düşerek, memleketten firar etmişler: Saltanat ve hilâfet mevkiini işgal eden Vahdettin, mütereddi, şahsını ve yalnız tahtını temin edebileceğini tahayyül ettiği deni (alçak, kötü, kişiliksiz) tedbirler araştırmakta.

Damat Ferit Paşanın riyasetindeki (başbakanlığındaki) kabine; âciz, haysiyetsiz, cebîn(korkak), yalnız padişahın iradesine tâbi ve onunla beraber şahıslarını vikaye edebilecek (koruyabilecek) herhangi bir vaziyete razı.

Ordunun elinden esliha (silahlar) ve cepanesi alınmış ve alınmakta. (...) İtilâf donanmaları ve askerleri İstanbulda. Adana vilâyeti, Fransızlar; Urfa, Maraş, Ayıntap (Antep), İngilizler tarafından işgal edilmiş. Antalya ve Konya'da, İtalyan kıtaati askeriyesi; Merzifon ve Samsun'da İngiliz askerleri bulunuyor.

Her tarafta, ecnebi zabıt ve memurları ve hususi adamları

faaliyette. Nihayet, mebdei kelâm (yeni bir başlangıç olarak) kabul ettiğimiz tarihten dört gün evvel, 15 Mayıs 1919 da İtilâf Devletleri'nin muvafakatiyle Yunan ordusu İzmirde ihracediliyor (çıkarılıyor) ..." (1)



Samsun'a ayak bastığı günden başlayarak, silah arkadaşları ve ulusu

ile nasıl bütünlüşerek; türlü çeşitli entrikalara, güçlüklerle ve isyanlara nasıl göğüs gererek gerçekleştirilen Kurtuluş Savaşı'nı; Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş aşamalarını belgeleyerek anlatır Nutuk'ta Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal. Üç ayda kaleme aldığı, altı gün boyunca, otuz altı buçuk saat süren bu tarihi söylevini şu sözlerle sonlandırır:

"... Saygıdeğer Efendiler, sizi günlerce işgal eden uzun ve teferruatlı nutkum, nihayet geçmişe karışmış bir devrin hikâyesidir. Bunda milletim için ve gelecekteki evlâtlarımız için dikkat ve uyanıklık sağlayabilecek bazı noktaları belirtebilmiş isem kendimi bahtiyar sayacağım.

Efendiler, bu nutkumla, millî varlığı sona ermiş sayılan büyük bir milletin, istiklâlini nasıl kazandığını, ilim ve tekniğin en son esaslarına dayanan millî ve çağdaş bir devleti nasıl kurduğunu anlatmaya çalıştım.

Bugün ulaştığımız sonuç, asırlardan beri çekilen millî felâketlerin yarattığı uyanıklığın eseri ve bu aziz vatanın her köşesini sulayan kanların bedelidir.

Bu sonucu, 'Türk gençliğine emanet ediyorum.

Ey Türk gençliği!

Birinci vazifem, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyeti'ni, ilelebet (daima) muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinedir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dahilî ve harici bedhahların (kötüllüğünü isteyenlerin) olacaktır. Bir gün, istiklâl ve Cumhuriyet'i müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şerâitini (şartlarını) düşünmeyeceksin!

"Bugün ulaştığımız sonuç, asırlardan beri çekilen millî felâketlerin yarattığı uyanıklığın eseri ve bu aziz vatanın her köşesini sulayan kanların bedelidir."

Bu imkân ve şerâit, çok namûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve Cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren (zorla) ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir.

Bütün bu şerâitten daha elîm (acıktı) ve daha vahim (ağır ve korkunç) olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet (aymazlık) ve dalâlet (sapkınlık) ve

hattâ hıyanet içinde bulunabilirler.

Hattâ bu iktidar sahipleri, şahsî menfaatlerini (kişisel çıkarlarını) müstevlîlerin (istilacıların) siyasi emelleriyle tevhid edebilirler (birleştirebilirler).



Millet, fakr-ü zaruret (fakirlik ve çaresizlik) içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval (durum) ve şerâit (şartlar) içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve Cumhuriyetini kurtarmaktır!

Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur!” (2)

Nutuk’u ilk okuduğum gençlik yıllarımda Atatürk’ün üç ay boyunca neden bu zahmete katlandığını gereğince kavrayamadım. Evimi-

zin kitaplığındaki üç ciltlik bu dev eseri yazmasının nedenini yeterince anlayamadım.

Maarif Vekâleti / Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanmış olan ilk iki cildi 898, belgeleri içeren üçüncü cildi 253 sayfa olan bu dev eseri niçin yazdığının bilincine varamadım. Babama sorduğumda da “*Millete yaptıklarının hesabını vermek için*” demiş; “*Atatürk, neyi*

Gazi Mustafa Kemal yazmakla da kalmamış milletvekillerinin ve kurultay delegelerinin karşısında saatlerce ayakta durarak okumuş ve anlatmıştı bir bir...

ve neden yaptığını ulusuna açıklayan dünyadaki ilk devlet adamıdır.” diye de ilave etmişti. Sonraki yıllarımda, sindirerek okuduğumda anladım neden yazdığını; Onuncu Yıl Nutku’unda neden; “*Türk Milletinin karakteri yüksektir, Türk Milleti çalışkandır, Türk Milleti zekidir.*” dediğini de anladığım gibi. Ulusu bilsin istemişti Kurtuluş Savaşı’nın nelere rağmen başarılıldığını, bağımsızlığın nasıl bedeller ödenerek kazanıldığını. Cumhuriyet’in nasıl kurulduğu okusun, öğrenilsin de sahip çıkılsın diye yazmıştı Nutku. Gazi Mustafa Kemal. Yazmakla da kalmamış milletve-

killerinin ve kurultay delegelerinin karşısında saatlerce ayakta durarak okumuş ve anlatmıştı bir bir...

1921 yılının temmuz ayında Es-kişehir ve Kütahya’da savaş bütün şiddetiyle sürer, Sakarya’da asker doğuya çekilirken; kadınlı erkekli 180 öğretmen katıldığı I. Maarif Kongresi de bunun için gerçekleştirilmişti. Cepheden Ankara’ya da kongrenin açılışında bulunmak, cephede özenle hazırladığı eğitim tarihine geçen -gelmiş geçmiş ve bugünün öğretmenlerinin kaçının okuduğunu şiddetle merak ettiğim-söylevinin içeriğini, eğitime dair düşünce ve dileklerini öğretmenlerle paylaşmak için gelmişti...

Tevhidi Tedrisat Kanunu / Öğretim Birliği Yasası, bunun için çıkarılmış; Halk Mektepleri, Halk Evleri, Köy Enstitüleri bunun için açılmış; Harf Devrimi bunun için gerçekleştirilmişti. Türk Milleti, daha da yüksek karakterli, daha çalışkan, daha zeki olsun diye yakılmıştı Cumhuriyet aydınlanmasının meşaleleri. Nutku, 1927 yılında basıldığı tarihten günümüze kadar kaç kişinin okuduğunu bilmiyorum. Ama okuyanların daima azınlığı oluşturdukları bir gerçek.

Nutkun başlangıcında Gazi Mustafa Kemal’in deyişiyle “vaziyeti umumiyeye” açık ve seçik ortada. Acı fakat gerçek bu. Çocuk toplumlar da tıpkı çocuklar gibi kendilerine armağan edilen şeyin kıymetini bilemezler. Buna rağmen geride kalan yıllarımda da olduğu gibi umutsuz ve karamsar değilim. Onun, kendi sesinden her



“Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş büyük medenî vasfı ve büyük medenî kabiliyeti, bundan sonraki inkişafı ile, atının (geleceğin) yüksek medeniyet ufkundan yeni bir güneş gibi doğacaktır.”

dinlediğimde içimi titreten **“Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş büyük medenî vasfı ve büyük medenî kabiliyeti, bundan sonraki inkişafı ile, atının (geleceğin) yüksek medeniyet ufkundan yeni bir güneş gibi doğacaktır.”** öngörüsünde gerçekleşeceğine içtenlikle inanıyorum.

Gençliğe Hitabı’nda dedikleri nasıl peşi sıra gerçekleştiyse, bu öngörüsü de bugünün ve geleceğin gençleri Nutku okuyup içlerine sindirdiklerinde bir gün mutlaka gerçekleşecektir. •

tekinozertembd@gmail.com

[1] Nutuk, Milli Eğitim Basımevi, cilt I, s. 95, İstanbul 1961

[2] Nutuk, Milli Eğitim Basımevi, cilt I, s.897, İstanbul 1961



- 2 Mutsuzluk** *Dr. Ufuk Akyol*
3 Nutuk *Tekin Özertem*

9

Organ Nakilli Çocuklar ve Aileleri, 23 Nisan Balosu'nda Buluşular.

- 11 Bir Cumhuriyet ve Kuruluş Hikayesi** *Kaya Boztepe*
15 Atatürk ve Türk Kadınları *Prof. Dr. Kemal Arı*
20 Atatürk Askerin Politikaya Karışmasını İstemezdi *Dr. Cihangir Dumanlı*
24 Gözlerde Birer Damla Yaş *Zeki Sanhan*
27 Hakimiyeti Milliyeye
29 Hükümetin Ekonomik Kalkınma Çabaları *Cengiz Önal*
35 19 Mayıs 1919 *Metin Gören*
37 Babam Sultan Abdülhamid *Cengiz Özakıncı*
43 "Enerjinin Geleceği" Senaryoları *Necdet Pamir*
47 Beyaz Adam Yalan Söylüyor *Necef Uğurlu*
51 İstanbul'un Bilinmeyen Yüzü *Konur Ertop*
56 Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası 190 Yaşında *Yahya Aksoy*
59 Atatürk ve Atatürk Orman Çiftliği *A. Erdem Akyüz*
64 Muazzez İlmiye Çığ'dan Mektup Var

İÇİNDEKİLER

- 69 Vizesiz Seyahat** *Gürbüz Evren*
74 Guernica Tablosu *Mümtaz İdil*
77 Robert Redford
81 Michael Faraday *Yücel Aksoy*
87 Her Çocuk Bir Bilim İnsanıdır!
89 Sindirim Sistemi *Sabriye Aşır*
93 Maş Tüneli *Deniz Bener*
**95 "Neler Olmuyor ki Dünyada Sezin San Sungunay
99 Aman Bahar Havasına Dikkat! *Nuray Bartoschek*
101 Eyüp Sultan Külliyesi'nden Pierre Loti Kahvesi'ne *İzlen Şen Toker*
104 En Eski Yerküre, Anadolu'da Yapıldı *Zeynep Aburas*
105 Mutluluk Daima Yakınımdadır *Fred Sauer*
109 Adalılık *Mehmet Uhri*
115 Bertha von Suttner *Selma Atabek*
120 Terbiye Etmenin Terbiyesi *Charles A. Coonrad*
123 O Beni Hiçbir Zaman Bırakmadı *Sharon Whitley*
127 Billie Holiday *Mehmet Ünver*
132 Bozkırın Çocukları *Yahya Aksoy*
135 Tamir Edilemez Hata
137 Yalnızlığın Kolay Tedavisi
139 Goethe *Saniye Özden*
143 Hatanızı Hoşgörülle Karşılın *Biröl Dalkılıç*
146 Melek Kanadı *Fatma Demirdöven*
34 İlk Dersimiz Türkçe
42 Fırçalayarak
86 Bilginizi Denetleyin
150 Poldi
151 Çözümler
152 Ayın Kitapları
154 Yarının Büyükleri
156 Bulmaca
158 Satranç
160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük**



Organ nakilli çocuklar ve aileleri, 23 Nisan Balosu'nda buluştular

Organ nakliyle yeniden yaşama tutunan çocuklar, Başkent Üniversitesi Bağlıca Kampüsü'nde 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı etkinlikleri kapsamında düzenlenen 12. Geleneksel 23 Nisan Balosu'nda bir araya geldiler.

Başkent Üniversitesi'nin ev sahipliği yaptığı bu buluşmaya, Başkent Üniversitesi Kurucusu

Prof. Dr. Mehmet Haberal ile Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ali Haberal da katıldı.

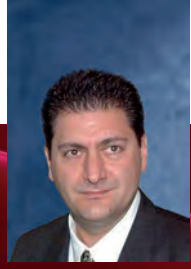


Organ nakilli çocuklar ve ailelerinin bir araya geldiği geleneksel 23 Nisan etkinliğinin 12.'si gerçekleştirildi.

Ülkemizin organ nakli alanında gelişmiş ülkeler düzeyinde olduğunu altını çizen Prof. Dr. Mehmet Haberal, her fırsatta dile getirdiği “organ bağıışı çağrısını” da yineledi.

Prof. Dr. Mehmet Haberal, organ nakli olan çocuklarla sevgiyle kucaklaştığı ve her biriyle ayrı ayrı ilgilendiği bu etkinlikte, tüm çocukların ve ulusumuzun 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı kutladı. Ülkemizin organ nakli alanında gelişmiş ülkeler düzeyinde olduğunu altını çizen Prof. Dr. Mehmet Haberal, her fırsatta dile getirdiği “organ bağıışı çağrısını” da yineledi. •





Bir Cumhuriyet ve Kuruluş Hikayesi

Çanakkale'nin en hüznünlü hikayelerinden biridir. Ağır yaralanan Rum asıllı Yüzbaşı Doktor Dimitri, Ali Çavuş'a "Aman Ali Çavuş'um, öldüğümde sakın beni gâvur diye Hıristiyan mezarlığına götürmesinler, beni burada kucağımda vefat eden diğer Müslüman silah arkadaşlarımla yanına gömün, sana güveniyorum." diye seslenir.

1492'de İspanya'da engizisyon-dan kaçan Yahudilere kapısını açan Osmanlı'dır. Aynı şekilde Hitler Almanya'sından kaçan Yahudilere de kucak açan genç Türkiye Cumhuriyeti'dir. Türkiye'de Atatürk'ün

başlattığı eğitim seferberliğinde bir çok yüksek okul ve branşların önünün açılması ve ilerlemesinde onların payı büyüktür.

Hitler Almanya'sından kaçan Yahudilere de kucak açan genç Türkiye Cumhuriyeti'dir.

Ayrımcılık bilmezdik. O Türk, bu Kürt, diğeri Rum, beriki Ermeni gibi bir düşünce aklı-mıza gelmezdi hiç! Ermeni ve Süryani dostlarımız vardı.

Paskalya'da ziyaret ederdik onları, onlar da bayramlarda bize gelirlerdi. Hamur Bayramı ve Şabat'ı Yahudi dostlarımızdan öğrendik.

Atatürk, bir yaz günü, Florya Köşkü'ne giderken bir arıza nedeniyle otomobili Kumkapı semtinde duruverir. Şöförü aracı tekrar çalıştırmak için uğraşırken, etrafta oynayan çocuklar merakla bu araca ve içindekilere bakmaktadırlar. İçlerinden bir çocuk Atatürk'e biraz daha dikkatli bakar ve hemen selam



durur. Atatürk küçük çocuğa sorar;

"Niçin selam veriyorsun, beni tanır mısın?"

"Elbette tanırım ya..." der çocuk, *"Sen hepimizin babası Atatürk değil misin?"*

Atatürk'ün hoşuna gider, *"Nereden tanıdın, hiç görmüş müydün beni?"*

"Hayır," der çocuk, *"ama annem yatağımın baş ucuna senin resmini yerleştirmiştir! Benim gibi küçük ve fakir yetimlerin şefkatli manevi babası olduğunu anlatır hep. İşte seni o fotoğraf sayesinde tanıdım."*

Gülümser çakmak gözlü, *"Pe-kiyi,"* der, *"ama ben seni tanımayı-*

rum, adın ne senin?"

"Artin." der çocuk, *"Benim adım Artin."*

Bu yetim çocuğun annesini tanımak için eve giderler.

Tertemiz, küçücük o fakir evde kocaman bir resmi vardır Atatürk'ün. Bir resim de çocuğun başucunda. Aynı Artin'in tarif ettiği gibi.

Eğitim masraflarını şahsi bütçesinden üstlendiği bir çok çocuktan sadece bir tanesidir Artin.

İnsanların inançlarını, dinlerini, dillerini, renklerini değil, sadece insan oluşlarını önemseyen o deha, her zaman halkın içinde olmuş, halkı için yaşamıştır.

Bizden biridir.

Protokollere, gösterişlere, maddiyata değil, halkına önem veren biridir.

İnsana, bilgiye, kültüre, sanata değer veren biridir. Son derece naziktir, her zaman kibar. Hayvan sever, doğa sever, duyarlıdır, adaletlidir, düşüncelidir.

"Paşam," derler, *"saat geç oldu konuşamadık, yarın Meclis gündeminde vekillerin maaş konusu var."*

"Aman," der, *"çocuk, dikkat edin muallim maaşlarından fazla olmasın!"*

Durmaksızın okur, uzmanları çağırır, tartışır, dinler ve en önemlisi her zaman halkı dinler. Halkın içinde olmaya önem verir.

Bir sabah Florya'dan Dolmabahçe Sarayı'na dönerken, istasyon önüne geldiklerinde seslenir, "Çocuk dur burada" der şoförüne. Başyave-re seslenir, "Sorunuz, tren var mı?"

Az sonra hareket etmek üzere olan trene apar topar yetişip binerler. Ani verilmiş bir karar olduğundan kimse görüp, anlamadan oturuverirler. Bir süre sonra, her şeyden habersiz olan kondüktör, Ata'nın bulunduğu kompartımana gelip oturanları görünce geri döner. İşte o zaman seslenir Atatürk, "Görevinizi yapınız, bu efendilere niçin bilet sormuyorsun?"

Oturanlardan biri "Paşam, biz milletvekiliyiz, tren bileti almayız, seyahatlerimiz ücretsizdir." der!

Atatürk şaşırmıştır, hayretle, "Oh ne âlâ, böyle ayrıcalık olur mu, çok ayıp ve çok acayip bir usul, ne güzel halkçılıkmış bu!" der.

Çünkü o halkçıdır.

Ona verilebilecek en büyük ceza, halk ile iç içe olmamaktır.

Ege Vapuru ile Mersin'den dönerken Fethiye'de mola verirler. Kasabada halk şenlik yaparken, gemilerden de havai fişekler atılmaktadır. Kendisine eşlik eden Zafer Torpidosu'nda bulunan Atatürk, donanmanın şenliklerini seyrederken, kumandanlardan biri, Zafer Torpidosu kumandanına bir torpil atmasını söyler.

Torpedo Kumandanı "Hay hay efendim." der, "Yalnız bir torpilin değeri elli bir liradır."

Bunun üzerine Atatürk "Vaz-

geçin torpil atmaktan, bu millet o kadar zengin değildir." dedikten sonra torpido kumandanına döner ve "Sizi tebrik ederim." der.

Ne halk ne de devlet için çalışanlar ondan korkmazlar çünkü. Onun istediği gibi hep doğruları söylerler. Korku yerine derin bir sevgi ve saygı vardır.

Atatürk sadece savaş alanında büyük zaferler kazanan bir şahsiyet olsaydı yalnızca "büyük bir asker" olarak anılırdı. Oysa Atatürk sadece "büyük bir asker" olmanın çok ötesinde bir dehaydı. Savaştan yeni

Bu yokluk içindeki ülkede Gayri Safi Milli Hasıla 7 yıl içinde neredeyse tam 500 misli büyümüştür.

çıkılmış yokluk, kan ve göz yaşları içinde bir ülke vardı. Yol, su, elektririk yoktu. Okul, hastane yoktu. Ziraat bitmişti. Üretim, sanayi, altyapı yoktu. Banka yoktu, para yoktu, pamuk, sargı bezi yoktu!

Okuma oranı yüzde 3'dü. Okumuş nesilin çoğu şehit olmuş, geriye çoğunluk olarak kadınlar, çocuklar ve yaşlılar kalmıştı. Doktor, hemşire, mühendis, öğretmen yoktu.

Bütün bu yokluklar içinde konservatuar açan bir deha sadece "çok

iyi bir asker” olmanın çok ötesindedir. Bu yokluk içindeki ülkede Gayri Safi Milli Hasıla 7 yıl içinde neredeyse tam 500 misli büyümüştür. 1932 yılında genç Cumhuriyet kendi otomotiv ve uçak sanayisini kuran, dünyada kendi kendine yeten 7 ülkeden biri konumuna ulaşmıştır.

Her alanda ya devrim, ya da devrim niteliğinde yenilikler vardır. Küçüğünden büyüğüne, kadından erkeğine herkes bağımsız, onurlu bir gelecek için çalışmaktadır. Ümmet’den millete uzanan yolda en önemli gelişmelerden biri de adalet sisteminde yapılanmadır.

Hukuk devrimi sürecinde yeni yasalar çıkarılırken bu çalışmanın başında dönemin Adalet Bakanı, Atatürk’ün en çok güvendiği isimlerden biri olan Mahmut Esat Bozkurt vardır.

Kimdir Mahmut Esat Bozkurt?

Atatürk’ün yakın çalışma arkadaşlarından ve Türkiye’de hukuki temellerinin atılmasında katkılarda bulunmuş bir devlet adamıdır.

Ege çocuğudur. Gençlik yılları II. Abdülhamid yönetimine karşı mücadeleyle geçmiştir. Önce İstanbul Hukuk daha sonra İsviçre’de Lozan ve Freiburg üniversitelerinde öğrenim görmüştür. Doktorasını kapitülasyonlar konusunda tamamlamış, İzmir’in Yunanlar tarafından işgalinden sonra herşeyi bırakarak memleketine koşmuş, Kuva-yi Milliye ve Kurtuluş Savaşı’na katılmıştır. Cumhuriyet’in ilanından sonra Mustafa Kemal’in emriyle hukuk

reformunun temellerini atan Profesör Mahmut Esat Bozkurt, “Cumhuriyet Savcısı” kavramının yaratıcısıdır. Bu konu çok ses getirmiş ve sonunda şikayet olarak Atatürk’ün kulağına kadar gitmiştir.

Neden Cumhuriyet Savcısı?

Cumhuriyet Valisi diye bir kavram yoktur. Ya da Cumhuriyet Büyükelçisi. Cumhuriyet Vekili, Hükümeti, Yargıcı, Emniyet Müdürü veya içinde



Mahmut Esat Bozkurt

“Cumhuriyet” geçen hiç bir makam yokken “Cumhuriyet Savcısı” kavramı da nereden çıkmıştır?

Atatürk izahat ister.

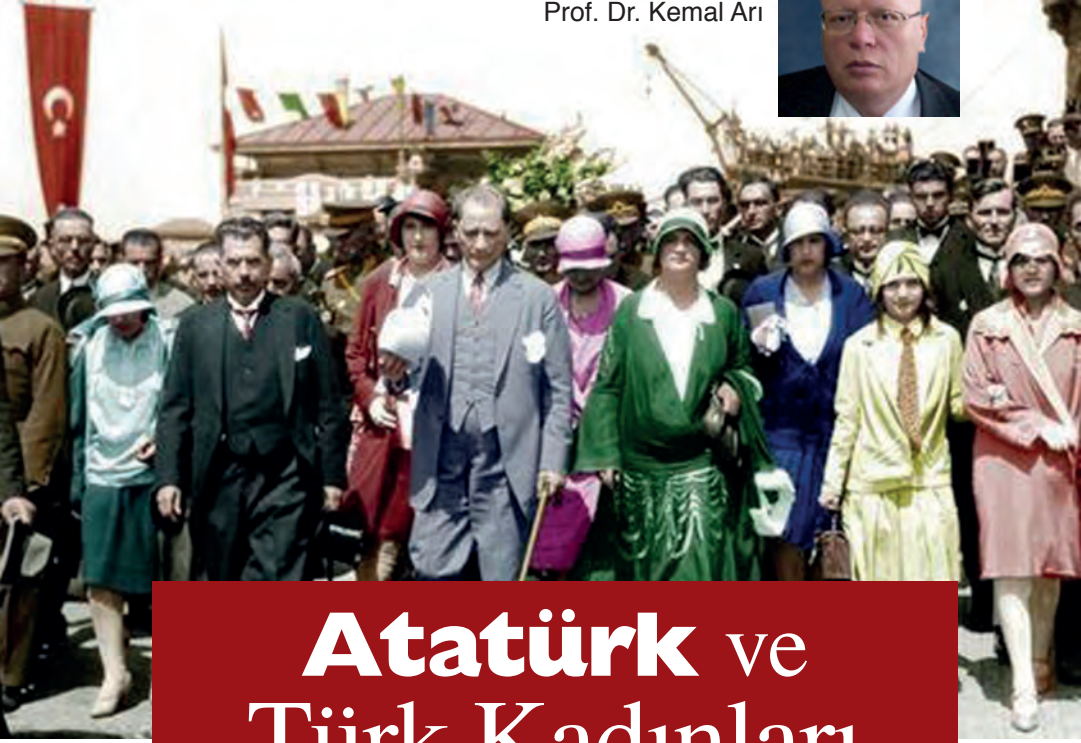
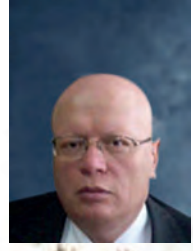
“Neden ‘Cumhuriyet Savcısı’ Bozkurt?”

“Cumhuriyet’i korumak için, gerekirse herkesden, her makamdan hesap sormak için” der. “Devletin her kademesinde olanlar yanlış yapabilirler. Hukuk dışına çıkabilirler. Onlara millet, devlet ve ikisini de kucaklayan Cumhuriyet adına hesap soracak olan savcılardır. Onun içindir ki sadece savcılar için -Cumhuriyet Savcısı- denilmelidir.”

Atatürk gülümser ve “Devam et Bozkurt.” der.

Savcılara “Cumhuriyet Savcısı” unvanının verilmesi ve bu unvanın içinin de “yetkiyle” doldurulması işte böyle başlamış, Cumhuriyet’in temelleri böyle atılmıştır. •

kayaboztepebd@gmail.com



Atatürk ve Türk Kadınları

Atatürk'ün önderlik ettiği Türk Devrimi'nin en önemli boyutunu toplum yaşamının hemen her alanında kadınlara haklarının verilmesi oluşturur.

Bu gerçekten çok zorlu, çetin ve yoğun uğraşlar sonunda elde edilmiş bir sonuçtur. Türk kadınının Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyet Türkiye'sine dek uzanan serüvenini izleyen her bakış sahibi, bu zorlu uğraşmayı görür.

Örneğin İkinci Meşrutiyet Dönemi'ne kadar Türk kadınları her hangi bir parka tek başına giremiyor; toplum yaşantısının doğal

uygulamalarının pek çoğundan dışlanmış bulunuyordu. Erkek egemen geleneksel kültür bütün ağırlığıyla toplum üzerinde etkiliyken; insanı var eden, onu topluma hazırlayan kadın ağır yaralar alıyordu.

Oysa Atatürk'ün düşünce dünyasında kadın en çok eğitimine önem verilmesi gereken bir kesimi oluşturmaktaydı. Toplumun yarısı erkek, yarısı da kadın olduğuna



Kurtuluş Savaşında demiryolu tamirinde çalışan ve cephane taşıyan Türk kadınları göre; bu denli önemli yeri olan bir kesim için hem dünyayı cehenneme çevirmek, hem onu temel insan haklarından yoksun bırakmak, nasıl kanıksanabilirdi ki?

Türk kadını evde ve toplum yaşantısında erkeğin eşit bir tamamlayıcısı olmalıydı. Hele Anadolu'da verilen bağımsızlık savaşında Türk kadını o denli başarılı, özverili ve zorluklarla elde edilen katkılar sunmuştu ki; erkekler cephede savaşırken, o cepheyi besleyen, askerin ayağına çorap ören, mintan diken; evine de odun taşıyan zorlu ve güç yaşamıyla kadınlar olmuştu.

Oysa toplumsal yaşantıda kadın-

ların öyle görüntüleri vardı ki; örneğin bir erkek yoldan geçerken, karşılaştığı her kadın yüzünü duvara dönüyor ve erkeğin geçmesini bekliyordu. Bu görüntüler neredeyse Anadolu'nun her yanında vardı.

Türk anası, böylesine bir duruma nasıl düşürülebilirdi ki!

İnsan, kadın ve erkekten bir araya gelen bir varlıktır.

İnsan soyunun devamı, bu iki cinsin bir araya gelmesiyle oluşur. Bir elmanın

iki yarısı gibi; kadın ve erkek, yaşamı tamamlayan, ona anlam katan, iki olmazsa olmaz kişiliktir.

Doğa, cinsiyete dayanan farklılıkları, erkek ve kadının bir araya gelerek oluşturduğu insan denen varlığı tamamlamak için kurgulamıştır.

Yaşama ve oluşuma, bu açı-

Bir elmanın iki yarısı gibi; kadın ve erkek, yaşamı tamamlayan, ona anlam katan, iki olmazsa olmaz kişiliktir.

dan katkıları eşittir. Dolayısıyla, bu özelliklerin kadına ve erkeğe yüklediği değer ve özelliklere bakıldığında, her iki cinsin de anlamda, varlıkta ve önemde eşit olduğu görülür.

Oysa kültürler, siyasal anlayışlar ve ideolojiler, doğanın kadına ve erkeğe verdiği bu değeri, ne yazık ki, her zaman, bu eşitlikçi değer üzerinde yorumlamamışlardır.

Pek çok dinde ve kültürde, çoğu zaman kadın cinsi, ikinci sınıf olarak görülmüş; hatta pek çok dinsel anlayışta, günahın ve kötülüğün kaynağı görülmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti kurulup, Atatürk aydınlanması başlamadan önce, Osmanlı toplumunda da kadın, ikinci sınıf olarak görülüyor ve algılanıyordu.

Eski Türk töresinde kadın, Hakanın yanında bir değerde anlaşılırken ve anaerkil bir toplumda kadına erkeğin yanında, onunla aynı düzeyde bir değer yüklenirken; Türkler'in İslâmiyet'e geçmesiyle, bu anlayışta değişmeler başladı. Gerçekte İslâm dini, kadını Cahiliye Dönemi'nin kötü düzeyinden almış, onun statüsünü yükseltmişti.

Yeni din, kadını yükseltiyordu. Ancak, zaman içinde dine karışan hurafeler, kadının toplum yaşamındaki önemini geri plana attı.

Osmanlı Devleti kurulduğunda, İslâm coğrafyasında böyle bir etki bulunuyordu. Osmanlı Devleti, başlangıçta, daha çok töre değerleri üzerine kurulmuştu.

Ancak bu değer, zaman içinde

yerini Şeriatçı bir anlayışa bıraktı. İslâm'ın özünden çok, İslâm üzerine yapılan yorumlara ve sonradan kurgulanan yaşam biçimine göre şekillendirilen din hayatı içinde kadın, toplumda ikinci plana itiliyordu.

Kadın, özellikle kent hayatında, hızla kafes arkasına itildi. Bir erkek olmadan sokağa bile çıkması yasaklandı. Şeriat yasaları olarak belirlenen kurallara göre, bir erkek, dört kadınla birlikte evlenebiliyordu. Evlenmede, boşanmada kadının söz hakkı bulunmuyor; görücü yöntemiyle tanımadığı bir erkekle evlendirilen kadın, hiçbir ekonomik ve hukukî güvenceye sahip bulunmuyordu.

Erkeğin, "Boş Ol!" demesiyle boşanmış oluyor; yeniden evlenmesi için "Hülle Yöntemi"ne başvurulması ve bir gecelik de olsa başka bir erkekle nikâh yapması gerekiyordu.

Mahkemelerdeki tanıklıklarda ve mirasta, erkekle aynı düzeyde bulunmuyor; erkeğin sahip olduğu hakların ancak yarısı kadına tanınıyordu.

Bu ve buna benzer örnekler, toplumun yarısını oluşturan kadın sınıfını, bir kölelik düzeyine indirmişti. Bu koşullarda, bir toplumun çağdaş uygarlık düzeyini yakalaması, aydınlanma kültürünü edinmesi kuşkusuz mümkün değildi.

Osmanlı Devleti'nin son döneminde, kadınların toplum içinde daha çağdaş bir konuma gelmesi için kimi uğraşılarda bulunulmuştu. Ancak, ıslahat düzeyini geçemeyen



"İnsan topluluğu, kadın ve erkek denilen iki cins insandan oluşur. Kabil midir, bu kütlenin bir parçasını ilerletelim, ötekini ihmal edelim de kütlenin bütünü ilerleyebilsin? "

bu çalışmalar, kadın haklarını arzu edilen düzeye getirmeye yetmedi.

Büyük Atatürk, modern bir Cumhuriyet kurulurken, kadınların da yurtları için erkekleriyle birlikte nasıl mücadele ettiğini görmüştü.

O bir toplumda, toplumun bir kesiminin yerlerde sürünürken, öteki kesiminin kendisini geliştiremediğini de biliyordu. Namık Kemal'in "**Kadın düşerse, alçalır insanlık**" dizesinin gerçekliğine inanıyor, bu nedenle Türk kadınlarının çağdaş haklara sahip olması gerektiğini benimsiyor ve şöyle diyordu:

"İnsan topluluğu, kadın ve erkek denilen iki cins insandan oluşur. Kabil midir, bu kütlenin bir parçasını ilerletelim, ötekini ihmal edelim de kütlenin bütünü ilerleyebilsin? Mümkün müdür ki bir cismin yarısı toprağa bağl

kaldıkça, öteki yarısı göklere yükselebilsin?"

Bu nedenle, Cumhuriyetin ilânından sonra, kadın haklarının geliştirilmesi için, kararlı adımlar attı.

Önce, 3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu'yla kız çocukları için ilköğretim zorunlu kılındı. Atatürk, kız çocuklarının erkekler gibi eğitiminin önemli olduğunu düşünüyor; iyi eğitim görmemiş bir annenin yetiştireceği çocukların da iyi yetiştirilemeyeceğini söyleyerek, kız çocuklarının eğitimine, en az erkek çocukları kadar önem verilmesini istiyordu.

Bu aşamadan sonra, sıra Medeni Kanun'a geldi. Mecelle'nin ortaya koyduğu kurallar, toplum ihtiyacını karşılamıyordu. 1917 tarihli Hukuku Aile Kararnamesi'nin de ömrü uzun sürmemişti. Bu nedenle Atatürk, öncelikli olarak, bir

medenî yasa çıkarılması gerektiğini düşünüyordu.

Atatürk'ün yakın düşün arkadaşlarından Kuşadalı Mahmut Esat Bey, İsviçre'de hukuk eğitimi görmüş bir bilim insanıydı.

O, İsviçre Medenî Yasası'nın önemine vurgu yapıyor; Avrupa'da en son olarak benimsenen bu yasanın, Türkiye için uygun olacağını söylüyordu. Yapılan araştırmada, Alman Medenî Yasası belirsiz ve eski, İtalya Medenî Yasası'nın bir özgünlüğünün olmaması nedeniyle; İsviçre Medenî Yasası, daha uygun görülüyordu.

Pek çok hukukçu, Batı medenî yasalarından ve hukukundan yararlanılarak, yeni bir yasa hazırlanmasının en uygun yol olacağını söylüyorlardı.

Ancak bunu kısa zamanda yapmak olanaklı değildi. Mustafa Kemal Paşa, başka bir ülkeden alınıp uyarlanan bir yasanın uygulanmasında, aksayan yanlar olup olmayacağını, onu uygulayacak hukukçu bulunup bulunamayacağını sorduğunda; Mahmut Esat Bey şu yanıtı vermişti:

“Paşam, bir gün Avrupa’da çok mükemmel yeni bir silâh icat edildiğini işitirseniz, memleketimizde bunu kullanmasını bilen askerimiz yoktur diye, o silâhı almakta tereddüt mü edersiniz? Elbette ki hayır... O silâhı alır ve onu kullanabilecek askerleri de yetiştirirsiniz!”

Evet; Türkiye, yeni bir hukuk düzeni kurmaya çalışırken, aynı zamanda o hukuku uygulayacak

hukuk adamlarına da gereksinim duyuyordu.

Sonunda bir kurul oluşturularak, İsviçre Medenî Kanunu Türkçeye çevrildi ve 17 Şubat 1926 tarihinde kabul edilerek, yürürlüğe girdi.

Yasa, artık hukuk önünde, kadın ve erkeği eşit kabul ediyor; bir erkeğin dört kadınla evlenebilmesine izin veren kuralları ortadan kaldırıyordu. Mahkemelerdeki tanıklıklarda, haklarda ve uygulamalarda erkeklerle eşitlendi.

Bunun yanı sıra, siyasi haklar yönünden de kadınlara yeni haklar verilmesi için çalışmalar yapıldı.

Önce 1930'da Belediye Seçimlerinde oy kullanma hakkı tanındı. Ardından da 1934 yılında Genel Seçimlerde aday olma ve oy verme hakkı getirildi.

Atatürk, bu hakkı kadınlara tanıdığına, pek çok Avrupa ülkesi, kadınlara oy hakkı bile vermiş değildi. Büyük Atatürk, “Aydınlanma”nın beşiği oldu, Batı ülkelerinden çok daha önce kadınlara çağdaş haklarını verdi.

Atatürk bir konuşmasında şunları söylüyordu:

“Bizim sosyal toplumumuzun başarısızlığının sebebi, kadınlara karşı gösterdiğimiz ilgisizlikten ileri gelmektedir. Yaşamak demek faaliyet demektir. Bundan dolayı, bir sosyal toplumun bir organı faaliyette bulunurken, diğer bir organı işlemezse, o sosyal toplum felçlidir.”

kemalaribd@gmail.com



Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

Atatürk Askerin Politikaya Karışmasını İstemezdi



Atatürk, askeri öğrenci iken baskıcı Abdülhamit yönetimine karşı politika ile ilgilenmiş, Şam'da kıta stajını yaparken **Vatan ve Hürriyet** örgütünü kurarak ve bu örgütle **İttihat ve Terakki Cemiyeti**'ne (İTC) katılarak politikayla aktif olarak uğraşmıştır.

Ancak, büyük önder yaşamı boyunca askerlerin politikaya karışmasına ilkesel olarak karşı çıkmıştır.

Bu yazıda Atatürk'ün konuya yaklaşımı ile ilgili iki olay anlatılacaktır.

İttihat Ve Terakki Cemiyeti (İTC) kongresi:

İTC, 22 Eylül 1909'da Sela-

nik'te ikinci kongresini yapmaktadır. Kolağası Mustafa Kemal kongreye Trablusgarp temsilcisi olarak katılmaktadır. Burada yaptığı konuşma ile dikkati çeker. Ona göre subayların cemiyetteki faaliyetleri hem cemiyet için hem de ordu için zararlıdır. Subaylarının pek çoğu cemiyet üyesi olan 3. Ordu, modern anlamda bir ordu sayılamaz. Orduya

dayalı cemiyet de halk içinde gerekli altyapıyı oluşturamaz. Teklifleri şöyledir:

1. Cemiyet partiye dönüşmeli, hizmetine ihtiyaç duyulan subaylar ve cemiyette devam etmek isteyenler ordudan istifa etmelidirler.

2. Askerlerin politika ile uğraşmalarının yasaklayan bir kanun çıkartılmalıdır.¹

Mustafa Kemal'in ilk önerisi Kongrede kabul edilir. Ancak partileri gelenleri uygulamanın dışında kalırlar.² Subayların politikaya karışmasını yasaklayan kanun iki yıl sonra çıkartılır.

1909 kongresinden sonra parti kararına uyan Mustafa Kemal'in

İTP ile bağları kesilir. Ondan sonra O sadece bir asker olarak görülür.³ Balkan Savaşı Atatürk'ün haklılığını gösterecektir.

Ekim 1924 Komutanlar Krizi:

Ağustos 1923'de yapılan seçimlerle ikinci meclis seçilerek görev başlamıştır. 29 Ekim 1923'de cumhuriyet ilan edilmiş ve 3 Mart 1924'de halifelik kaldırılmıştır.

Bu devrimlerden sonra Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcından itibaren Atatürk'ün yanında olan lider kadrosunda görüş ayrılıkları ortaya

çıkmıştır.

Komutanlar krizi, 1. Ordu müfettişi Kazım Karabekir'in 26 Ekim 1924'de; 2. Ordu müfettişi Ali Fuat Cebesoy'un 30 Ekimde bu görevlerinden istifa ederek meclise gelmeleri ile başlar.

O zaman komutanlar milletvekili olabiliyorlardı. İsmet İnönü'ye göre "aynı zamanda mebus olan kolordu komutanlarının ve ordu müfettişlerinin istedikleri zaman meclise gelip politika yapmak,



Rauf Orbay, Kazım Karabekir, Ali Fuat Cebesoy

istedikleri zaman ordunun başına geçerek kumandanlık etmek gibi bir vaziyette bulunmalarının çok tehlikeli bir tatbikat gösterdiği ortaya çıkmıştı."⁴

İki komutanın istifası üzerine Atatürk bir kompo karşısında bulunduğunu anlamaktan "bir saniye bile şüphe etmez."⁵

Atatürk olayları Nutuk'ta şöyle anlatmaktadır:

Rauf Bey, Karabekir Paşa, Ali Fuat Paşa ve diğerleri arasında bir düzen düşünülmüştür. Bu komutanlar ordularında kendi görüşlerine

göre bir yıl çalışmışlardır. Bir yıl içerisinde cumhuriyetin ilanı, hilafetin kaldırılması gibi işler ortak düzen sahiplerini birbirlerine daha da yaklaştırarak birlikte hareket etmelerine yol açmış, işe politika-dan başlayacaklardı. Bunun için uygun fırsat bekliyorlardı. Rauf Bey



“Komutanların aynı zamanda milletvekili olarak bulunmalarının orduda emir komutada beklenen disiplin ile bağdaşmayacağı görüşüne varılmıştır.”

ve benzerleri İkinci Grup⁶ aracılığı ile milleti aleyhimize kıskırtmak için çalışma fırsatı buldular. Memleket içinde gizli gizli teşkilatlanmaya başladılar. Hakkari bölgesinde Nasturi isyanını bastırmaya çalıştığımız bir sırada İngiltere bir nota verdi. Harp ihtimalini göze aldık. İşte sözünü ettiğim kimseler bu sıkıntılı günlerde ve bir yabancı devletin bize hücum edebileceği bir zamanda kendilerinin de bize saldırarak hedeflerine kolayca varabilecekleri hayaline kapıldılar. Ordularını başsız bırakıp politika alanına koşular.⁷

Atatürk önce Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak)¹ı arayarak milletvekilliği görevinden istifa etmesini ister. Fevzi paşa emri derhal yerine getirir. Atatürk daha sonra 3. Ordu müfettişi Cevat paşa ile beş kolordu komutanına telgraf çekerek milletvekilliğinden istifa etmelerini

ister. Bunlardan;

- 1. Kolordu komutanı İzzettin Paşa,
- 2. Kolordu Komutanı Ali Hikmet Paşa,
- 3. Kolordu Komutanı Şükürü Naili Paşa,
- 5. Kolordu Komutanı Fahrettin Paşa,
- 7. Kolordu komutanı Cafer Tayyar

Paşa milletvekilliklerinden istifa ederek ordudaki görevlerinde kalmayı tercih ederler. Cevat Paşa ise kısa bir tereddütten sonra milletvekilliğinden çekilir.

Bu durumda Karabekir ve Ali Fuat Paşalar milletvekilliğini, diğerleri orduyu tercih etmiş olmaktadır. Milletvekilliğini tercih eden iki paşa askeri görevlerinden alınır. Görevlerini teslim ettikten sonra meclise gelebilecekleri kararlaştırılır. Görevini teslim etmeden gelen Karabekir Paşa meclisten çıkartılır.⁸

Atatürk komutanlardan milletvekilliğinden istifalarını isterken

gerekçesini şöyle açıklamıştır:

“Komutanların aynı zamanda milletvekili olarak bulunmalarının orduda emir komutada beklenen disiplin ile bağdaşmayacağı görüşüne varılmıştır. 1. Ordu ve 2. Ordu müfettişlerinin askeri görevlerinden istifa ederek meclise dönmekle ordularının uygunsuz bir zamanda başsız bırakılmaları bu görüşü doğrulamıştır.”

19 Aralık 1924’de askerlikle milletvekilliğinin birleşmeyeceğine dair kanun çıkarılır.

3 Mart 1924’de, kabine üyesi olan “**Erkân- ı Harbiye Vekaleti**” “**Erkân-ı Harbiye Reisliği**”ne dönüştürülerek hükümetin siyasi kararlarına katılması önlenmiştir.

Sonuç:

Atatürk genç bir subay iken Abdülhamit yönetimine karşı politika ile fiilen ilgilenmekle birlikte, hayatı boyunca askerın politikaya karışmasına ilkesel olarak karşı çıkmış, bunun için gerekli tedbirleri almıştır.

Atatürk, hayatı boyunca askerın politikaya karışmasına ilkesel olarak karşı çıkmış, bunun için gerekli tedbirleri almıştır.

Bu düşüncesinin altında, politikaya karışan ordunun Balkan Savaşı’nda uğradığı bozgun ve en yakın arkadaşlarının kritik bir dönemde ordularını bırakıp politikaya girmeleri yatmaktadır.

Atatürk’ün Ordunun politikaya karışmaması ilkesi bu gün de geçerliliğini korumaktadır. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

1-Andrew Mango, Atatürk, The Biography Of The Founder Of Modern Turkey, Overlook Press, New York,1999, s.92

2-Johannes Glasneck, Kemal Atatürk ve Çağdaş Türkiye, Onur Yayınları, Ankara, 2014, s.33

3-Şevket Süreyya Aydemir, Tek Adam Cilt-I, REMZİ KİTABEVİ, İSTANBUL, t.y.s.149

4-İsmet İnönü, Hatıralar, İkinci Kitap, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1987, s.191

5-Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk, Alfa Yayıncılık, İstanbul, 2005, s.608

6-Birinci TBMM’de Mustafa Kemal’e muhalefet eden meclis grubu

7-Atatürk, a.g.e. s.609

8-Şevket Süreyya Aydemir, Tek Adam Cilt- III, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1965, S.207

9-Atatürk, a.g.e. s. 612

“Hürriyetten doğan buhranlar ne kadar büyük olursa olsun, hiçbir zaman fazla tazyikin temin ettiği sahte güvenlikten daha tehlikeli değildir.”

M. Kemal Atatürk





Kurtuluş Savaşından
Zeki Sarıhan

Gözlerde Birer Damla Yaş

Kurtuluş Savaşı yıllarında Türkiye'nin savaşçı insan potansiyeli Anadolu'da idi fakat kadroların çoğu İstanbul'dan Anadolu'ya taşındı. Bunların içinde deniz teknisyenleri başta gelir.

Heybeliada'daki Denizcilik Okulu'ndan birçok teğmen ve öğrenci, bir biçimde okuldan kaçıyor ve Anadolu'da göreve koşuyordu. Bunlar, Ankara'nın denizcilik örgütünün kuruluşunda ve geliştirilmesinde görev alacaklardı. O tarihte Ankara'nın Karadeniz kıyı kentle-

rinde denizcilik işlerini yöneten bir örgütü vardı.

Heybeliada Denizcilik Okulu'ndan Anadolu'ya başarılı birkaç geçiş, bu okulda kalanların heveslerini artırmıştı. Anadolu'da kardeşleri çarpışırken kimsede ne ders görecektik, ne ders anlatacak heves

kalmıştı. Zaten İngilizlerin de bu okula el koyacakları söyleniyordu.

Bu okulun o yıl mühendis sıfatıyla mezun olup teğmen olacak öğrencileri Anadolu'ya kaçmayı alışkanlık haline getirmişlerdi. Biri, Abanalı bir kömürçünün motoruna tayfa yazılarak, ikisi okulun filikalarından biriyle Anadolu'ya geçmişler, küçük sınıflardan bir öğrenci de Bursa'da annesinin yanına kaçmış ve küçük yaşta annesi tarafından askere yollanmıştı.

Bu akının arkası kesilmedi. Türk Kurtuluş Savaşı'nın deniz cephesiyle ilgili pek değerli araştırmaları bulunan, kendisi de o tarihlerde Anadolu'ya kaçıp görev alan bir üsteğmen olan Emrullah Nutku'nun anlattığına göre, aynı sınıf öğrencilerinden Kemalettin, Şileli bir kömürçünün kayığına tayfa yazılarak kaçmayı tasarladı ama yakalandı ve İstanbul'da Bekirağa Bölüğü denilen hapishaneye kapatıldı. Fakat çocuk yaşta olduğundan öğütte bulunarak bırakıldılar.

Denizciler arasında Anadolu'ya yardım amacıyla kurulmuş Muaveneti Bahriye Grubu, Anadolu'ya geçmek isteyenlerin bulunduğunu yazarak Ankara'nın bu konudaki görüşünü istedi. Zaten Ankara'nın

Bahriye Dairesi de deniz gücünü güçlendirecek personel arıyordu. Ankara'nın verdiği şifreli bir talimatla Müdafaa-i Milliye (MM) grubu harekete geçti. 15 kişilik bir deniz mühendis grubunu Samsun'a göndermek üzere tertibat aldı.



Muavenet-i Milliye askerleri

Bu durumu haber alan teğmenler çok sevindiler. Ailelerine haber vermeden yola çıkmaya hazır olduklarını söylediler.

Muaveneti Bahriye Grubu Gülnihal Vapuru'nda gidecek teğmenlerin yerlerini ayırttı. Sahte kimliklerle ve kimliklerini gizleyen memurların denetimi altında vapura yerleştirdi.

Gülnihal Vapuru, 15 Şubat 1921 günü öğle üzeri Sirkeci Rıhtımı'ndan hareket etti. Kızkulesi açıklarında İngiliz kontrol memurları tarafından denetlendi. İngilizler, kaçak teğmenleri ve ambarlara tüc-

Gemide son geceleri olan teğmenlerin heyecandan gözlerine uyku girmiyordu!

car eşyası gibi yerleştirilmiş savaş malzemesinin farkına varamadılar.

Mevsim kış olduğundan Karadeniz çok dalgalıydı. Bazı yolcuların yataklara düşmüş olmasına rağmen genç teğmenler, mesleklerinin zorluklarına alışmak için bu sert havadan memnundular. Adeta staj yapıyorlardı.



Gülnihal Vapuru

Gece fırtına durdu ve onlar da yattılar. Sabahleyin uyandıklarında Anadolu'nun kuzey sırtlarını büyük bir dikkatle seyretmeye başladılar. Kutsal vatan topraklarının bu kıyılarında kim bilir ne kadar zaman bir yandan doğayla, diğer yandan düşmanla uğraşacaklardı.

Gülnihal İnebolu limanında üç saat mola verdiğinde teğmenlerin karaya çıkmasına izin verildi. O sırada bir yanı yıkılmış olan iskele

tamir edilmekte olduğu için karaya kayıklarla çıktılar. Böylece ağır yükleri olan bir kayığı karaya nasıl çekileceğini de öğrendiler. Doğruca Liman Dairesine gittiler. Liman reisi, onların gelişlerini hem Ankara'ya, hem Samsun'a bildirdi. Zaten hepsi Samsun'daki Bahriye Müfrezesine atanmışlardı.

O akşam Sinop'a vardılar. Burada da birkaç saat kaldılar. Sinop Limanı'nı gördüler ve çok beğendiler. Burada karaya yükün bir kısmı boşaltıldı. Gece yarısı gemi Sinop'tan demir aldı.

Gemide son geceleri olan teğmenlerin heyecandan gözlerine uyku girmiyordu!

Ertesi sabah Samsun, beyaz evleriyle görüldüğü zaman bütün genç teğmenler güverteye çıkmışlardı. Yüreklerinde duydukları heyecan, sınav kapısında beklerken duyulan heyecanı andırıyordu. Şimdi

asıl büyük sınavlarına hazırlanıyorlardı: Vatanı kurtarmaktı bu sınav.

Daha sonra Türk donanmasında önemli görevler alacak olan genç teğmenler, bir çaparla topluca karaya çıkarıldılar. Kendilerinden önce kaçan arkadaşlarıyla kucaklaştıklarında gözlerinde birer damla yaş belirdi... •

zekisarihanbd@gmail.com

Kaynak: Emrullah Nutku, "İstiklal Savaşı'nda Denizciler" Yakın Tarihimiz, C. 2, s. 379.

Hakimiyeti Milliye

30 Ağustos



30 Ağustos Türk Ulusu için bayramların en büyüğüdür. 26 Ağustos'ta başlayan Büyük Taarruz, 30 Ağustos'ta zaferle sonuçlanmış ve ana vatan, fırsat düşkününü bir düşmanın istilasından sonsuza değin kurtulmuştur.

Batı Anadolu'nun bağıri yanık güzel ve şiriri kasabaları, 30 Ağustos'tan sonra birkaç gün ara ile kurtuluşlarını kutlamaya başlarlar. Nihayet İzmir'in 9 Eylül'ü, bütün bu bayramları taçlandırır şerefleri bir gündür.

Başkomutanlık Meydan Muharebesi'nin doğurduğu zafer,

Başkomutanlık
Meydan
Muharebesi'nin
doğurduğu zafer, Türk'ün
dahi başkomutanı ve
başöğretmeni kadar
yüksek ve
şanlıdır.

Türk'ün dahi başkomutanı ve başöğretmeni kadar yüksek ve şanlıdır. Milletler için yaşam ve bağımsızlık, maddi ve manevi varlığın ilk koşuludur.

Anadolu'ya ayak basmasıyla beraber, Türklere kişisel ve ulusal benliklerini hatırlatan ve bir peygamber sabır ve feragatiyle ulusal şerefi ve güven inancını aşıl原因 Büyük Gazi, 30 Ağustos zaferiyle, yaratmayı düşündüğü Yeni Türkiye'ye yaşam ve bağımsızlığını sağlamıştır.

Afyon'un yalçın kayalıklarından koparak, Akdeniz(Bugünkü

Ege Denizi)'e doğru yıldırım hızıyla ilerleyen Türk kahramanlarının örneği, yeni Türkiye'nin en canlı ve anlamlı bir resmidir.

Avrupa'ya yaklaşmak istedikçe, ondan bizi uzaklaştırmak isteyen düşmanlar, çeşitli yalan ve uydurmalarla birbirine karşıt bir düşünce dünyası hayal ediyorlardı. Özellikle "Haç'ın girdiği yere Hilal geri gelmez,

dönmez." diye güllünc bir efsane uydurarak, Ortaçağ karanlığına başvurmaktan çekinmiyorlardı.

30 Ağustos zaferi, önce kılıç ve sonra da düşünce gücüyle bu yalan ve efsanelere de son vermiştir. Türkler, karakter ve duygu itibarıyla, her çağın en çağdaş milletleri arasında bulunmuştur.

Düşünce ve teknik itibarıyla bu uygarlığı izleme hususunda gerekli özeni göstermemişse; suç Türk Halkı'nda değil, aksine onu yönetenlerdedir. Kendi karakterine ve şerefli kişiliğine uygun yönetim şeklini bulunca da, bu eksiğini gidereceğinden asla kuşku duyulmazdı.

Türk Devrimleri, bunu bütün dünyaya kanıtlamıştır.

30 Ağustos bir de Tayyare Bayramı'dır. Türk Ulusu'nun zaferi doğru uçtuğu bugünün, çağın ve geleceğin en tipik bir örneği olan havacılıkla ilişkisi açıktır. Gökyü-

30 Ağustos zaferi yeryüzünde başlamıştır. Bu başlangıç, düşünceler ve gökyüzündeki zaferler için de büyük bir işaret ve güvencedir.



zünün fethine çıkan insanlar için yeni bir olanaklar dünyası açılmıştır.

Yeryüzündeki mesafelere ve verilere alışkın olan yaşamımız, gökyüzünün fethinden sonra yeni bir yön ve nitelik alacaktır.

Birkaç gün önce birçok insan, Zeppe- lin'le dört gün içinde, Almanya'dan Tokyo'ya ulaşmışlardı. Büyük Okyanus da gene kısa bir sürede, komşu kapısı

gibi aşılmıştı. Hız ve cesaret bugünkü yaşamın en büyük ilkeleridir.

Dünyanın her ülkesinde tayyarecilik için büyük bir ilgi uyanmıştır. Her tarafta tayyare mitingleri ve yarışları düzenlenerek, bütün milletin dikkati ve enerjisi tayyarecilik dünyası üzerine çekilmektedir.

Hiç kuşkusuz yakın bir gelecekte milletlerin yaşam ve gelişme süreçleri havalarda gerçekleşecektir. Şimdiden hangi millet bu savaş için daha iyi hazırlanırsa, elbette ki zafer ve gelecek onun olacaktır. Biz de pek doğal olarak berrak ve temiz gökyüzümüzün derinliklerinde Türk Tayyareleri'nin şarkılarını, destanlarını daha sıkça dinlemek isteriz.

30 Ağustos zaferi yeryüzünde başlamıştır. Bu başlangıç, düşünceler ve gökyüzündeki zaferler için de büyük bir işaret ve güvencedir.

*Hâkimiyeti Milliye Gazetesi
30 Ağustos 1929*



83

Hükümetin Ekonomik Kalkınma Çabaları

Mustafa Kemal, Türk ulusuna Cumhuriyet rejimini anlatmak amacıyla sıkça yurt gezilerine çıkıyordu. Bunlardan, 1923 yılı başlarında çıktığı bir gezide, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ileriye yönelik amacını; *“Yeni Türkiye Devleti, temellerini süngü ile değil, süngünün de dayandığı ekonomi ile kuracaktır. Yeni Türkiye Cumhuriyeti, sürekli olarak savaşmayı ya da savaş çıkarmayı amaç edinmiş bir devlet olmayacaktır. Fakat yeni Türkiye devleti ekonomik temeller esaslı bir devlet olacaktır. Askeri zaferlerimizle mağrur olmayalım, yeni bilim ve iktisat zaferlerine hazırlanalım!”* sözleriyle açıklamıştı.

Hemen hatırlatalım ki; dilimize İzmir İktisat Kongresi olarak yerleşmiş bulunan ve İzmir'de Atatürk, İzmir İktisat Kongresi etkinliklerinde

17 Şubat-4 Mart 1923 tarihleri arasında toplanan Türkiye I. İktisat Kongresi de bu amaca ulaşabilmek için alınması gereken önlemleri saptamak amacıyla düzenlenmişti.

İsmet Paşa o günlerde Lozan Barış Konferansı görüşmelerini yürütmek amacıyla yurt dışındaydı. Bu itibarla da anılan İktisat Kongresi'ne katılamamıştı. Buna karşın orada alınan kararları uygulayacak hükümetin başına getirildiğinden görev yine ona düşmüştü.



Ancak burada şu gerçeği de vurgulamakta yarar var:

İsmet Paşa, Mustafa Kemal'in de bilgisi dahilinde ve hatta onun talimatları çerçevesinde, Osmanlı Devleti'nin ekonomisini perişan eden ve çökmesine yol açan Kapitülasyonların kaldırılmasını sağlamak için Mustafa Kemal'in görüş ve önerileri çerçevesinde gösterdiği çabalarla, ekonomik kalkınma için gerekli olan özgür ortam konusunda ilk büyük adımın atılmasında uygulamanın başında bulunuyordu.

Türkiye I. İktisat Kongresi'nden sonra İsmet Paşa hükümeti, henüz kesin bir programa bağlanmamış da olsa, izlenmesi kararlaştırılan Ulusal Ekonomi'nin esaslarını;

tarımsal endüstriye önem ve öncelik vermek, bütçelerin denkliliğine özen göstermek ve ülkede her türlü ulaşımı sağlayacak yollar yapmak..." şeklinde belirledi.

Ekonomik kalkınma için esas alınması kararlaştırılan bu ilkeler, bir devletçilik anlayışı uygulaması değildi. Bunu bu şekilde değerlendirmek haksızlık olur. Anılan uygulama, ekonomide devletçiliği esas almakla beraber, özel sektörün faaliyetlerini de desteklemeyi ve bunun yanı sıra yabancıların bir şekilde ele geçirmiş oldukları işletmeleri devletleştirmeyi de öngören bir ulusal ekonomi anlayışı demektir.

Dünya ekonomik bunalımının başlayıp, yaygınlaştığı 1929-1930'lu yıllarda, Türkiye Cumhuriyeti

Devleti'nin işleyişinde devletçilik yeni bir ilke olarak benimsenecekti. Ama önceden ve vakit yitirmeksizin endüstrileşme yolunda önemli girişimlerde de bulunulmuştu.

İlk olarak, devlete büyük gelir getiren bir kaynak olmasına karşın, çiftçiler için çok büyük bir yük olan ve tarımın gelişmesini engelleyen Aşar Vergisi 1925 yılında kaldırıldı. Aynı yıl içinde

ve bu uygulamanın hemen beraberrinde Sanayi ve Madenler Bankası kuruldu. Arkasından Sanayi'yi Destekleme Yasası çıkartıldı. 28 Mayıs 1927 tarihli bu yasa ile sanayi tesisleri kuracaklara parasız ya da on yıllık



İsmet İnönü İzmir İktisat Kongresi günlerinde tesisleri incelerken

“Olabilirdiğince yerli kaynaklara dayanmak, yabancılara borçlanmamak, özel girişimciliğe ve belirli koşullarla yabancı sermayeye açık olmak, Türk parasının değerini korumak, Tarıma ve

taksitlerle arsa ayırımından başlayarak, yapım malzemesi ve araçlarının taşınmasında %30 indirim yapılmasına varan destekler öngörölmüştü.

Ekonomide devrimci çalışmalar olarak nitelendirilebilecek bu çalışmaları, 1926 yılında Emlak ve Eytam Bankası'nın, 1930 yılında da Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın kurulması izledi. Sanayi ve ticareti geliştirmek için yapılan yasal düzenlemelerin içinde, 1927 yılında Yüksek İktisat Meclisi'nin oluşturulması dikkati çekmektedir. Bir süre için etkin görevler üstlenen ve bunu başarıyla yerine getiren kurul, Birinci Beş Yıllık Plan'ın uygulanmasıyla, ilk yıllardaki etkisini yitirmiş ve kaldırılmıştır.

Ekonomik devrimler art arda gerçekleştirilirken; 1930 yılında Türk Parasının Değerini Koruma Yasası da çıkartıldı. Bir İngiliz Sterlini'nin Türk Lirası karşılığı da, 1.030 kuruş olarak belirlendi. İngiltere'nin altın esasından ayrılması ve dünya piyasalarında Fransız Fransı'nın etken hale gelmesi sonucunda 1 Türk Lirası = 6,363 Fransız Fransı olarak belirlendi. Batılı ülkeler ile yapılan ticarete güçlük doğurması üzerine, 1931 yılında dirhem, okka, batman gibi ağırlık ve arşın, endaze gibi uzunluk birimleri yerine uluslararası alanda geçerliliği kabul görmüş gram, kilogram, litre birimlerinin ve metrik sistemin alınması gerekli göröldü.

Ekonomi alanında bu geliş-

Ekonomik devrimler art arda gerçekleştirilirken 1930 yılında Türk Parasının Değerini Koruma Yasası da çıkartıldı.

meler olurken; İsmet Paşa'nın da önemli gayret ve katkısıyla, bugün CHP'nin altı okundan birisi olan "Devletçilik" ilkesi de benimsenmiş ve CHP programına alınmıştı. Devletçilik İlkesi, gerek toplumun çeşitli kesimlerinde ve gerekse Meclis'teki tartışmalarda çeşitli şekillerde yorumlandı. Bunun üzerine, İsmet Paşa, Kadro Dergisi'nin 22. sayısında bir yazı yayımladı. Yazıda özetle, Devletçilik İlkesi'nin bir doktrin olmadığını ve sosyalizm ya da komünizmle hiçbir ilgisinin bulunmadığını belirtti.

İsmet Paşa'nın bilinen ifadesiyle Devletçilik İlkesi kendiliğinden ortaya çıkmıştı. Bunu anılarında: *"Devletçiliğimiz kendiliğinden doğdu. Demiryolu inşasına başladıktan sonra bu sefer her sene bütçe bağlanırken, tabii olan devlet hizmetleri dışında büyük ihtiyaçlardan yeni olarak hangisini ele almaya başlayacağız, bunu müzakere ederdik. Böyle altyapı tesislerden ve nihayet Ankara'da hükümet olarak yerleşebilmek için ne gibi ihtiyaçlar varsa bunların birini ele*

alıyorduk. Kültür davası için nasıl yeni bir hamle yapmak lazımdır? Bunlar bizim her sene artan bir ciddiyet ve oran dâhilinde meselelerimiz haline gelmeye başladı. Bu söylediklerimizden devletçiliğimizin nasıl kendiliğinden ve doğaçlama olarak doğduğunu anlatmış oluyorum...” ifadesiyle açıklamaktadır.

Devletçilik İlkesinin uygulamasına geçildiğinde bunun bir plana bağlanması elbette kaçınılmaz oldu. İsmet Paşa'nın, Nisan-1932 ayında Sovyet Rusya'yı ziyaret etmesi, kalkınma planlarının yapılması açısından önemli yararlar sağladı. 1934 yılında, Sovyet Rusya'dan gelen bir teknik heyetin desteğiyle Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı hazırlandı. Planın uygulaması görevi yeni kurulan Sümerbank'a verildi. Madenleri ve enerji kaynaklarını bulup işletmek amacıyla da; Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü, Etibank ve Elektrik İşleri Etüt İdaresi adıyla üç ayrı kurum oluşturuldu.

Ekonomik gelişmeler hızlı ilerliyordu. Daha Birinci Beş Yıllık Plan'ın süresi dolmadan, 1936 yılında İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı hazırlandı. Böylelikle, İsmet İnönü'nün Başbakanlıktan çekildiği Ekim-1937 ayına kadar çok önemli bazı altyapı ve sanayi yatırımları da gerçekleştirildi. Bunlardan ilk akla gelenleri sıralarsak: Nazilli, Ereğli ve Kayseri Bez Fabrikaları hizmete açıldı. Malatya Bez Fabrikası ile Gemlik Suni İpek ve Karabük Demir Çelik Fabrikaları'nın temel-

leri atıldı. İzmit'te yapımı biten Kâğıt-Karton Fabrikası üretime başladı.

Demiryolu Siyaseti

İsmet Paşa'nın Başbakanlığı döneminde demiryolları yapımına öncelik vermek de en önde gelen işlerdendi. Gerçi Mustafa Kemal, Nisan-1923 ayında yayımladığı 9 Umde (İlke) programında;

“Çok ivedi olarak muhtaç bulunduğumuz demiryolları için hemen her girişime ve eyleme başlanacaktır...” ifadesiyle yol haritasını adeta çizmişti. Akabinde İsmet Paşa da; “Demiryolu, memleketin tüfekten, toptan daha önemli bir güvenlik silahıdır. Ulusal birliği sağlayan araçtır.” diyerek, Ulu Önder'in çizdiği Yol Haritası'nın ve gösterdiği ufku önemini bir kez daha vurgulamıştı.

Demiryolu Siyaseti'nin temelinde iki ana husus vardı. Birisi, **“yeni hatlar döşemek”**, diğeri ise, **“Yabancı şirketlerin ellerinde bulunan demiryollarını ulusal yapıya kavuşturmak yani ulusal-laştırmak”**tır. Sınırlarımız içinde 124 km'si geniş, 3733 km'si de dar hat (Dekovil) olmak üzere toplam 4130 km demiryolu hattı vardı.

Mustafa Kemal'in önderliğine İsmet Paşa Hükümeti ülkenin dört bir yanını birbirine bağlamak için Demiryolu Hattı yapım çalışmalarını coşkuyla yürütüyorlardı. O günlere henüz kurulmuş bulunan Serbest Cumhuriyet Partisi'nin Genel Başkanı Fethi Okyar ve arkadaşları bu çalışmalara karşı çık-

maya başlamışlardı. Onlara göre çok pahalı olan demiryollarının yükünü tek bir kuşağa yüklemek haksızlıktı. Bu yüzden demiryolları CHP ile Serbest Cumhuriyet Partisi arasında başlıca tartışma konusu haline dönüştü. İsmet Paşa, Demiryolu Yapımını daha da yaygınlaştırma gayretinden hiçbir şekilde ödün vermedi. Hatta 30 Ağustos 1930 tarihinde demiryolunun Sivas'a varması nedeniyle düzenlenen törende eleştirilere şöyle yanıt verdi:

“Ulusal Kurtuluş ve Bağımsızlık Savaşı’nda TBMM’nin kurulmasına karşı ayaklanan Padişah bozgunculuğunu bastırmaya yarayan araç, Konya-Afyon-Eskişehir-Ankara gibi elimizde kalan 5.600 km’lik demiryollarıdır. Ankara-Erzurum demiryolu da olsaydı Avrupa’nın Sakarya seferine girmesi şüpheli olurdu. Demiryolu politikası, milli devlete bugün mü, yoksa yarın mı gerekli düşüncesinde olanlar bu tartışmaları sürdürmeye devam etsinler, Biz Cumhuriyet hükümeti olarak demiryolu politikamızı, Türk ulusu’yla ulusal birlik, ulusal varlık ve ulusal bağımsızlık sorunu olarak görmüş ve çalışmalarımızı bu inanç ve anlayışla yönlendirmişizdir.”

Karşı düşüncede olan sözde muhalefet cephesine,

“Büyük ulusal birlik ve ulusal varlık aracı olan demiryollarından 1800 km Türk ulusuna mal etmişiz. Bütün bunlar hata imiş öyle mi?” sorusunu yöneltten İsmet Paşa, en

İsmet Paşa hükümetleri döneminde
Cumhuriyetin ilanından 1938 yılı sonuna kadar geçen on beş yıl içerisinde 2954 km yeni demiryolu ağı yapılmıştır.

sonunda, Cumhuriyet’in İlanı’ndan buyana sürdürülen siyasetin, **“Bir kısım insanların iddia ettiği gibi, çıkmaz bir yol değil, ulusal varlığı her şeye karşın korumuş olan bir harika...”** olduğunu vurgulamıştır.

İsmet Paşa hükümetleri zamanında cumhuriyetin ilanından 1938 yılı sonuna kadar geçen on beş yıl içerisinde 2954 km yeni demiryolu ağı yapılmıştır. Ayrıca işletme hakkı yabancıların elinde olan hatlar da satın alınarak demiryollarının toplam uzunluğu 7132 km'ye çıkarılmıştır.

Türk ulusunu muasır medeniyet düzeyine ulaştırmak, her alanda gerekli çalışmaları kararlılıkla yapmakla mümkün olabilecekti. Mustafa Kemal Atatürk’ün bu konuda hükümete verdiği ciddi destekle İsmet Paşa ve kabinesindeki çalışma arkadaşları, canla-başla çalışarak ve adeta her şeylerini ortaya koyarak, belirlenen hedefe doğru yürüdüler. •

cengizonalbd@gmail.com

(Gelecek Ay: **İnönü soyadı ve Eğitim**)

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

- | | | |
|--|---|--|
| <p>1 Link (İng.)
a-Karşı akım
b-Elektronik devre
c-İlişim, bağlantı
d-Kırık Çizgi</p> | <p>6 Plaket (Fr.)
a-Ödence
b-Onurluk
c-Figürü olan
d-Evrensel</p> | <p>11 Otistik (Fr.)
a-İçe kapanık
b-Uygarlaşmamış
c-Sevimli, canayakın
d-Bencilik</p> |
| <p>2 Rölanti (Fr.)
a-Lüfer yavrusu
b-Yavaşlatma
c-Yükselti
d-Gelişigüzel</p> | <p>7 Filtre (Fr.)
a-Açık yürekli
b-Saçma, zırva
c-Kuşkucu,
şüpheli
d-Süzgeç</p> | <p>12 Rantiye (Fr.)
a-Güçlü heyecan
b-Yönelteç
c-Getirimci
d-Gözleme dayalı</p> |
| <p>3 Stres (İng.)
a-Şikayetçi
b-Eksi elektrot
c-Ruhsal gerilim
d-Varlığı
bilinmeyen</p> | <p>8 Jenerasyon (Fr.)
a-Kuşak, nesil
b-Acıklı, hüznü
c-Gösterişli
d-Moda yaratan</p> | <p>13 Simetrik (Fr.)
a-Ayrıntı
b-Töretanimaz
c-Fizik bilimi
d-Mütenazır</p> |
| <p>4 Çek (İng.)
a-Çözümleme
b-Yazılı belge
c-Öğreti
d-Ölçü birimi</p> | <p>9 Kopya (İta.)
a-Hikayecik
b-Doğaçlama
c-Niteliksiz
d-Taklit</p> | <p>14 Sofistike (Fr.)
a-Açıkgöz
b-Sırnaşık
c-Yanıltıcı,
yapmacık
d-Palavra atan</p> |
| <p>5 Gönye (Rum.)
a-El aynası
b-Dik açılı ölçeri
c-Yapay reçine
d-Kilit açar</p> | <p>10 Matine (Fr.)
a-Gündüzlük
b-Kare deseni
c-Sentetik madde
d-Bilimsel söz</p> | <p>15 Tandans (Fr.)
a-Çok karışık
b-Eğilim, yönelim
c-Yeraltı siperi
d-Tahta set</p> |



19 Mayıs 1919

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna yönelik düşüncelerin, takvimlere düşen en önemli tarihlerinden biriydi; 19 Mayıs 1919. Bandırma gemisinin denizcilik evriminde rastlanmayan, “kıyıya yakın, açık denize uzak” ilginç rotasının kaderi gemi kaptanından çok, mavi gözlü bir subayın beyin fırtınalarında çalkalanıyordu. Bir umut ışığının Samsun kentine taşıdığı heyecan, yıllar sonra kurtuluş simgesi olacak bir sloganın oluşmasını da sağlayacaktı: *Ya istiklal, ya ölüm!*



Mustafa Kemal

Ankara. Ulusumuzun ebedi başkenti. Marşlara kazılmış, yoktan var edilmiş tek şehir. Yine bir 19 Mayıs günü. Kent bayrak ve flamalarla süslenmiş, yüce Atatürk'ün canı dek sevdiği gençliğine armağanı Gençlik ve Spor Bayramı kutlanacak. Ve çok daha önemlisi Uluslararası 19 Mayıs Ankara Maratonu koşulacak. Dünyanın en iyi maratoncusu Avustralyalı Clayton

yarışın favorisi ama bizim de İsmail Akçay'ımız var. Onun ötesinde böyleleri bir günün zengin menülü programının yarattığı heyecanı

özümseyerek yaşayacağız. Parkur Polatlı istikametine doğru. Özcesi; o ihtişamlı kurtuluş savaşımızı kan akıtı akıtı kazandığimiz alanların üzerindeyiz. Kocatepe'den bir sesi duyar gibi oluyoruz, **“Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir ileri..”**

Ve atletlerin yere sertçe basan ayaklarının çıkardığı ahenkli sesi duya duya tekrar Ankara'ya dönüyoruz. Derek Clayton, deneyimini, gücünü göstererek maratonu kazandı. İsmail Akçay ise ikinci oldu alkışlar arasında.

Akşamın alaca karanlığı başkent'in üzerine çökerken, Avustralyalı Clayton gazetecilerin ilgi odağıydı. Kendisine maratonla ilgili geniş çaplı bilgi verilmiş olacak ki; bayramımızı en az bizim kadar özümsemişti. Sonra birden bire; **“Ben Mustafa Kemal Paşa'yı tanıyorum. O çok büyük komutan.”** deyiverdi.

Akıcı İngilizcesini tercüme etmekte güçlük çeken tercümana aldırış etmeden anlatıyordu. Çanakakale, Arıburnu, Gelibolu, Settülbahir Kilitbahir. Gözlerimiz yuvalarından çıkacak gibiydi. Ünlü bir atletin



İsmail Akçay

Derek Clayton

bilgi birikimi, tarihin derinliklerinde yerini alan Çanakakale'yi mükemmel yorumluyor ve biz de heyecanla dinliyorduk. Sonra sağ elini havaya kaldırdı, slogan atarcasına haykırdı:

“Çanakakale geçilmez!”

Clayton'un dedesi Çanakakale'de savaşmış bir Anzak askeriydi. Anılarının her

tümcesinde Atatürk'ü anımsayarak, onun büyük bir komutan olduğunu anlatıyordu oğluna ve küçük Clayton'a... Kuşkusuz; o da Ankara'da bize..

Bayramlarımız. Tarihin derinliklerinde yerini alan Türk insanının duygularını tepeden tırnağa dek sarsan o güzel bayramlarımız. Dünyada hiçbir ülkede anlam açısından bulunmayan bayramlarımız. Yüce Atatürk'ün çocuklarımıza, gençlerimize, cumhuriyetimizin oluşumuna, kurtuluş savaşımızın destanını haykırışını anlatan güzelliklerimiz.. Teşekkürler Avustralyalı Anzak torunu Clayton. Ne de güzel söylemlemiştin:

“Ben Mustafa Kemal Paşa'yı tanıyorum. O çok büyük komutan...” •

metingorenbd@gmail.com



Hayat Mecmuası, 6 Nisan 1956, s. 8, 9.

kanunla, hanedanın kadın üyeleriyle ilgili yasağı kaldırmış; Türkiye'ye dönen Ayşe Osmanoğlu, yazımını 1955'te bitirdiği anılarını, 1956'da Menderes Hükümeti'nin sağladığı olanaklarla yayına giren **Hayat Mecmuası**'nda "**Babam Sultan Hamit**" başlığıyla, bölüm bölüm yayımlatmaya başlamıştı.

Ayşe Osmanoğlu'nun ölümünden yaklaşık 4 ay önce, Nisan 1960'ta "**Babam Abdülhamid**" adıyla bu kez kitap olarak yayımlanan anıları, Halife Sultan II. Abdülhamid'in yaşam biçiminin, epeyce **alafranga** olduğunu gözler önüne serecekti.

Ayşe Osmanoğlu, kitabında babası II. Abdülhamid'i şöyle anlatıyordu:

- "**Rahmetli babam (II. Abdülhamid) orta boyluydu,...** Gözleri tahrirli yeşil

Cumhuriyet g., 25.04.1960 ▶

ile mavi arası ela idi. (s.11) **Resim** çizer, boya ile uğraşırdı,...

Bütün gömlek ve çamaşlıklarını (**Avrupa**'dan) **Paris** Elçisi Münir Paşa yaptırıp gönderirdi. (s.12) Namazını muntazam kılarıdı.

(s.13) Gençliğinde Şazeli **Tarikatı**'na girmişti. (s.24) **Kadiri Tarikatı**'na intisap

etmiştir. (s.25) Çok sade giyinmemizi isterdi. **Yakalarımız hafif açık** olabilirdi. Fakat kollarımız

tamamıyla kapalı idi. (s.27)

Babam (II.Abdülhamid)

"**Jan Mari Farina**" kolonyası kullandığı için biz de bunu kullanırdık. (...) Şehzadelerine **Avrupa**'dan birer **piyano** getirtmişti.

(s.28) Saraya İtalyan ve **Fransız** musiki alimleri alınmıştı. Bu alimlerde **Fransız Alexandre Efendi** bana hoca tayin edilmişti.

(...) **Babam (II.Abdülhamid) Alafranga** musikiyi **alaturkaya** tercih ederdi,...

büyükbabam Sultan Abdülmeccid'in marşlarını meşhur İtalyan kompozitörü **Donizetti**'nin biraderi bestelemiştir. (s.29) Sarayda **Doktor Masiro** adında hazik bir İtalyan hekimi vardı. (s.34) Babamın arkasında çıkan gayet ufak bir çıbanı **hususî doktoru**

Son yılların en mühim tarihi eseri!



BABAM ABDÜLHAMİD

Kızı
Ayşe Osmanoğlu'nun
hatıralarının
tam ve
lavvel metnini

Kitap hâlinde Çekti!

Bu esere herbiri birer vesika değerinde 78 adet tarihi fotoğraf ilâve edilmiştir.

Lüks ciltli
20 lira

GUVEN YAYINEVI

Mavroyani Paşa,... tedavi etmişti. (s.44) **Hastalığı sırasında Almanya İmparatoru'ndan doktor istemiş, o da Profesör Bergmann'la Doktor Bier'i** göndermişti... Babam bu tavsiyelerle **Almanya'dan "Frederick Madensuyu"** nu getirtilip içmeye başladığı. (s.48)"

Ayşe Osmanoglu, babası II. Abdülhamid'in Batı müziğine, Batı operasına, Batı tiyatrosuna tutkun olduğunu şöyle anlatıyor:

- "Babam (II. Abdülhamid)

alaturkayı pek sevmediğinden alafranga oyunlar oynatmaya başlamıştı,.. Altmış kişilik mükemmel bir orkestra kurulmuştu,.. **Guatelli Paşa**,... **Fransız Lombardi**,... İspanyol **Aranda Efendi**,.. **Vondra Efendi**,... İstanbul'a herhangi bir trup gelse.. bu truplar saraya gelirdi. (s.74) Babam (II. Abdülhamid) İstanbul'a gelen bir İtalyan trupundan bir aileyi maiyetine almış, **Muzika-i Hümayun'a** kaydetmişti,.. bunlara "**Çampi Ailesi**" derlerdi. Bunlardan sonra **Muzika-i Hümayun'a** iki İtalyan san'atkar daha ilave olunmuştu. Bunlar operaları, operetleri oynarlardı. En çok oynadıkları oyunlar **Traviata, Troubadour, Bal Masque, Barbier de Seville, La Fille du Regiment, Fradiavolo, Mascotte, La Belle He-**

ll. Abdülhamid'in sevdiği Rigoletto'dan bir sahne. ▶

lene' di. Bunlardan başka İtalyan operetleri de oynarlardı,.. **Babam (II. Abdülhamid) Rigoletto'yu çok sever ve daima çaldırır**dı. İtalyanlardan başka **Bertrand ve Jean** adında iki **Fransız** daha vardı. **Bertrand** taklit ve hokkabazlık yapar, her sene babamdan izin isteyerek **Fransa'ya** gider, bir takım yeni şeyler öğrenip gelirdi. Saraya sinemayı bu getirmişti,.. **Jean** ise hayvan mürebbisi olduğundan atları, merkepleri, köpekleri terbiye eder, **Bertrand'la** beraber eğlenceli şeyler oynardı. Son zamanlarda iki **Amerikalı** da tiyatroya alınmıştı. Bunlar komikti. Gayet güzel **akordeon ve mandolin** çalarlar, ayak dansları (steps) yaparlardı. **Fransız** sefiri **Constans** meşhur **Sarah Bernard'la Coquelin Cadet'** yi saraya getirmişti. Oyundan sonra bunlara da nişan verilmişti. (s.75) **Rusya İmparatoru** da kendi hususi tiyatrosunun musiki heyetini



göndermiş,. güzel **Rus** şarkıları söylemişlerdi,.. Babam (II.Abdülhamid) bazı akşamlar **oda orkestrası** getirtir, kendi dairesinin önündeki çimenlikte çaldırır, dinlerdi. Bazen de salona **bir piyano, bir keman, bir viyolonsel ve bir flüt** getirtip çaldırırdı. (s.76) Bir ara iki **Fransız** gelmiş, huzurunda **sitar** çalmışlardı, pek beğenmiştik,. Babamın fevkalade kıymetli yüzlerce musiki ve nota koleksiyonu vardı. (s.77) Kış zamanlarında o koca sarayda ipekli kumaş ve biraz da **dekolte olan elbiselerimizle** gezerdik. (s.78)”

Ayşe Osmanoğlu'nun anılarında, II. Abdülhamid'in doğum günü ve tahta çıkış yıldönümlerini, her yıl resmi ve özel törenlerle, eğlenceler düzenleyerek kutladığını okuyoruz:

- “Culus (tahta çıkış) ve veladet (doğum) günleri babam (II.Abdülhamid) pek erken Büyük Mabeyn-i Hümayun'a çıkar, akşama kadar gelen vükela (vekiller), vüzera (vezirler), müşirleri (generalleri, mareşalleri) ve ecnebi sefirlerin (yabancı büyükelçilerin) tebriklerini kabul ederdi. Ancak akşama doğru Harem'e gelip kendi ailesinin ve diğer sultanların tebriklerini kabul etmeye vakit bulabilirdi. Hepimiz uzun



II.Abdülhamid, 22.08.1908 günlü L'illustration dergisi kapağında.

etekli güzel tuvaletlerimizi giyer, bütün nişanlarımızı takar, Büyük Salon'a gidip Padişah'a arz-ı tebrikte bulunurduk. Sarayın bahçesinde, dairelerimizin önünü fener ve bayraklarla donatır, kapıların üzerine **“Padişahım çok yaşa”** levhalarını asardık. Aramızda o gece için zarif eğlenceler tertip eder, birbirimizi davet eder, ziyafet-

ler verirdik. Sarayın bütün kalfaları, en güzel elbiselerini giyerler, müzik ve neşe içinde geç vakitlere kadar eğlenirdik. (s.82, 83)”

Ayşe Sultan, II.Abdülhamid döneminde yapılan yılbaşı kutlamalarını da şöyle anlatıyor:

-” Muharrem'in birinci günü yılbaşı sayılırdı. Saraya her taraftan bir çok kimse geldiği gibi, vükela dahi gelir, tebrik ederlerdi,. Kadınlar arasında yeni bir elbise giymek uğurlu sayılırdı. Yeni bir şey mutla-ka giyilirdi. (s.105-106)”

Ayşe Sultan, 1909'da tahttan indirilen babası II. Abdülhamid'le birlikte ailecek gönderildikleri Selanik'te alafraंगा, batılı yaşam biçimini sürdürdüklerini anlatıyor:

- “Bir gün merdivenin en üst katında oturmuş,. şarkı söylemeye başlamıştım. Söylediğim parçalar

da babam (II.Abdülhamid'in) en sevdiği Traviata operasından idi. Parça bitmiş, ben de susmuştum. Babam aşağıdan seslendi: "Kızım devam ediniz. Çok memnun oluyorum." diye bağırdı. (s.172)"

Ayşe Sultan'ın kitabında yayınladığı 72 fotoğraf içinde, II.Abdülhamid'in Selanik'ten Osmanlı Bankası'na yazdığı mektupta şu sözler yer alıyor:

-”Dersaadet’ de Osmanlı Bankası Müdiriyyet-i Umumiyesi’ ne., Ellikibindokuzyüzyetmişbir Osmanlı Lirasının faiziyle beraber Selanik’de tarafıma teslim edilmek üzere bankanız memurlarından münasip görülecek bir zata tevdiat irsalini rica ederim., Selanik. 5 Mayıs 1325, Abdülhamid.”

Görüleceği üzere, kızı Ayşe Osmanoğlu'nun “Babam Sultan Abdülhamid” kitabında anlattığı Gerçek II.Abdülhamid ile Abdülhamidseverlerin düşlerindeki II.Abdülhamid aynı değil; dahası taban tabana zıt kişilikler...

Abdülhamid tutkunları kendilerine Abdülhamid'in gerçek yaşam biçimini örnek almış olsalardı, toplumumuzda din eksenli uyumsuzluklar böyle kutuplaşmaya dönüşür müydü?

Bilmeyenlere Gerçek Abdülhamid'i Ayşe Osmanoğlu'nun



II.Abdülhamid'in sevdiği Traviata ▲ operasından bir sahne.

II.Abdülhamid'in Osmanlı Bankası'ndan parasını faiziyle birlikte isteyen 5.5.1325 (18.5.1909) günlü mektubu. ▼



anlattıklarıyla tanıtmak, içbarışımız açısından önem taşıyor. •

cengizozakincibd@gmail.com

(1)- II. Abdülhamid'in kızı Ayşe Osmanoğlu (d.2.11.1887-ö.11.8.1960) Hayat Mecmuası, 15.06.1956.



Fırçalayarak

Serdar Günbilen

Bi AKILLI TELEFON DA
BEN ALDIM. FOTOĞRAF
ÇEKİYOR, MÜZİK ÇALYOR
İNTERNETTE GEZİYOR,
FİLM BİLE ÇEKİYOR.
Bi TEK TELEFON
EDENİYOR! ...





"Enerjinin Geleceği" Senaryoları (2)

Geçen sayımızda, “Enerjinin Geleceği Senaryoları”ndan genel hatları ile bahsedip, bir OECD kuruluşu olan Uluslararası Enerji Ajansı’nın (IEA), her yıl Kasım ayında yayınladığı, Dünya Enerji Görünümü raporlarından 2016 yılında yayınlanan çalışma temelindeki “referans” senaryoyu özetlemeye çalışmıştık. Bu yazımızda ise, gene hükümetler arası bir kuruluş olmakla birlikte, ülkelerin sürdürülebilir bir enerji geleceğine geçişlerini desteklemek amacıyla; uluslararası işbirliği için başlıca platform ve mükemmeliyet merkezi olmayı hedefleyen ve IRENA

(Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı) çalışmasının¹ temel saptamalarına odaklanmaya çalışacağız. IRENA, bu amaçlarına ulaşmak için politika, teknoloji, kaynak ve finansal bilgi havuzu oluşturan saygın bir kuruluştur.²



IRENA
International Renewable Energy Agency

Raporun girişinde; 170’i aşkın ülkenin, enerji karı-

sımları içinde daha fazla yenilenebilir enerji kaynakları kullanımı için hedefler saptadıkları ve yaklaşık 150 ülkenin, yenilenebilir enerji teknolojilerine yatırımların artırılması için politikalar belirlediklerine vurgu yapılmaktadır. Küresel ısınma

hızının durdurulabilmesi, enerji verimliliğinin artırılması ve yenilenebilir yatırımların maliyetlerinin daha da düşürülebilmesi için, bu politikaların güçlendirilmesi ve ilave yatırımların yapılabilmesi gereğinin de altı çizilmektedir.

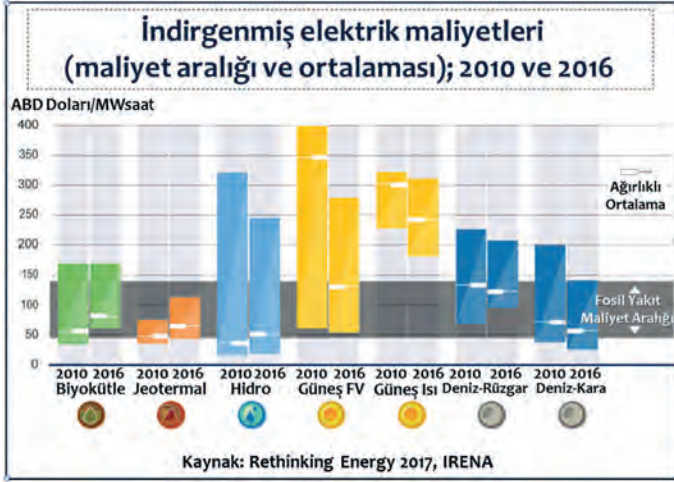
Raporun bazı temel saptamalarını ve önerilerini şöyle özetleyebiliriz:

Bugün, tüketicilere sunulan enerjinin beşte biri yenilenebilir kaynaklardan sağlanmaktadır. Yenilenebilirler, özellikle elektrik üretimin-

deki paylarını hızla arttırmaktadırlar. Artış oranı, konvansiyonel kaynakların artış oranından çok daha fazladır. 2015 yılında, küresel kurulu elektrik gücüne yapılan ilavenin % 61'i yenilenebilir kaynaklara dayalıdır (154 GW³).

Yenilenebilirler, dünyada elektrik sisteminin genişletilmesinde, geliştirilmesinde ve modernleştirilmesinde, tercih edilen ilk seçenek konumundadır. Rüzgar ve güneş yatırımları, 2015 yenilenebilir enerji yatırımlarının % 90'ını oluşturmaktadır ve konvansiyonel kaynaklarla rekabet edebilecek maliyet-

lere düşmüştür. Rüzgar türbinlerinin maliyeti 2009'dan bu yana üçte bir, fotovoltaik (FV) panellerinki % 80 azalmıştır. Halen, karadaki rüzgar, biyokütle, jeotermal ve hidroelektrik, hiçbir teşvike gerek duymaksızın; kömür, petrol ürünü ve gaz yakan santral maliyetlerinden daha ucuz konuma gelmiştir.



Yenilenebilir kaynakların devreye girmek için bekleyen potansiyeli çok yüksek: Toplam birincil enerji tüketiminde, yenilenebilirlerin payı % 18,3. Bunun yaklaşık yarısı, modern yenilenebilir kaynaklardan sağlanmakta olup, elektrik ve doğrudan ısıtma uygulamaları arasında eşit olarak kullanılıyor. Geri kalan yarısı, ısıtma ve pişirme amaçlı geleneksel biyokütle kullanımından kaynaklanıyor. Mevcut ulusal plan ve politikalar, yeni tedbirler olmaksızın hayata geçirilebilirse, 2030 yılında yenilenebilirlerin, enerji karışımı

içindeki payının % 21'e yükselmesi bekleniyor. IRENA, yenilenebilirler ve enerji verimliliği alanında, hızlandırıcı tedbirler alınması halinde, 2030'daki yenilenebilirler payının % 36 (öngörülenin 2 katı) olabileceğini öne sürüyor.

Yenilenebilirler ve verimliliğe yapılacak yatırımların hızlandırılabilmesi halinde, ekonomik büyüme de hızlanacak, yeni istihdam olanakları ortaya çıkacak ve daha temiz ve güvenli bir gelecek sağlanacaktır. Yenilenebilirler zaten mevcut durumda da 2015 itibarı ile dünyada 9.4 milyonluk bir istihdam yaratmıştır. Başlı çeken bölge Asya, öne çıkan kaynaklar ise güneş FV ve biyoenerjidir. Yenilenebilirlerin payı, 2030'da % 36 olursa, 24.4 milyonluk bir istihdam beklenmektedir. Hızlandırılmış senaryo, ekonomik büyümede % 1 ilave artış (1.3 trilyon dolar) sağlayacaktır. Bu ilave miktar, Şili, G. Afrika ve İsviçre'nin mevcut ekonomilerinin toplamı kadardır.

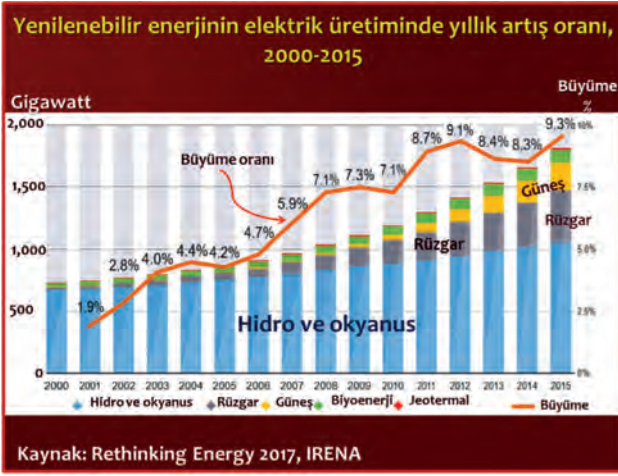
Yenilenebilirler yatırım, 2004 yılında 50 milyar dolardan azken, 2015'te bu miktar 348 milyar dolarlık rekor bir düzeye ulaşmıştır. Bunun üçte biri, bir başına Çin tarafından yapılmıştır. Ancak % 36 hedefine erişebilmek için, 2016 – 2030 arasında, 770 milyar \$ ilave yatırım gerekmektedir.

Güneş FV'in hem kapasitede hem de üretimde en hızlı büyüyen kaynak olması beklenmektedir. Teknolojik gelişmeler ve azalan maliyetler, yenilenebilirlerin

Pazar payını hızla artırırken; küresel FV kurulu kapasitesi 2010 yılında 40 GW iken, 2015'te 219 GW olmuştur. Güneş FV maliyetleri, 2010'a kıyasla yarı yarıya düşerken, önümüzdeki 10 yılda % 60 oranında ilave düşüş beklenmektedir. Büyük ölçekli FV projeleri, şimdiden fosil yakıtı dayalı projelerle, teşviksiz rekabet edebilmektedir. Güneş FV payı, bugüne göre 5 kat artışla, 2030'da % 7'ye çıkacaktır. IRENA'ya göre, indirgenmiş büyük ölçekli güneş FV maliyeti, 2015 – 2025 arasında yarıya düşerken, 2030'daki kapasitesinin 1,760 GW olacağı hesaplanmaktadır.

Elektriğin pillerde (batarya) depolanma kapasitesinin, bugününün 1 GW'ın altındaki kapasitesinden, 2030 yılında 250 GW'a ulaşması beklenmektedir. 2015 yılında 2.2 milyar dolar olan pillerin depolama piyasa değeri, 2020'de 14 milyar dolara erişecektir. Pillerin depolama maliyetleri de bu gelişmelere paralel olarak düşmektedir. Örneğin, lityum-ion bataryaların maliyeti, 2010'dan bu yana, % 65 oranında azaldı (350 dolar/kw-saat oldu). Önümüzdeki 10 yılda, 100 kw-saatlik bir düşüş daha bekleniyor.

2030'a kadarki elektrik ağı geliştirme faaliyetlerinin % 60'ına yakını, şebekeye bağlı olmayan (off-grid) "çözümlerden" sağlanacaktır. Yenilenebilir kaynaklardan sağlanacak bağımsız (stand-alone) ve mini-şebeke çözümler, 90 mil-



yonu yakın insana elektrik hizmeti sağlayacaktır.

Sonuç yerine

Yenilenebilir kaynaklar, sürdürülebilir bir geleceğin en önemli ve stratejik kaynakları olarak öne çıkmaktadır. Bu kaynaklar arasında güneş ve rüzgar, özellikle öne çıkmaktadır. Diğerleri arasında; jeotermal, biyo-yakıtlar, dalga, gelgit gibi kaynaklar da giderek piyasa paylarını arttıran kaynaklardır.

Yenilenebilir kaynaklar, sadece küresel ısınmanın en önemli tetikleyicileri olan fosil yakıtları ikame ettikleri için değil, fosil kaynaklara ve dolayısıyla, enerjide dışa bağımlılığı azalttıkları için de ülkeler açısından yaşamsal önem taşımaktadırlar. Eğer enerji ekipmanlarının yerli imalatı ile birlikte, yenilenebilirler ve enerji verimliliğine dayalı bir paradigma değişikliği sağlanabilirse, ülkemizin % 76'lara varan enerji bağımlılığını kırmada,

yaşamsal bir adım atılmış olur.

Yıllardır, fosil yakıtlar ve nükleer lobilerinin sürdürdüğü; “yenilenebilir kaynaklara yönelik maliyetler çok yüksektir”, “yenilenebilir kaynaklar, değişken

kaynaklardır ve depolanamaz” gibi temelsiz iddialar, görüldüğü gibi birer birer çürütülmektedir. Yenilenebilirler dayalı bir enerji karışımı; daha az bağımlılık, daha az küresel ısınma ve daha çok istihdam demektir.

Her gün bir yerden göçmek

Ne iyi

Her gün bir yere

Konmak ne güzel

Bulanmadan, donmadan

Akmak ne hoş

Dünle beraber

Gitti cancağızım

Ne kadar söz varsa

Düne ait

Şimdi yeni şeyler

Söylemek lazım.

Mevlana Celaleddini Rumi

necdetpamirbd@gmail.com

1- Rethinking Energy 2017: Accelerating the global energy transformation (Enerjiyi Yeniden Düşünmek 2017: Küresel enerji dönüşümünü hızlandırmak),

2-<http://www.irena.org/menu/index.aspx?mnu=cat&PriMenuID=13&CatID=9>

3-GW: Gigawatt = 1 milyar watt (1.3 milyon beygir gücüne ya da her biri 295 watt kapasiteli 4.6 milyon fotovoltaik panelin gücüne eşit)

BEYAZ ADAM

YALAN SÖYLÜYOR!



Yazan: NECEF UĞURLU

Kovboy filimlerinin unutulmaz cümlesidir.

Filmler, romanlar, öyküler ve şiirlerin bakmayın masal, kurgu olduğuna çoğu zaman gerçekleri onlardan öğreniriz.

O masalların arkasında ne dertler anlatılır, bazen de saklanır.

Son yılların en popüler endişesi “algı yönetimi”nin önemli parçasıdır.

Bir film, romandan etkilenip eline silah alıp sağa sola ateş saçmaktan veya gökdelenin tepesine

çıkıp atlamak gibi aşırılıklardan söz etmiyorum.

Duygulandırıp hüngür hüngür neye ağladığını bilmeden ağlatmak, veya aynı şekilde güldürmek bazen toplumsal kararları şaşırtmanın, ka-

muoyunu alıklaştırmannın yolu olabileceği gibi kimi zaman da geçmişin utançlarını örtmenin bir yolu olabilir. Çağın vebası ve baş etmektan çok uzağız, buna üzülürüm hep.

Neden cezalandırıldığımızı veya linç edildiğimizi anlamadığımız anlar



bu algıların toplamının sonuçlarıdır, ne kurbanlar ne de cellatlar nasıl bu duruma geldikleri çözemezler bile.

Kimi zaman da cellat kim, kurban kim karışır!

Kurbanların cellatları için ağladığı, işi bitirmeleri için cesaretlendirdiği hatta bahşış verdikleri bile görülmüştür tarihte.

Ya da son sözlerinin ‘Ben masumum, çocuklarım halkıma emanet’ olduğu.

Bazen cellatların vicdanlarının sızlayıp ‘Ben bu işi yapmam’ dedikleri de olmuştur...

Çok basılmış, satılmış, ödüllendirilmiş kitaplar, filmleri incelerken, hani bizim toprakların insanlarının tabiriyle önce esere bakmak lazım eser mi diye sonra yazana bakmak lazım adam mı diye. Sonra da sormak lazım niye, kime yarar diye.

Algıları yöneten, beynimize düşen “drone”lardır kitaplar, filmler, diziler...

Dergimizin Nisan sayısında Sayın Mehmet Ünver’in kendisinin ilham kitabı olarak tanımladığı Lee Harper’ın “Bülbülü Öldürmek” yazısı da bana bu yazıyı kaleme almam için ilham oldu kendisine teşekkür etmek isterim.

Kitabın yazarı Lee Harper’ın

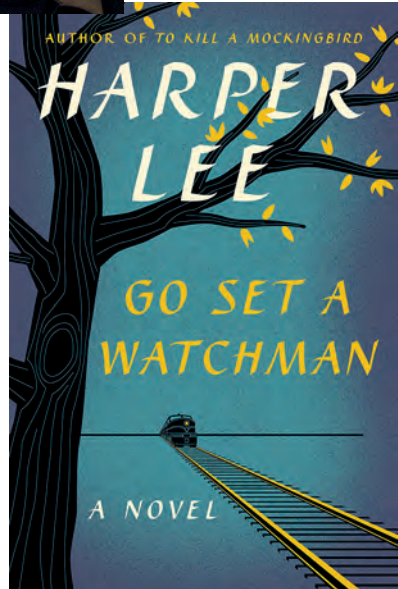
bu kitap dışında en önemli çalışması Truman Capote’nin büyük eseri “In Cold Blood”ı yazarken yapmış olduğu inceleme, röportaj ve araştırmalar. Aynı ırkçı, muhafazakâr ortamda büyümüşler.

“Bülbülü Öldürmek” kitabında “kahraman” baba Atticus ve çocukların komşuları olan teyzesinin evine tatil yapmaya gelen “Dill” Truman Capote’nin gerçekte ta kendisi.

Lee tarafından hep korunan annesi babası tarafından terk edilmiş bir çocuk Truman Capote, Lee’nin annesi ise bipolar bozuklukları olan ve genç yaşta ölmüş bir kadın, özette ikisi de çocukluklarında



Bülbülü Öldürmek isimli kitabın yazarı Harper Lee ve kitabının kapağı



trajediler yaşamışlar.

Gerçeklerin masalla iç içe girdiği bir kitap.

Kitap 1960 yıllarında basılmış Plutzer ödüllü, 40 yabancı dile çevrilmiş, her yıl hâlâ milyonlarca kopyası basılıp satılmakta.

Filmi ise pek çok dalda Oscar adayı olmuş.

Lee Harper hem New York hem Alabama'da yaşamış babası gibi avukat olan ve babasına çok benzettiği "Etekli Atticus" diye hitap ettiği ablasıyla birlikte geçirmiş hayatının önemli bölümünü.

Harper Lee, ABD Başkanı Lyndon B. Johnson'un isteği üzerine National Council of the Arts (Ulusal Kültür Konseyi) ne atanmış ve yıllarca hizmet etmiş.

Harper Lee'nin "Derin Güney"ün insanların, dilini anlamak, konuşmak en büyük özelliği diyor eleştirmenler.

2007'de Bush tarafından Amerikan geleneksel edebiyatına katkılarında dolayı "Özgürlük Madalyası" ile onurlandırılmış .

Bu iyi bir gelenek mi biraz sonra anlatacağım.

"Bülbül'ü Öldürmek" kitabına dönecek olursak aslında Harper'ın ilk yazdığı kitabının yayımcı tarafından değiştirilmiş hali.

Kitabın orijinalinin adı "Go Set a Watchman." (Git Bir Gözcü Koy)

Bu asıl kitap, yazarın ölümünden sonra isteği üzerine basılıyor,

e-kitap haliyle var sanırım.

Sürpriz ise "Bülbülü Öldürmek" kitabındaki ırkçılığa karşı kahraman avukat baba Atticus "Go

Bülbülü Öldürmek kitabındaki ırkçılığa karşı kahraman avukat baba Atticus, basılmayan asıl versiyonunda Ku Klux Klan bağlantıları olan ırkçı bir baba.

set a Watchman" kitabında, yani basılmayan, asıl versiyonunda Ku Klux Klan bağlantıları olan ırkçı bir baba.

Basılmayan romanda Atticus 26 yaşında şehre dönen kızı Scout'a "*Ne yani yük vagonları dolusu zencileri okullarımıza, kiliselerimize tiyatro salonlarımıza mı taşıyalım.*" sözlerini söylüyor.

To Kill A Mockingbird'de ise Atticus adalet canlısı, çocuklar insancıl, dadı iyi zenci beyaz çocuklara bakıyor gelişmiş beyaz ahlâkının sözlerini söyleyen bir kadın, eve kapatılmış anormal davranışları olan beyaz komşu çocuğu bile sonuçta iyi kalpli beyaz!

Beyazların da arasında kötü kalplileri var tabii, ya ayyaş, ya babaları tarafından şiddete maruz kalmış talihsiz insanlar, hani her toplumda olur, ırkçılık durumu bireysel diyesim geliyor.



Nina Simone

Kısaca kitapta aslında ırkçılık karşıtı söylem yerine, iyi kalpli beyazlar kalabalığında bir iftira uğruna haksız yere linç edilmek istenen, beraat etse de öldürülen zencinin hikayesini ara ki bul bunca iyi kalpli beyaz arasında.

1946 Kültür savaşının başımıza düşen “drone”larından biri bu kitap!

Beyaz adam yine yalan söylemiş!

Ama ne var ki Harper Lee ölümünden sonra kitabının asıl versiyonunu gün yüzüne çıkartmakla şimdi insanlık tarihine geçmiş bulunuyor pek çok beyaz numaralarını deşifre ederek. Tıpkı ırkçılığa karşı ‘Strange Fruit’ şarkısını yazan Abel Meeropol ve yorumlayanlar Billie Holiday, Nina Simone gibi.

Fark onlar yaşarken bu cesareti göstermişler.

‘Strange Fruit’ şarkısının sözleri ağaçlara asılı linç edilmiş zencileri anlatır, ağaçlardan sallanan vücutlarını garip, kanlı meyveler olarak.

Bize gelince ağlamayalım, değmez “Bülbülü Öldürmek” göz yaşlarına.

Hele yeni nesil herşeyi bilmeli, onların göz yaşları çok değerli.

Öldükten sonra ancak doğruyu söyleyen “Beyaz Adam”ı beklememeliler. Kabahatlerin sahipleri

korkunç kabahatleriyle yüzleşirken kimin yasını tutacağımızı bilmek insanlık borcu.

Algı yönetmek böyle bir şey. İzin veremeliyiz.

2 kitap; biri yazılan öbürü yazılması istenen...

Bir yazarın öldükten sonra ortaya çıkan vic-

dan azabı mı diyelim yoksa cesareti mi...

Linç, ırkçılık bu uğurda aldatmacalar...

Ve bir şarkıyı...

Ve en çok, boşuna dökülen göz yaşlarımızın istismarını paylaşmak istedim, hepsi bu.

Az mı?

Cumhuriyetimiz dünya ne zaman yalan, ne zaman gerçekleri söylüyor bilmezse olmaz, payidar kalmalı ve kalacak.

Benden bu kadar, gücüm ancak buna yetiyor. •

necefugurlubd@gmail.com



Billie Holiday



İstanbul'un Bilinmeyen Yüzü

Refik Halit Karay, 2. Meşrutiyet'i izleyen dönemde İttihat ve Terakki Partisini eleştiren yazılar yayımlıyordu. Mahmut Şevket Paşanın öldürülmesi üzerine 800 kadar iktidar karşıtıyla birlikte o da olaydan sorumlu görülerek sürgüne gönderildi.

İstanbul'a ancak Sinop, Çorum, Ankara, Bilecik'te geçirdiği yıl 5 yıldan sonra geri dönebildi.

Sürgündeki gözlemleri yurt insanlarını, onların gerçeklerini yakından tanımasını sağladı. Bu birikimi **Memleket Hikâyeleri** kitabında ustalıkla dile getirdi.

İttihatçılarla yıldızı hiç barışma-



mıştı. Mütareke döneminde Hürriyet ve İtilaf Partisine girdi, Posta-Telgraf Genel Müdürlüğüne getirildi. Bu görevdeyken eylemiyle Kurtuluş Savaşı'nı balta-layanlar arasında yer aldı.

Yazılarıyla da Anadolu direnişine karşı çıkıyordu. Zaferden sonra savaş suçlusu sayılan "150'likler"den biri o oldu. 15 yıl

yurt dışında yaşadı. Af yasasıyla yurt dışından döndükten sonra -siyasal görüşlerinde Cumhuriyetin değerlerini benimsemiş olarak- gazetelerde fıkraları, anılar yayımlandı. Romanlar yazdı.

Bu son dönem romanlarının sanat değerinden yoksun olduğu ileri sürülmüştür. İlgili değerlendirmelerde kendisinin de bu yargıyı neredeyse onayladığı görülür:

“Hiçbir zaman büyük edebiyat yapmak, dünya çapında bir eser



Refik Halit
Karay

yazmak, Nobel mükâfatı almak, küçük bir zümrenin takdiriyle yetinmek istemedim. Sonra, yarın benim için ne diyecekler? Bugün ne diyorlar? Bunlara hiç aldırış ettiğim yok.”

Yazarın sürgüne gitmeden önce yayınladığı **İstanbul'un İçyüzü** romanı ise romanlarının en başarılısı sayılmıştır.

Romandaki olayları kendisinden dinlediğimiz İsmet'in çocukluğu Abdülhamit'in bakanlarından Fikri Paşanın konağında geçmiştir. Paşanın yardımıyla kız öğretmen okulunda okumuştur. Onun gibi

konağa kapılanmış bıçkın Kâni'yle düşüp kalkar. Savaş yıllarında İzmir'deki incir, üzüm tüccarlarının gözdesi olur. Onların desteği, “valinin bir satırlık izin kâğıdıyla” büyük paralara kavuşur.

Meşrutiyetten sonra Büyükkada iskelesinde yeniden karşılaştığı Kâni de artık ileri gelen savaş zenginleri arasındadır. Ağzından “hava- le, bono, taksit, ciro gibi kelimeler, yüksek rakamlar” düşmez.

İsmet yeniden düşüp kalkmaya başladığı Kâni'in arkadaşı çevresini

“Hiçbir zaman büyük edebiyat yapmak, dünya çapında bir eser yazmak, Nobel mükâfatı almak, küçük bir zümrenin takdiriyle yetinmek istemedim.”

tanıdıktan sonra, ona savaş zenginlerini halkın sevmediğini anlatır. Ancak Kâni, genç kadının bu konudaki yorumlarını haksız bulur:

“Türedi zenginliğin her türlüşünü görmüş geçirmiş ve hepsine katlanmış

olan bu memleket, şaşıyorum neden bizimle uğraşiyor, bizimle didişiyor, yalnız bizi görüp bizi söylüyor... Hem kaç kişiyiz kuzum? Sekizi, onu geçmez... Ama yeni zenginler parayı israf ediyorlarmış, sefahat yapıyorlarmış, vur patlasın, çal oynasın yiyorlarmış. Acaba bunu diyenlerden hangisine şöyle bir piyango çıksa ömrünü hayır işlerine, iyilik yapmaya, namaza, niyaza verip dünyadan elini, eteğini çeker, hangisi?”

İsmet, Kâni'nin evinde, dönemin çalıp çırpılmış, vurguncu zenginleriyle karşılaşır. Bunlar yurt sorunlarına

uzak duran, sorumsuz kimselerdir. Genç kadın onlarla eski dönemde konağa gelip gidenleri, konaktaki eğlenceleri karşılaştırınca yenilerin incelikten, insani değerlerden ne denli uzak olduklarını düşünür.

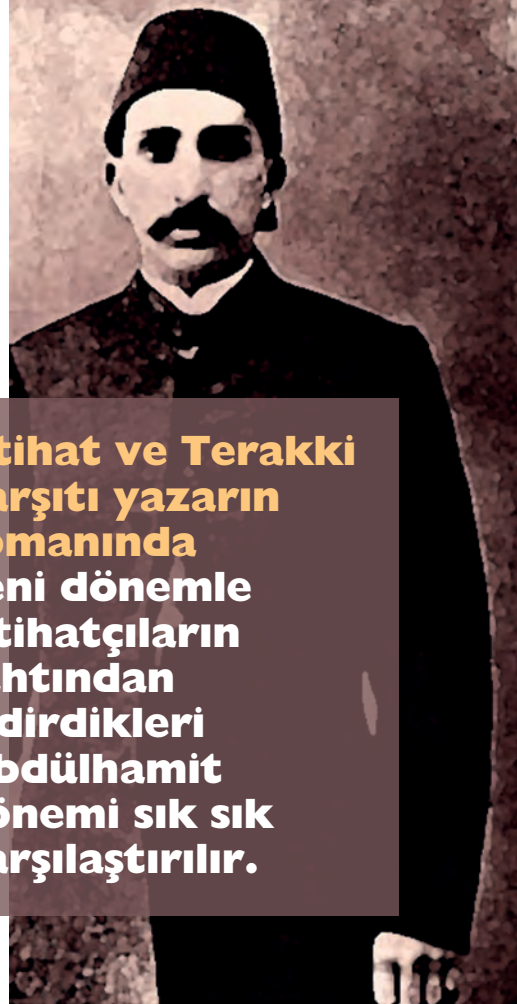
Kâni'nin eşi Şayan'la konaktan tanışan İsmet, onunla görüşmek için Büyükkada'daki evlerine gider. Burada karşılaştığı insanlar ve olaylar onu şaşkına döndürür. Ülkedeki açlıktan, sefaletten yakınan Kâni, sıkıldığı için kışı Avrupa'da geçirmeyi düşünmektedir. Şayan'la kızı da onu destekler. Her şey birkaç yıl içinde hızla değişmiş, insanlar alabildiğine yozlaşmıştır!

"İttihat ve Terakki" karşıtı yazarın romanında yeni dönemle, İttihatçıların tahtından indirdikleri Abdülhamit dönemi sık sık karşılaştırılır.

Meşrutiyet'ten sonraki dönüşümü -İttihat ve Terakki karşıtlığı nedeniyle- bir türlü hoş göremeyen romancı, toplumdaki bütün olumsuzlukları İsmet'in ağzından ortaya serer. Kahramanı aracılığıyla, yozlaşmayı Batı hayranlığına, öz değerlerin kaybolmasına bağlar. Yeni dönemle eski dönem sık sık bu açıdan karşılaştırılır.

Kâni'nin evindeki eğlence gecesinde ardından İsmet, bu nedenle *"İçtiler, yediler, çoştular, anlatmak istemediğim bin rezaletten sonra sabaha yakın her biri birer tarafa dağıldılar. Ah, eski zaman davetleri, o ne güzel şeydi, bazılarını*

hatırlıyorum da bir daha aynı zevki duymayacağım için üzülüyorum, o günlerin özlemini çekiyorum!" diye yakınacaktır.



İttihat ve Terakki karşıtı yazarın romanında yeni dönemle İttihatçıların tahtından indirdikleri Abdülhamit dönemi sık sık karşılaştırılır.

İstanbul'un eski dönemiyile yeni dönemini karşılaştırılırken eski dönemin de mükemmel olmadığı; ama işlerin yeni dönem kadar da çığırından çıkmamış olduğu vurgulanır.

İsmet, eski dönemdeki devlet adamlarını, kusurları olsa da daha sevecen bulur. Aile ortamlarının daha yüksek düzeyli olduğunu ileri sürer. O ailelerde de kaçamak sevgiler yaşanır, eğlenceler düzenlenir, haksızlıklar, kayırmalar görülürmüş. Ancak İsmet'e göre onlar, yenilerden daha ağırbaşlı, daha iyi yetişmiş kimselermiş:

“Eskiden aşk için uzun uzun beklemek, özlemek, korkular, ürpermeler geçirmek gerekirdi.



Refik Halit Karay

Yeni dönemdeyse dış fırçası alır gibi camekânda seçiyor, şöyle elimizle bir yokluyor, çantamıza atıyoruz.”

İsmet'e göre eski dönemdeki paşaların ailelerinin yaşantılarında bazı hatalar olsa da yenilere göre onlar yine de iyi insanlardı. Eskilerden örneğin bakanlık danışmanı Saffet Bey'in, yükselmek, mal mülk biriktirmek gibi bir derdi yoktur. Konakta düzenlediği toplantıda dostlar yer içer, şiirler okunur,

şarkılar söylenir. Ancak o dönemde de birbirlerine kara çalanlar, saraya jurnal yağdıranlar, Avrupa tutkunları, günlerini kavga güürültüyle geçirenler yok değildir. Yeni dönemde ise dört yanı bütün bütüne serüven düşkünlere, çıkarıcılar doldurmuştur:

“Her şey ve herkes kirlenmiş ve lekelenmiştir. İnsan ruhuna dinginlik verecek iki hikâye işitilemez. Erdemine inanacak bir ahbab bulunmaz. Üstünlüğü olan birine tesadüf edilmez olmuştur.

İnsanlar gittikçe alçalmakta, adileşmekte, ahlâksızlaşmaktadır.”

Aralarında yaşadığı yeni dönem insanların içyüzünü yine açık açık yine İsmet dile getirir:

“Son zamanlarda öyle alçak, öyle ahlâksız, kanlı adamlarla düşüp kalktım ki geçmişteki insanlar bana, bir mahpusun çocukluk arkadaşlarını, okulunu düşünmesi gibi hep saf, sevimli, suçsuz, günahsız bir etki yapıyor. Eski dönemi bu sözlerimle koruyup savunmuyorum. Onda da ne rezaletler gördük ne maskaralıklar gözledik; fakat o bir cinayetti, bu bir toplukuyum. O bir sansardı, bu bir sırtlan... Eskiden tüylerimizin ürperdiği olurdu, şimdi diken diken oluyor; eskiden yüreğimiz bulanmaz değildi, şimdi deniz tutmuş gibiyiz, ciğerlerimiz söküldü...”

Romanı devletin kötüye sürüklenmesinden yararlanan, kendi çıkarlarının ardında koşan savaş ve

politika zenginleri doldurmuştur. Bunlarsa eskilerin de kendilerinden farksız olduğunu ileri sürerler:

"Sonradan görmekse onlar da sonradan görmüşlerdi, sefahatse katmerlisini yaparlardı; biz bütün bunları ta içinden görürdük, bilirdik de yine aklımızdan ufacak bir şikâyet, itiraz geçirmezdik"

Eğlenceden, sefahatten başka işleri olmayan İttihatçı gençler arasında anlaşmazlıklar patlak verir. Yeni yöneticiler için, **"Hay alçaklar, amaçları bir külah kapmak, bir yere sırtını dayamakmış!"** derler. **"Ne şerefimiz kaldı, ne haysiyetimiz; küllanbeyleri altı yüz senelik devleti bir paralık ettiler,"** diye yakınırlar.

Eski dönemde dindar görünüp başkalarına öğüt verirken kendileri din kurallarına yançizenler görülmemiş değildir. Onlar da çevresindeki kızlara sarkıntılık eder, eşlerini aldattırlar. Yenilerin de bunlardan farkı yoktur. Başkalarına kötülük yapar,

fesat çıkarırlar. Bir mahalle imamı halkı birbirine düşürür. Başkalarının malına göz dikmekten kaçınmaz. Hırsızlık yaparken lağım çukuruna düşer, ertesi sabah ölüsü bulunur!

Meşrutiyetin ilanından sonra kızların, kadınların da yoldan çıktığı anlatılır. Yeni dönemde kadınlarının gözleri artık haşarılıkta, çapkınlıktadır. Eli para görenler günlerini dükkân dükkân dolaşmakla geçirirler. Eğlenceden eğlenceye koşar, erkeklerle gönül eğlendirirler.

Pek çoğu tütüne, içkiye, lokmanruhuna, etere, morfine bağımlıdırlar.

Cumhuriyet döneminde yenisinden yayınlanırken "İstanbul'un Bir Yüzü" adı verilen roman, Osmanlı başkentinin 2. Abdülhamit döneminden 1. Dünya Savaşı sonlarına uzanan yaşamından görüntüler yansıtır. İnsan ilişkilerini sergiler. Çalıp çırpan, haksız gelirler sağlayan savaş zenginlerinin, üzerinde pek de konuşulmamış içyüzlerini gösterir... •

konurertopbd@gmail.com

Bir Japon yapay zeka programının ortak yazarlığını yaptığı kısa roman ulusal edebiyat ödülleri ilk aşamayı başarıyla geçti.

Yapay zekanın yazarlığını yaptığı ve Konpyuta ga shosetsu wo kaku hi (Bir Bilgisayar Roman Yazdığı Zaman) ironik adlı eser, 3. Nikkei Hoshi Shinichi Edebiyat Ödülleri'nde birinciliği kazanmasa da ödülle yaklaştı. Resmi olarak roman yapay zekayı



Yapay zekanın yazdığı roman neredeyse ödül alıyordu

geliştiren ekip tarafından yazıldı. Hitoshi Matsubara ve üniversitedeki ekibi kelime ve cümleleri seçti ve işi yapay zekaya teslim etmeden önce eserin çatasını kuracak parametreleri girdi. Edebiyat ödüllerine gönderilen iki yapay zeka romanından biri ilk elemeyi geçmeyi başardı.

Sanat dünyası için bu gelişme ilk robot tehdidi değil. Daha önce de şiir yazan robot ve sanat eleştirmeni robot gibi deneyimler yaşanmıştı. •



Düşler ve Düşünceler

Yahya Aksoy

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası 190 Yaşında



Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, Türkiye’de çok sesli müziği yayma, tanıtmaya, sevdirmeye ve Türk bestecilerinin eserlerini yurt dışında seslendirme amaçlarına hizmet eden Ankara’da yerleşik senfoni orkestrasıdır. Dünyada, kuruluşundan itibaren varlığını kesintisiz

sürdüren en eski orkestralardan birisidir.

1826’da Osmanlı padişahı II. Mahmut döneminde İstanbul’da batılı bir bando oluşturmak dü-

şüncesiyle Mızıkacı-i Hümayun adı ile kurulan topluluk, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası ile Mızıkacı-i Hümayun



foni Orkestrası'nın temelini oluşturur. Mızık-a-i Hümayun 1924'te, Atatürk'ün isteği ile Ankara'ya taşındı ve 1932'de Riyaset-i Cumhur Filarmoni Orkestrası adını alarak Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak hizmetlerine devam etti.

1957 yılında orkestranın Özel Kuruluş Yasası çıktı ve Riyaset-i Cumhur Senfoni Orkestrası adını aldı. Orkestra, günümüzde Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak hizmet vermektedir.

Osmanlı döneminde, mehter takımı yerine batılı bir askeri bando oluşturmak için kurulan Mızık-a-i Hümayun, zamanla çeşitli müzik, sahne sanatı ve eğlence dallarını bünyesinde toplayan bir sanat kuruluşu oldu. Orkestranın başına İstanbul'da yaşayan



Giuseppe Donizetti

Fransız uyruklu bir sanatçı getirildiyse de kısa süre sonra değiştirildi ve yerine sanatçı Donizetti 1828'de orkestra şefliğine atandı ve 1856 yılında ölümüne kadar görevini sürdürdü. Bu tarihte İtalyan sanatçı Guatelli orkestra yönetimine getirildi ve 1899 yılına kadar yönetti.

Aranda Paşa yönetimi 1908 yılına kadar sürdü ve bu tarihte Flütist Saffet Bey ilk Türk şef olarak

Mızık-a-i Hümayun ilk parlak sanatsal yükselişini 1919'da 60 kişilik kadrosu ile Avrupa kentlerinde verilen konserler ile gösterdi.

orkestranın başına geçti.

Mızık-a-i Hümayun ilk parlak sanatsal yükselişini 1919'da 60 kişilik kadrosu ile Avrupa kentlerinde verilen konserler ile gösterdi.

Hilafetin kaldırılmasından 8 gün sonra, orkestra, 11 Mart 1924'te TBMM'nin karşısındaki binada Ankara'daki ilk konserini verdi.

“Fikirler ve devrimler, sanatla



Callisto Guatelli

yayılır, bir ulusun yeni değişikliğinde ölçü, musikide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesi-dir.” diyen

büyük önder

Atatürk'ün emri ile 27 Nisan 1924 tarihinde Ankara'ya taşındı. Zeki Bey'in yönetiminde çalışmalarına devam etti. Türk Ocağı'nda ve Ankara Radyosu'nda konserler verdi.

Cumhuriyet döneminde ilk yurtdışı turne 1926'da gerçekleşti. Karadeniz Gemisi'ndeki Yerli Malı Haftası Sergisi'nin Avrupa sahil şehirlerine yaptığı 4 aylık geziye



Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası

katılan orkestra, büyük ilgi ve takdirle karşılandı.

1932'ye kadar Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı olarak çalışmalarını sürdüren orkestra, 23 Haziran 1932'de Zeki Üngör'ün çabaları ile Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı.

1934'te Adnan Saygun, 1935'de Dr. Ernst Praetorius Cumhurbaşkanlığı Orkestrası şefi oldu. 1946-1952 yılları arasında Hasan Ferit Alnar orkestra şefi oldu. Daha sonra farklı şefler görev aldılar.

CSO'nun 190. Kuruluş Yılı anısına Kasım 2016'da özel bir konser verildi. Şef Rengim Gökmen yönetiminde piyanist Gülsin Onay'ın solistliğinde, Muammer Sun'un Oyun Havaları, Charles Camille Saint-Saens'in "Piyano



Adnan Saygun

tüm Ankaralıların dileği CSO yeni binasının bir an evvel bitirilmesidir.

Bu eser, ülkemizin sanata verdiği değer in de bir göstergesi olacaktır.

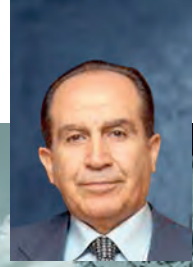
Viyanada, Pariste, Londra'da, Tokyo'da, Pekin'de, Moskova'da ve dünyanın dört bir yanında ülkeler, yabancı konuklarını, mimarisi, akustiği, ses ve ışık düzeni ile göz ve gönülleri büyüleyen

sanat yapılarında ağırlamakta ve sanata-sanatçıya verdikleri değeri göstermektedirler. Çok sesli müzik, bugün Avrupa sınırlarını aşmış, dünya müziği olmuştur. Sanat ve sanat eserleri bir ülkenin tanıtımında ve dünya düzeyinde özel ve önemli bir yere sahiptir. Sanata yapılan yatırım, insana yapılan en önemli yatırımdır. •

yahyaaksoybd@gmail.com

Bilmek Gerek

A. Erdem Akyüz



Atatürk ve Atatürk Orman Çiftliği

Atatürk Orman Çiftliği - 1939

Dört bir taraftan kuşatma altında olan ve yönetimi çökmüş bulunan bir ülkeden Türkiye Cumhuriyeti'ni çıkaran Atatürk, tamamen bataklık olan bir araziden tarım, üretim ve yaşam alanları bulunan Atatürk Orman Çiftliği'ni (AOÇ) çıkarmıştır.

Yönetimde, eğitimde, mimari- de, sanatta çağdaş yaşama ulaşmak arzusu içinde bulunan Atatürk, o tarihlerde bir tarım ülkesi olan ve büyük çoğunluğu çiftçi olan halkı için de örnek bir çiftlik, üretim ve yaşam alanı kurmak istiyordu.

Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra 1925 yılında, Ankara'nın batısında bulunan ve büyük bir kısmı



Atatürk Orman Çiftliği arazisini denetlerken.



Atatürk Orman Çiftliği arazisindeki denetimlerinden birinde

çıplak, ağaçsız, sazlık, bataklıklarla kaplı 52 bin dekarlık alan Mustafa Kemal Paşa'ya armağan edilmiştir. O dönemde bir çok kişi, bu bağışa bir anlam verememiş, sazlık ve bataklık olan bu arazide; bir çiftlik, sosyal tesis ve yaşam alanları kurulması bir yana, bir bahçe bile kurulacağına ihtimal vermemiştir.

Büyük bir çoğunluğun böyle düşündüğü bir dönemde o, *“Burada bir çiftlik kuracağım. Bu çiftlikte hayvanlar yetiştireceğim. Bir küçük orman kenarında tarım endüstrimize ait bacalar tütecek.”* demiştir ve öyle de olmuştur.

Çiftliği kurma çalışmalarına 5 Mayıs 1925 günü

iki çadır ve iki traktörle başlamıştır.

Sazlık ve bataklık olan bu bölgede sıtma hastalığının görülmesinin kuşkuları artırmasına rağmen, yüksek olan yeraltı su seviyesinin kullanılması sonucu, sıtma yayan bir alandan, üretimin yapıldığı, halkın sağlık ve neşe bulduğu bir yaşam alanına dönüştürülmüştür. Yıllar içinde giderek gelişen çiftlikte uygulanan

ziraat sistemi, Orta Anadolu çiftçisi için rehber olmuş, Ziraat Okullarında okuyan gençler stajlarını burada yapmışlardır.

Bataklık kurutulmaya başlanmış, doğrudan kendisinin kullandığı traktör ile toprak sürülmüş, ekilmiştir. Fidan yetiştirme, bahçecilik, bağcılık, hayvancılık yapılmış, tarım ve hayvancılık alanında endüstriyel tesisler kurulmuş, sosyal tesisler, yaşam alanları kurulmuş, giderek genişleyecek ormanlık bir alan yapılmıştır. Bu yer Ankara'nın



en büyük üretim, yaşam ve Türk tarımına ve sanayisine öncülük eden bir çiftlik arazisi konumunu almıştır. Tüm ülke için örnek olmasının yanında; bozkır ortasına kurulu yeni başkent Ankara halkı için bir yaşam alanı haline gelmiştir.

Bu yapılanma herne kadar Atatürk'ün bireysel bir istek ve girişimi olarak görülse de, AOC'nin kurulmasının arkasında cumhuriyet aydınlanmasının, modernliğin ve ekonomi politikasının büyük ideolojisi yatmaktadır.

Onun belirttiği üzere *“Köylülerin gözleriyle görebilecekleri, çalışmalarını için örnek tutacakları, verimli, modern, uygulamalı tarım merkezleri kurmak gereklidir.”* sözü hayata geçirilmiştir.

Çiftlik çalışanları ve çiftliği gezip görmeye gelen halk için ulaşımı sağlamak amacıyla tren yolu ve “Gazi Orman Çiftliği Tren İstasyonu” adıyla Gar Binası yapılmıştır. Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın ilk anıtsal gar yapılarından olan bina, Mimar Ahmet Burhanettin Tamcı Bey tarafından tasarlanmış ve 1926 yılında törenle hizmete girmiştir.



Çiftlik'te pastörize süt üretiminde çalışanlar. (1939)

Şimdilerde bir lokanta olarak kullanılmaktadır.

Yönetim binasının girişinde 1936 yılında çalışanların ve ziyaretçilerin yararlanması amacıyla bir saat kulesi yapılmıştır. Kare planlı saat köşkünün üzerine yerleştirilmiş kare planlı kadrana sahip saat yakın zamanlara kadar işlevini görmekte idi.

AOÇ'nin kurulmasının arkasında cumhuriyet aydınlanmasının, modernliğin ve ekonomi politikasının büyük ideolojisi yatmaktadır.

Çiftlikte 1933 yılında; kurt, tilki, çakal, ayı, domuz, süne, kımıl gibi tarıma ve insana zarar veren hayvanların teşhiri amacıyla bir

hayvanat bahçesi kurulmuştur. Bu minyatür hayvanat bahçesinin çok ilgi çekmesi üzerine projesini Necdet Pençe'nin çizdiği, 32 hektarlık bir alanda Türkiye'nin en büyük ve modern hayvanat bahçesi oluşturulmuş ve 1940 yılında hizmete girmiştir. Sonraki yıllarda bu hayvanat bahçesi, yurdun dört bir tarafından halkın ve öğrencilerin özel olarak geldiği, gezdiği, dünyanın çeşitli canlılarını gözleriyle gördüğü ve

Çiftlikten elde edilen bu ve benzeri doğal üretim mahsulleri satışa sunulurken halka ucuz ve temiz gıda maddeleri olarak sunulmuştur.

Şehircilik mimarları Egli ve Jansen, bu görev ve talimatları doğrudan Atatürk'ten almış, çiftlik arazisi üzerinde modern yapı tekniği ile betonarmenin kullanıldığı Marmara Köşkü, bira fabrikası, hamam, memur ve işçiler için konut ve yaşam alanları yapmıştır. İnşa

edilen hamam, mimari bakımdan Türk Hamamı yapısına uygun olup iç yapısı; soğukluk (soyunmalık), ılıklik ve sıcaklik olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

Ankara'nın en büyük yeşil alanı ve ormanı içinde; halkın piknik alanı olarak kullandığı alanda karaçam, meşe, dişbudak, akçaağaç, sedir ağaçları, çiçeklikler ve gül bahçeleri bulunmaktaydı.

Atatürk bu gelişime o kadar dikkat etmektedir ki; bir gün çiftlik içinde araba ile gezerken aniden şöföre durmasını söylemiş, araç durunca inerek hemen oradaki bir yeri göstermiş ve **“Burada bir bitki vardı. Ne oldu?”** diye sormuştur.

Kimse cevap verememiş, çağrılan işçilerden birinin, oradaki bitkinin sökülerek götürüldüğünü söylemesi üzerine: **“Derhal aynı cins fidanın getirilip aynı yere dikilmesini istemiş”** ve bu işlem tamamlanuncaya kadar o yerden



Atatürk Orman Çiftliği'nde Karadeniz havuzu

öğrendiği bir alan halinde varlığını uzun yıllar sürdürmüştür. Gezegendeki yaşam arkadaşlarımız olan bu canlıların şu anda nerede olduklarını bilmemekteyiz.

Atatürk'ün isteği ile 1936-1937 yıllarında Mimar Ernst Egli tarafından üretime dayalı sanayi tesisleri, süt, peynir, yoğurt, tereyağı, bal, yumurta, meyve suyu, şarap fabrikaları, restoran, okul, çalışma ve yaşam alanları inşa edilmiştir.

ayrılmamıştır.

Ankara halkının az ölçüde de olsa; deniz, göl gereksinmesini karşılaması için, Karadeniz ölçülerinde yapılan, içinde yüzülebilen, yüzme sporlarının yapıldığı, birkaç sandalın bulunduğu ve kürek çekilerek gezilebilen “Karadeniz Yüzme Havuzu” yapılmıştır. Atatürk’ün spor bir kıyafetle sandalda kürek çekerken resminin bulunduğu bu yüzme havuzunu, çocukluk yaşlarında kullandığımı hatırlıyorum.

Atatürk 11 Haziran 1937 yılında Başbakanlığa çektiği bir telgraf ve vasiyetnamesinde, sahibi bulunduğu tüm çiftlikleri Türkiye Cumhuriyeti Hazine’sine bağışlamıştır.

Atatürk bağış yazısında *“Malum olduğun üzere, ziraat ve zirai iktisat sahasında fenni ve pratik tecrübeler yapmak maksadıyla, muhtelif zamanlarda, memleketin muhtelif muntakalarında bir çok çiftlikler tesis etmişim... Tasarrufum altındaki bu çiftlikleri, bütün tesisleri, hayvanları ve demirbaşlarıyla beraber Hazine’ye hediye ediyorum.”* demiştir.

Atatürk’ün bağışladığı toplam 154.729 dönüm alanı kapsayan çiftlikler şunlardır:

“Ankara’da Gazi Orman Çiftliği, Yalova’da Millet ve Baltacı Çiftlikleri, Silifke’de Tekir ve Şövalye Çiftlikleri, Tarsus’da Piloğlu Çiftliği, Dörtöl’de Portakal Bahçesi ve Karabasamak Çiftliği”

Başbakan İsmet İnönü ve TBMM’nin, bu bağış nedeniyle çektiği teşekkür telgrafına Atatürk

şu cevabı vermiştir:

“Yapılan bir görevdir.”

Atatürk Orman Çiftliği’nde sayılan tesis ve yapıların tamamına yakını işlevini kaybetmiş ve yok olmuştur.

Atatürk Orman Çiftliği arazisi üzerinde; spor kulüplerine yerler tahsis edilerek, Tenis, Atçılık Kulübü, TBMM dinlenme tesisleri açılmış, sıradan lokantalar faaliyete geçmiş, çimento fabrikalarına, kömür depolarına, trafolara, konut kooperatiflerine, kamu kurumlarına yerler tahsis edilmiş, hal yapımı, Şehirlerarası otobüs terminali, Ankara depolama tesislerine yer verilmiştir.

Bu arada Devlet Mezarlığı yapılmış ve ayrı bir yerde, bir partinin genel başkanına kişisel mezar yeri ayrılmıştır. Çiftliğin şehre bakan ön cephesinde Külliye adı verilen başkanlık yönetim merkezi ve girişine büyük bir cami inşa edilmiş olup yapılanma devam etmektedir. İstanbul yolu üzerindeki büyük bir kısmına yol ve kavşaklar açılarak, “Disneyland” vari lunapark çalışmaları sürmektedir.

Büyük bir asker ve eşsiz bir devlet adamı olan Atatürk’ün, bu çiftlikleri kurarak varmak istediği sonucu, istek ve iradesi ile seçimini yansıtan tarihi sözlerinden birini unutmamak gerekir:

“Kılınç ve saban; Bu iki fahriyetten birincisi, ikincisine daima yenildi.” •

erdemakyuzbd@gmail.com



Muazzez İlmiye Çığ'dan *Mektup Var*

Bir kitap
eleştirisi

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin kuruluş amacı ve Yabancı Bilim İnsanları

Sayın Süleyman Türkoğlu, yazmış olduğu değerli kitabı “**Lozan Yalanları**”nı bana lütfedip göndermişti. İçinde “İkinci Baskıya Özel” başlıklı kağıtlar vardı. Son zamanlarda Lozan antlaşması ile uydurulan yalanlara bir yanıt niteliğinde olan kitapta, bütün Lozan antlaşmasının maddeleri teker teker yazılmış, bazılarının yanında kısa açıklamalar da var. İsteyen Lozan antlaşmasını bir solukta okuyup ne olduğunu anlayabilecek. Çok yararlı bir kitapçık.

Ek kağıtta ikinci baskıya eklenecek oldukça önemli birkaç not bulunuyor. Bunun ardından, yazar, dünya politik edebiyatında bile çok



önemli gösterilen, Sevr antlaşması ile binlerce kilometre karelik topraklarımıza konan yedi Düveli, kurtuluş savaşı ile topraklarımızdan atmamız sonucu, elde ettiğimiz siyasal bir başarının Lozan antlaşması olduğunu, buna karşılık, sayın Prof. İlber Ortaylı'nın TV Kanal D, Genç Bakış programında,

Lozan antlaşması için **“Bu ne bir zaferdir ne de mağlubiyet, o bir uzlaşmadır.”** dediğini duyarak çok üzülmüş ve **“Kendi bilim adamımız bile bunu böyle basit bir uzlaşma görürse, kültürsüzlerden ne bekleyebiliriz”** diyor yazar.

Çok haklı bence de.
Bundan sonra Süleyman

Türkoğlu, Sayın İlber Ortaylı'nın yazdığı "Türkler'in Tarihi" kitabına geçerek 14. sayfasından "...üstelik saydığımız bu dalların hizmetkârı olan bilginler Türkölog değil. Asıl



tarih sahibi olan Türk dünyası ise bu dallarda yeterli uzman yetiştirmemiş ve bu malzeme üzerinde tetkikat yaparak sorunlara eğilmiş değildir." demektedir. Yani "Türkiye'de 2015 yılına kadar Türkolog yetiştirmemiş, çalışma yapmamıştır" diyor. Buna karşılık yazar, Türkolog Prof. Ahmet Bica Ercilasun'un kitaplarını öneriyor.

Yazar bu kez kitabın 81. sayfasından da alıntı yapıyor: "Sino-loji, Hindoloji bileceksiniz, Persoloji, eski Farsca, Hindce, sanskritçe ve Çince kaynakları okuyacaksınız ki, Türklerin tarihini inşa edebileceksiniz, hatta Sumerliler Türk mü ya da değil mi, bunun için Asiroloji ve Sumeroloji bileceksiniz. Neyse ki, daha önce belirttiğimiz gibi, tesadüfen 1933 Nazi iktidarı dolaısıyla bu dalların da en iyi bilim adamlarının Türkiye'ye gelmesi ile söz konusu dallar akademik olarak kuruldu; lakin yoğunlukla devam ettiremedik, bunu söylemek gerekir. Bu ananeyi tekrar canlandırmamız, bir Rönesans yapmamız gerekiyor."

Bundan sonra yazar sözü bana bırakıyor. Bu kitap bende yoktu, hemen getirttim. Genel olarak gözden geçirdim, kitap soru yanıt olarak röportaj şeklinde yazılmış, Birkaç

tanesi dışında başvuru notu yok. Hiç kaynak verilmemiş. Genel Türk tarihine kuşbakışı bilgi vermesi bakımından önemli bir kitap.

Aynı kitabın 54. sayfasında şu satırlar var: "Atatürk'ün Dil ve Tarih-Coğrafya fakültesini kurma amacı, Türklerin geniş Coğrafyadaki duruma dair orijinal gözlemler yapmak amacıyla Sinoloji, Hindoloji bölümleri kuruluyor. Daha sonra bu amaç yerine, Türklerin göçleri teorisine geçilerek Sumerlilerin, Hititlerin Türk olduğu araştırılmasına başlandı. Kuvvetli olan Alman ilmi, o ilim insanlarının Adolf Hitler'den kaçışı da Türkiye'yi geniş filolog ve tarihçi için bir melce, iltica edilecek bir yer haline getirdi. Bu araştırmaların ardından Arkeolog ve filolog yetiştirilmesi gereği ortaya çıktığı için Avrupa'ya gönderilen gençler geri gelince mesele başka boyut kazandı."

Kitabın ikinci cildinde S 33: Türkiye'de Arkeolojinin başlaması, Arkeoloji Müzesi ve müzelerin önemi hakkında bilgi verdikten sonra "1930'lardaki faaliyet

dolayısı ile modern arkeoloji, eski çağ bilimlerini ilerletmeye başladı. Türkiye bugün arkeoloji, bilhassa bu konuda yapılan çalışmalar Hititoloji sahasında öncülerden sayılmaktadır.” ifadeleri yer alıyor.

Kitapta Atatürk'ün bu fakülteyi kurduvardaki gerçek amacının ne olduğu, bu konuda yapılan çalışmalar tam anlamıyla açıklanmıyor. Alman bilim insanlarının getirilmesinin önemi, o yoksullukta onlara verdiklerimizden hiç söz edilmiyor.

Kitaptan buraya kadar aldığımız bölümlerde Atatürk'ün Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin kuruluş amacı, sonra bu saptırılarak göçlere geçilmesi, Sinoloji, Hindoloji, Persoloji gibi bilimlerin kurulması ile Almanya'dan Hitler tarafından kovularak bize sığınan profesörlerden ara ara söz ediliyor. Bunlardan ne yazık ki, Atatürk'ün bu fakülteyi kurduvardaki gerçek amacının ne olduğu, bu konuda yapılan çalışmalar tam anlamıyla açıklanmıyor, Alman bilim insanlarının getirilmesinin önemi, o yoksullukta onlara verdiklerimizden hiç söz edilmiyor. Ayrıca bu bilim insanları ayrıldıktan sora onların yetiştirdikleri

gençlerimiz aynı konularda çalışmalarını sürdürmektedirler. Bölümler kapanmamıştır.

İlk yazılan, özellikle halka ve gençlere dönük, gerçek bir tarihinin kaleminden çıkan böyle bir

Türk tarihi kitabında, Türkiye Cumhuriyetinin kurulduğu yıllarda, o zamana kadar pek bilinmeyen Türk Tarihi, Türk Kültürü ve Türk Dili üzerinde araştırmalar yapacak uzmanlar yetiştirmek üzere Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin açıldığı- nı, burada yetişeceklerin Türklerle ilişkisi olan bütün milletlerin kaynaklarından yararlanmaları için Sino- loji, Hindoloji, Persoloji, yani Çince, Hintçe, İnanca, Macarca Arapça, Latince, Yunanca dilleri ve kültür-

leri konmuştu bu fakülteye. Atatürk Fransızca yazılan bir kitapta Sumerlileri Orta Asya'dan gelmiş olabileceğini, dillerinin Türk diline benzediğini okumuş. O yüzden başka ülkelerde Asuroloji olan bu bölümün adını “Bırakın şu Samileri” diyerek Sumeroloji koydurtmuş. Diğer taraftan, Boğazköy'de kazı yapıldığını Hititlere ait yazılı belgelerin bulunduğunu, yazılarının okunduğunu, o kadar işinin arasında öğrenmiş Atatürk, hatta Fransa'da yeni yayınlanacak Hitit dergisine sponsor olmuştu. Bu nedenle Hititlerin de Türklerle ilgisi olabilir mi düşüncesiyle Hititoloji bölümü de kondu bu fakülteye. Arkeoloji,

Antropoloji, Coğrafya, Genel Tarih bölümleriyle Almanca, İngilizce ve Fransızca dilleri de bu çalışmalara yardımcı olacaktı. Burada yetişen veya yetişmekte olan gençlere gerekli kitapları, gezileri karşılayacak, yapılan çalışmalarını bir araya toplayarak onlardan sonuçlar çıkarmaya yardımcı olabilecek Dil ve Tarih Kurumları kurulmuştu. Bu kurumların hükümetler doğrultusunda değil, özerk çalışmaları için Atatürk onların sermayesini kendi cebinden ödemiş, devlete bağlamamıştı. Bu yalnız Türk tarihi, dili ve kültürü araştırılması için büyük bir paket programdı. Sayfa 51’de yazıldığı gibi Türklerin geniş coğrafyadaki durumunu araştırmak için değil. Yine aynı yerde yazıldığı gibi bu amaç, göç teorisine geçip Sumerlilerin, Hititlerin Türk oldukları araştırılmasına başlanmadı.

Burada eğitim yapacaklar, sayın Ortaylı’nın kitabının 81. sayfasında **“Tesadüfen Nazi iktidarı dolayısı ile bu dalların en iyi bilim adamlarının Türkiye’ye gelmesi ile söz konusu dallar akademik olarak kuruldu.”** diyor.

Sayın Ortaylı’nın bu bilim adamlarının gelmesini bir tesadüfe bağlayarak basit bir olay gibi göstermesi, o günkü devlet için büyük bir haksızlık olur. Almanya’da 1932 yılında iktidara tek başına gelen Hitler, Üniversitelerde kendisi ve ailesinden birileri Musevi olan bütün profesörleri, doçentleri, yardımcılarını kürsülerinden attı.

İşsiz kalan bu eğitimciler, İsviçre’de bir yardımlaşma derneği kurarak zamanın bütün devletlerine, kendidelerini almaları için başvurular. Hiçbir devlet, hatta göçmen ülkesi olan Amerika bile Hitler korkusu ile almadı onları. Yeni kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti’nde açılması tasarlanan yüksek okulları için yapılmakta olan çalışmalara yardımcı olarak İsviçre’den Prof. Albert Malche davet edilmişti. Henüz 10 yıllık bir devlet olan Türkiye Cumhuriyetine bu Yardımlaşma Derneği Prof. Malche aracılığı ile başvuruyor. Bunu duyan Atatürk hemen “Gelsinler” diyor. 1933 yılında onlarla O zamanki Maarif Vekili Reşit Galip ile yaptıkları antlaşmayı okuyunca gözlerimden yaş gelmişti. Henüz 10 yıllık bir devletti Türkiye Cumhuriyeti, adını o zamana kadar duymamışlardı bile. Antlaşmada **“Bundan sonra bu şahıslar ister sokakta, ister hapiste olsunlar, artık Türk hükümetinin memurudurlar. Alman devleti onların gelmesine engel olmayacaktır, oldukları takdirde biz getirmesini, biliriz.”** diye yazılıyordu.

Gerçekten Alman devleti başta engel olmadı. Fakat daha sonra onları geri göndermemiz için devletimizi çok sıkıştırdılar. Bu anlaşma sonucu bu profesörler, doçentler, uzmanlar akın etti ülkemize. Onlar yaşamlarını kurtaracak yer arıyorlardı, biz onlara üstelik eğitim verme olanağı sağladık. Ankara’da Hukuk Fakültesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dil ve Tarih-Coğrafya, Ziraat Fa-

kültesi, opera, bale, tiyatro okulları açıldı. İstanbul'da çağdaş eğitim vermeyen Darülfünun, Batı tarzında bir üniversite oldu. Bu gelenler kitaplık istedi, alındı, laboratuvar istedikler yapıldı. Hepsine birer tercüman da verildi. Böylece ülkemizde Batının en yüksek düzeyde eğitimi başladı. Bu tarihte ilk beyin göçü idi. Ülkemizin o günkü durumunda bunlar tesadüfe bağlanacak bir olay değildi. Bu konu, özellikle tarih ve dil üzerinde yazılan kitapların en az önsözünde yazılmalı ki, gençlerimiz aldıkları eğitimin temelini ne büyük özveri ile atıldığını öğrensin!

1988 yılında Amerika'da yapılan Asuroloji kongresinde bu profesörlere sağladıklarımızı, onların buna karşılık söylediklerini içeren bildirim son derece ilgi çekti. Kongre sonuna kadar delegeler **“Bize bir tarih öğrettiniz,”** diye bana teşekkür ettiler. Bildirim de derhal yayınlarak 100'den fazla Musevi kurumuna gönderilmiş. Daha sonra bu yazı İngilizce Türkçe olarak çeşitli yerde yayımlandı. Bunları yazmaktaki amacım, sayın Ortaylı'nın yazdığı kadar basit bir olay değildi bu eğitimcilerin gelmesi.

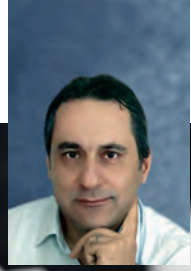
1949 yıllarında ayrılan bu profesörlerin yerlerini, onların Türkiye'ye gelmelerinden çok önce Eğitim için Batı'ya gönderdiğimiz 150 genç döndü. Onlar da aldıkları yüksek Batı eğitimi ile eğitimimizi daha çok güçlendirdi ve genişlettiler. Ne yazık ki, Sayın Ortaylı, o günkü zor şartlar altında gönderilen bu 150 gencin büyük bir başarı

ile yurda döndüklerinden de söz etmiyor.

İşte onlar yoluyla bugün dünya çapında bilim insanlarımız sanatçılarımızı yetiştirdi. Atatürk zamanında Türk tarihi ile ilgili kitap hemen yok diyecek kadar azdı. Yeni yayımlanan Sayın Selçuk Silsüper tarafından yazılan Türk Tarihi kitabında 2105 kaynak adı var. Bu kaynakların hemen hepsi 1940 yıllarından başlayarak bu zamana kadar gittikçe çoğalarak yayınlanmış. Bunlar arasında Batılı ve Asyalı yazarların eserleri de var.

Demek ki, Sayın Ortaylı'nın yazdığı aksine Atatürk'ün açtığı yol boşa gitmemiş, Türk, tarihi, kültürü ve dili üzerinde yetişen uzmanlarımız ellerinden gelen çalışmaları yapmıştır. Hatta Dil Bilimci rahmetli Osman Nedim Tuna Amerika'da bir Sumeroloğun da bulunduğu kongrede Sumerce ve Türkçe kelimeleri karşılaştırdığı bildirisini sunmuştu.

Sayın Ortaylı Hititoloji ve Arkeoloji çalışmalarından söz etti ama 1940 yılından 1972 yılına kadar İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki Sumeroloji çalışmalarından, bu konuda orada yayımlanan 8 kitaptan, daha sonra bugüne kadar Sumeroloji ile ilgili halka dönük ve bilimsel kitaplardan hiç haberi yok herhalde ki, bunlardan söz etmiyor. Bugün her konudaki başarılı olan insanlarımız, o günlerde başlayıp süregelen eğitimlerin simgeleridir. •



Vizesiz Seyahat ve Önyargılar Arasındaki Bağlar

Son yılların en büyük insanlık trajedisi olarak tarihe geçecek sığınmacı krizi nedeniyle göçmen akınına uğrayan Avrupa Birliği, sorunun çözümü için Türkiye ile işbirliği yapmak zorunda kaldı.

Bu amaçla da, Avrupa Birliği ile Türkiye arasında zirveler yapıldı. Sonuçta taraflar arasında **Göçmen Anlaşması** imzalandı.

Söz konusu anlaşmada vizesiz seyahat, öne çıkan en önemli maddedir. Türkiye'nin Avrupa Birliği macerasını başlatan 1963'teki



Ankara Anlaşmasından bu yana yani 53 yıldır Türk vatandaşlarına verilmeyen vizesiz seyahat hakkı, devasa boyutlara ulaşan sığınmacı krizi nedeniyle bir kez daha hatırlandı. Önce Nisan 2016'da başlayacak denilen vizesiz seyahat, daha sonra Temmuz, ardından Eylül'e ertelendi. Bu yazıyı okuduğunuzda ise 1 yılı aşmış olacağız.

Geldik 2017'nin ortalarına, ama vize kâbusu hâlâ devam ediyor. Vizesiz seyahatin Avrupa kamuoyunda yarattığı tepkilere baktığımızda, birçok ülkede, Türklere yönelik önyargıların adeta hortladığını görürüz. Bu önyargıların, "Vizeyi kaldırmak, Türk istilasına yol açar" şeklinde özetleyebileceğimiz korkuya güçlendirmek için kullanıldığını görmek ise gerçekten üzücü.

Bu yazıda da, günümüz dünyasındaki tüm ilerlemelere ve gelişmelere rağmen bir türlü değişmeyen Türklere yönelik önyargıları

Önyargıların canlandırılmasında Avrupa'daki ekonomik sorunlar, işsizlik, terör saldırıları ve sığınmacı krizine paralel gelişen aşırı sağcı, ırkçı partilerin büyük katkısı var.

ele alacağız. Hemen hatırlatalım, önyargıların canlandırılmasında, Avrupa'daki ekonomik sorunlar, işsizlik, terör saldırıları ve sığınmacı krizine paralel gelişen aşırı sağcı, ırkçı partilerin büyük katkısı var.



Önyargıları, daha önceki yazılarımızda hiç değinmediğimiz tarihsel olaylardan örnekler vererek anlatacağız. İtalya'nın ünlü televizyon kanalı Rai ve La Stampa gazetesinde çalışan arkadaşım Adriano, son dönemlerde İtalyan ve Avusturya aşırı sağ partilerinin, çarpıtarak gündeme taşıdıkları tarihi bir olayı anlattı.

Osmanlı'nın, Avrupa'da fethettiği bölgelerden biri de, bugünkü İtalya'nın, ama o dönemde Napoli Krallığı'na bağlı Otranto kentidir. Otranto, çizme olarak da tanımlanan İtalya'nın en uç noktasında, Adriyatik Denizi'ne

bakan kesimde bulunmaktadır. Gedik Ahmet Paşa'nın komutasındaki yaklaşık 125 gemiden oluşan Osmanlı Donanması, kenti, 2 haftalık bir kuşatmanın ardından 11 Ağustos 1480 tarihinde almıştır. Vatikan, fetihten üç gün sonra 14 Ağustos'ta, Gedik Ahmet Paşa'nın, halka Müslüman olmalarını

önerdiğini, ancak bu isteğinin kabul edilmemesi üzerine 812 erkeği Şehitler Tepesi olarak da anılan Minerve Tepesine götürerek, burada idam ettiğini ileri sürmektedir. Olayın bununla bitmediğini savunan Vatikan'a göre, kentteki 12 bin 800 kişi Türkler tarafından öldürülmüştür. Bölgede yaklaşık 14 ay kalan Türkler İtalya'dan ayrıldıktan sonra ise mezarlardan toplanan kemikler, **Capella Del Martiri**-Şehitler Kilise'sinin avlusuna gömülmüştür. Bu olay için her yıl 14 Ağustos'ta Otranto Şehitlerini anma törenleri düzenlenmektedir. Oysa o dönemde nüfusu kilise kayıtlarına göre 7 bin 500 olan nüfustan 12 bin 800 ölünün çıkarılması konunun çarpıtıldığını göstermektedir.

İtalya, bilindiği üzere günümüzde Yunanistan ile birlikte en çok kaçak göçmenin olduğu ve gelmeye



Duvarları kemiklerle işlenmiş Otranto, Capella del Martiri (Şehitler Kilisesi)

devam ettiği ülkedir. Avrupa Birliği üyesi olarak Türkiye ile yapılan Göçmen Anlaşması'nda imzası bulunan İtalya'da, Türk vatandaşlarına vizesiz seyahat hakkı verilmesine karşı aşırıcı grupların yürüttüğü kampanyanın öne çıkan unsuru ise Otranto olayıdır.

Sardunya Krallığı, Otranto olaylarının yıldönümünde, 14 Ağustos 1514 tarihinde yayımladığı bildiriye, isteyenlere, Türklerle denizde ve karada savaşa ruhsatı vereceğini duyuruyordu. Vatikan arşivlerindeki bu belgede, **“Türklerin bir daha Avrupa topraklarına ayak basmalarını için”** ifadesi dikkat çekmektedir. Söz konusu belgeye daha sonraki bir yazıda ayrıntılı olarak değineceğiz.

Bir örnek de İspanya'dan verelim. Kalabrya Dükü, İspanya Kraliçesi İsabella'ya gönderdiği 13 Kasım 1529 tarihli mektupta, **“Türklerin düzenlediği seferlerden büyük zarar görüyoruz. Öylesine güçlenmeliyiz ki, gelecekte bir gün, Türklerin Avrupa'nın denizine (Akdeniz) ve topraklarına bir daha girmemelerini sağlamalıyız”** demektedir. Günümüzde hiçbir İspanyol partisinin ilgi göstermediği bu sözleri, Avusturya, Fransa, İtalya, Hollanda ve Almanya'daki aşırı sağcılar propaganda malzemesi olarak kullanmaktadırlar.

Buradan günümüzdeki vizesiz seyahat hakkına bir bağlantı yapmak niyetinde değilim, ancak bu düşüncelerin geçmişten günümüze farklı şekillerde ortaya çıktığını belirtmekte yarar var.

Papa 5. Pius'un 24 Ağustos 1569 tarihinde, Avrupa'nın dört bir yanından gelen Hıristiyanların, **“Bizi Türklerden koru”** talebi üzerine düzenlenen ayinde, **“Tanrı'ya tüm kiliselerimizde sabahlara kadar, onları bir daha topraklarımıza sokmaması için yalvaralım, dua edelim”** sözlerini de günümüze bağlayacak değilim. Ama yine de bunların Avrupa'daki aşırı sağ partilerin seçim bildirimlerine kadar girdiğini bilmenizi istedim.



Montesquieu



Papa 5. Pius

Ayrıca unutmayalım ki, Avrupa'da, Katolik ve Protestan kiliselerinin öğretileri, Avrupalıların ortak hafızasında yer etmiştir.

Avrupa kültürünün gelişmesinde önemli yerleri olan ünlü yazar, filozof ve şairlerin de Türklere yönelik önyargıları geliştirip, günümüze taşınmasına sağladığı katkıyı da unutmamak gerekiyor.

Aydınlanma döneminin önde gelen ismi Fransız Montesquieu, 1700'lü yıllarda, dünyanın, Avru-

pa'nın yaşadığı tüm sorunların sorumlusu olarak Türklere göstermeye başlar.

Montesquieu'dan hemen önce, İtalyan yazar Giovanni Marana'nın, gittiği Paris'te tanıdığı bir Türk üzerinden 1684 yılında kaleme aldığı 'Türk Casus' adlı kitabının içeriği de önyargı-

ları güçlendiren bir kaynaktır. Bu kitapta, Türkler, yaşam tarzlarının ve davranış biçimlerinden başlayarak hemen her alanda kötü olarak gösterilmiştir.

Fransız yazar ve şair Voltaire de, en az bu isimler kadar Avrupalılar üzerinde etkilidir. Voltaire, Türkler hakkındaki düşüncelerini sert ifadelerle dile getirmesiyle de bilinir. Fransız yazarın bu

konudaki önemli eserlerinden biri, 1697 yılındaki Zetna Savaşı'nda Osmanlı ordusunu yenen Prens Eugene'e ithaf ettiği 1716 tarihli uzun şiiirdir. Türklerin sanat ve kültür anlayışını sorgulayan Voltaire, Zadiğ adlı romanında da, yine Türkleri işaret ederek, "Asya'ya gitmeleri gerek" demiştir.

Fransız yazar ve düşünür Jean Paul Sartre da, yukarıda düşüncelerini aktardığı ünlü isimler kadar Avrupa kamuoyu için önemlidir. Ancak Sartre diğerlerine göre daha değişik bir yöntemle, doğrudan değil çağrıştırmaya yoluyla Türklerle yönelik önyargıları güçlendiren ifadeler kaleme almıştır.

Jean Paul Sartre, söz konusu olumsuz ifadelere, İstanbul'daki yaşamı anlattığı "Özgürlük Yolları" adlı eserinde yer vermiştir.

Kısacası 1500'lü yıllarda Papa 5. Pius'tan 1600 yıllardaki İtalyan Giovanni Marana'ya, 1700 yıllarda-



Giovanni Marana'nın, Türk Casus adlı kitabı

ki Fransız Montesquieu ve Voltaire'den 1960'lı yıllardaki Fransız Jean Paul Sartre kadar kamuoyunu etkileme gücü yüksek isimler Avrupa insanına, Türkler hakkında yanlış bilgiler aktarmıştır.

Türlüklere vizesiz seyahat hakkının unutulduğu bugünlerde, Avrupa ülkelerinde yapılan tartışmalara bakıldığında, önyar-

gıların maalesef aşırı sağcı partiler yüzünden kamuoyunun bir kesiminde etkili olduğu görülecektir.



Jean Paul Sartre

Bir başka yazıda, günümüzdeki bazı Batılı yazar, düşünür ve siyasetçilerin Türkler hakkındaki sözlerinden örnekler vererek, önyargıları anlatmaya çalışacağız. Ancak unutmamalıyız ki, karşı olanlar kadar, Türkiye'yi, Türkleri seven ve Avrupa Birliği içinde görmek isteyen birçok Avrupa ülkesi ile Avrupalı da var. •

gurbuzvrenbd@gmail.com



Tarihten Damlalar
Mümtaz İdil

GUERNICA TABLOSU



NASIL DOĞDU?

26 Nisan 1937'de Alman uçakları, akşam üzeri Guernica semalarında belirdi. Bir felaketin habercisi olarak homurdanarak uçuyorlardı, ama kimse bir bombardıman beklemiyordu.

İkinci Dünya Savaşı süresince gerek faşistler gerekse müttefikler sivil halka yönelik bombardıman yapmışlardı.

Çok sonraları, Nazi Almanyasının Hava Kuvvetleri (Luftwaffe) komutanı olarak görev yapan Herman Goering, savaş suçlusu olarak yargılandığı Nürnberg'de Guernica'nın

deneysel taktikler için yapıldığını itiraf edecekti. Toplama kamp-
larının ve Gestapo'nun kurucusu
olan Goering, bombalama sonucu
Guernica'da kaç kişinin öldüğünü
bile bilmiyordu.

Franko faşizmi-
nin İspanya'yı
inlettiği sıralarda
Bask bölgesindeki
Guernica kenti
tarihi bir trajedi
yaşadı.

Almanlara
ve İtalyanlara ait
uçaklar, Guernica
kentini bombala-
dı ve 250 kadar
sivilin ölmesi-

ne kentin de yerle bir olmasına
neden oldu. Saldırının acımasızlığı
yanında, Avrupa tarihinde sivillere
yönelik ilk büyük hava saldırısı
olarak tarihe geçti.

Birçok insan da sığınaklara
kaçarak hayatta kalabildi. Henüz 2.
Dünya Savaşı başlamamış olduğun-
dan, savaşın ilk ayak sesleri olarak
nitelendi. Avrupa'yı korkuya boğdu,
korkunun egemen olduğu bir "impa-
ratorluk" haline gelmesini sağladı.

Avrupa tedirgindi, zira Guerni-
ca'da sivil halka saldıran faşist Al-
man ve İtalyan güçleri ilk "provala-
rını" Guernica üzerinde yapmışlardı
ve Avrupa halkı bunun tüm kıtaya
yayılmışından korkuyordu.

Nitekim, korktukları da oldu.

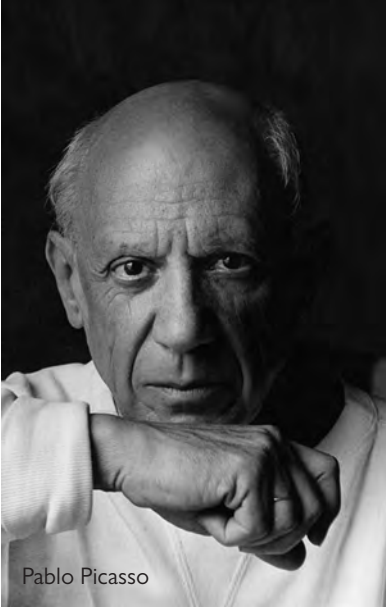
Şehir bombardıman sonrası
tanınmayacak hale gelmişti. Pablo



Herman Goering



Pablo Picasso'nun savaşın vahşetini anlatan
Guernica adlı ünlü tablosu



Pablo Picasso

Picasso, dehşetin resmini yapmaya koyuldu ve akıllara kazınan dünyanın en önemli tablolarından birini iki ay gibi kısa sürede yarattı.

Guernica, Pablo Picasso'nun tablosunda da yansıttığı gibi büyük bir hüznün abidesi olarak anıldı hep, ancak neden bombalandığı konusu yeterince araştırılmadı. Guernica'nın, Franko karşıtı cumhuriyetçilerin geri çekilme yolu üzerinde olması dışında fazla bir özelliği yoktu. Kent cumhuriyetçi vatanseverlerin elinde sayılırdı, ama hiçbir çatışmaya girmemişti. Bu nedenle de kendilerini savunmak için, özellikle de hava saldırısına karşı koymak için silahları yoktu.

Kente saldırı emrinin İspanyollar tarafından verilmesi de daha sonraları çok tartışıldı. Guernica cumhuriyetçilerin çoğunlukta olduğu bir kent olmasına rağmen, stratejik açıdan vazgeçilmez bir nokta da değildi, cumhuriyetçilerin sayısı

da tehlikeli boyutlarda sayılmazdı. Tüm kentin nüfusunun o sıralarda beş bin kadar olduğu sanılıyor. Ama bu kentin neden bombalandığı bugün bile kocaman bir soru işaretidir. Bazı akıl yürütmeler yapılmıştır. Mesela milliyetçilerin bölgeyi tamamen ele geçirmelerini sağlamak amacıyla olduğu öne sürülmüştür. Bir diğeri de yukarıda belirttiğim gibi, cumhuriyetçilerin kaçış yolunu kapatmak için bombalandığı söylenir.

Kent beş kez bombalandı. Oysa kenti bombalama emri verilmemişti. Önemli olan, cumhuriyetçilerin kaçabileceği geri plandaki köprüler ve yolların bombalanması istenmişti. İlk bombalamalar sırasında kent çok büyük hasar görmemişti, ama ardından gelen dördüncü ve beşinci akınlarda hasar biraz daha arttı. Ama henüz asıl saldırı gerçekleştirilmemişti.

Aynı gün öğleden sonra Alman uçaklarının yaptığı saldırı sonucunda sivil kayıplar oldu. Kent bombalanıyordu, ama kent halkı neden bombalandığını bir türlü çözemiyordu. Keyfi gaz sıkmaya benziyordu bu. Ortada bir saldırı bir tehdit olmadığı halde polislerin duran veya yürüyen kitlelerin üzerine nedensiz olarak gaz sıkması gibiydi. Plastik mermiler ise Alman uçaklarıydı.

Pablo Picasso, Guernica'nın harebeye dönen halini, kaçışan insanları, ölenleri tablosuna yansıttı ve ölümsüzleştirdi. •

muntaazidilbd@gmail.com

R ROBERT REDFORD

Yakışıklılığı
Nedeniyle
Rol Kaybeden
Aktör

Robert Redford 1967 yılında yönetmen Mike Nichols'un filmi olan Graduate (Mezuniyet) filminde baş rol oynamak üzere düşünülmüş, ancak fazla yakışıklı olduğu ve hiçbir kadının onu reddedemeyeceği düşünüldüğünden, daha gerçekçi

olarak Dustin Hoffman bu role uygun bulunmuş.

Charles Robert Redford'dan söz edelim. Redford, 18 Ağustos 1936'da California'nın Santa Monica kentinde dünyaya geldi. Redford'un kökü hem İngiliz hem

İrlanda hem de İskoçya'ya ait.

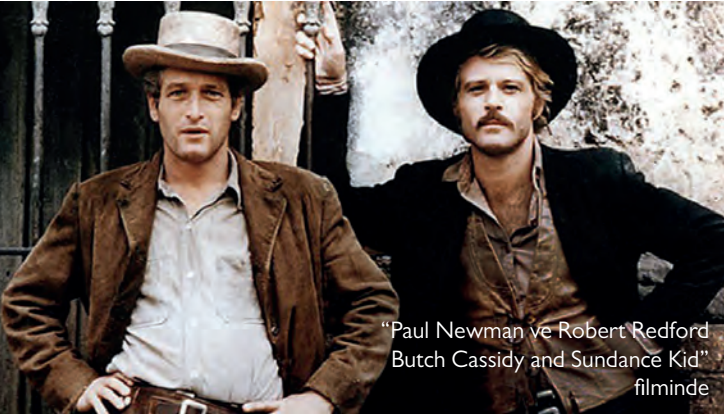
İlk gençlik yıllarında ne yapacağını bilmeyen biri olarak başıboş ve amaçsız dolaştı. Daha sonra ABD'nin New York kentinde tiyatro okumaya karar verdi. Amerikan Tiyatro Sanatları Akademisi'ne kaydoldu. İlk rolünü de Tall Story adlı tiyatro oyununda gösterdi. 1962 yılında "Parkta Çıplak Ayakla

racak kadar rolünden etkilenmişti.

İlk yönetmenlik denemesini "Ordinary People" filmiyle gerçekleştirdi ve 1981 yılında En İyi Yönetmen Oscar'ını aldı. 1972 yılında ilk çekilen Baba filminde Al Pacino yerine bir ara Robert Redford düşünülmüştü, ama gerçekleşmedi.

Corleone'nin küçük oğlu Michael için Warren Beatty, Alain Delon

ve Burt Reynolds önerilmişti, ancak yönetmen Francis Ford Coppola bu isimleri reddetti. Paramount firmasının temsilcisi Robert Evans Redford'u önerdi, ancak Coppola Al Pacino'yu tercih etti.



"Paul Newman ve Robert Redford
Butch Cassidy and Sundance Kid"
filminde

(Barefoot in the Park)" adlı sahne şovunda görev yaptı. Bu, ilerideki aktör Redford için bir ön çalışmaydı sanki. Daha sonra tüm Amerika'nın gözdesi haline gelen televizyon rolleriyle dikkatleri üzerine çekti.

En büyük başarısını 1969 yılında Paul Newman ile birlikte oynadığı "Butch Cassidy and Sundance Kid" ile gerçekleştirdi. O sıralarda 32 yaşındaydı ve Sundance Kid rolünü üstlenmişti. Ardından benzer bir film olan ve yine Paul Newman ile birlikte oynadığı The Sting'i çekti (1973). Öyle ki, daha sonraları Redford, Sundance Enstitüsünü ku-

Tuhaf bir gelişme de, baş rolünü Dustin Hoffman'ın oynadığı "The Graduate" filminde ilk olarak Redford'un düşünülmeydi. Ancak yakışıklılığı nedeniyle Redford'un kadınları elde etmekte güçlük çekeceğine kimseyi inandıramayacaklarını düşündüklerinden, o filmde de rol alamadı. Aynı yıl En İyi Yönetmen dalında Oscar alan film, bir anda Dustin Hoffman'ın uluslararası bir "star" durumuna getirmişti. Yönetmen Mike Nichols da ünlü yönetmenler sırasına adını yazdırmıştı.

1969'da "Butch Cassidy and Sundance Kid" ile, 1973 yılında



Time dergisi Nisan 2014 yılında dünyadaki en etkili 100 kişi arasında Robert Redford'u da dahil etti.

“The Sting” ile, 1976’da “Başkanın Tüm Adamları” ile ve 1985 yılında da “Out of Africa”yla En İyi Film Oscar’ına aday gösterildi. The Sting ve Out of Africa ile Oscar ödülüne layık görüldü.

Time dergisi Nisan 2014 yılında dünyadaki en etkili 100 kişi arasında Robert Redford'u da dahil etti. Sık sık en sevdiği filmin 1948 yapımı “Sierra Madre’nin Hazinesi” olduğunu söyler.

Yakışıklılığının farkındadır ve bunu yarı ciddi bir şekilde şu şekilde ifade etmiştir:

“Elbette, Marlon Brando’nun dışında, belki de dünyanın en yakışıklı

dedesi benim!”

Oyunculuk açısından şu sözleri de önemlidir: **“Paul Newman ile birlikte film için sette hazırladığımızda bize kimse oyuncu ‘kimyasından’ söz etmedi, kimse ‘ilişkilerden ve nasihatlerden’ dem vurmadi. Yalnızca, ‘kalkın ve işinizi yapın’ dendi.”**

“Sundance Film Festivali’nin açılışında,” diyor Robert Redford, **“ABD’li siyasetçiler işgal ettikleri ülkeler için halktan destek bekliyorlardı. Liderlerin, yaptıkları işi adam gibi yapmalarına izin vermek uğruna tüm kaygılarımızı gizledik. Sanırım bu yüzden halka büyük, çok büyük bir özür borçluyuz.”**

Yine bir Sundance Film Festivali açılışında siyasi görüşlerini şöyle özetliyordu:

“Politik aktivitelerim elbette yaşamımın bir parçası ve gerçekleştirilmeye çalıştığım filmlerin

“İdeolojik bir duruşum hiç olmadı. İdeolojilere karşıyım. Bizim çalışmalarımız hep siyasetin üzerinde oldu...”





Robert Redford "Başkanın Tüm Adamları" (All the President's Men) filminde

de bir parçası olmuştur. Ancak herhangi bir ideolojik görüşe, temaya odaklanmamaya hep özen gösterdim. İdeolojik bir duruşum hiç olmadı. İdeolojilere karşıyım. Bizim çalışmalarımız hep siyasetin üzerinde oldu, olmaya da devam ediyor. Ne tarafta olursanız olun, ülkenin her yöresinden hikayeler göstermeye çalışsın. Biz öyle yapıyoruz. Sırf bu nedenle 'kırmızı devlet-mavi devlet' gibi ayırmlar

bize pek uymuyor. Yanlış anlaşıldığım çok oldu. Ben 'solcu' değilim, yalnızca ülkemdeki yaşamın sürdürülebilirliğiyle ilgilenen aydın bir insanım."

"Tarihin kendini tekrarlama alışkanlığı olduğuna yürekten inanıyorum.

Burası kesin, ama bu ülkeyi eleştirdiğim en önemli noktalardan biri de tarihin bize öğrettiklerinden ders almayı değil. Ülkem siyah beyaz olmak, kırmızı beyaz ve mavi olmak isteyen her şeye karşı oldukça eğilimli. Birileri bir tarafta olmak istiyor mutlaka. Yaşam hiç bu kadar basit ve tek düze değil. Kimse gri alanlarla uğraşmadı bugüne kadar. Bu nedenle bir film yapıcısı olmaya karar verdim ve ancak böylelikle bu kısırılmış renklerle baş edebildim." •

muntaazidilbd@gmail.com

Çin dev kent 'Şiongan'ı inşa ediyor

Çin'in kuzeyinde yaklaşık 2 bin kilometrekarelik alana "Şiongan" adında özel ekonomik bölge kurulacak. İnşa edilecek şehir, New York'un 3 katı büyüklüğünde. Başkent'in güneybatısına kurulacak yeni bölge, Pekin ile Tiencin kenti ve Hibey eyaleti arasında koordineli kalkınma sağlayacak. Şiongan'ın, başkent Pekin ve Tiencin kenti ve Hibey eyaletindeki mevcut nüfus artışının dizginlenmesi, hava kirliliği ve trafik sorununa çözüm olması hedeflenirken, yeni bölgenin



kurulması sonrası Pekin'in hizmet sektörüne odaklanacağı bildirildi. Fütüristik yapıda inşa edilecek Şiongan, kısa vadede 100 kilometrekarelik alana kurulacak. Orta ve uzun vadede ise bu alan 2 bin kilometrekareye kadar genişletilecek. •

Doğanın Gizemi

Yücel Aksoy

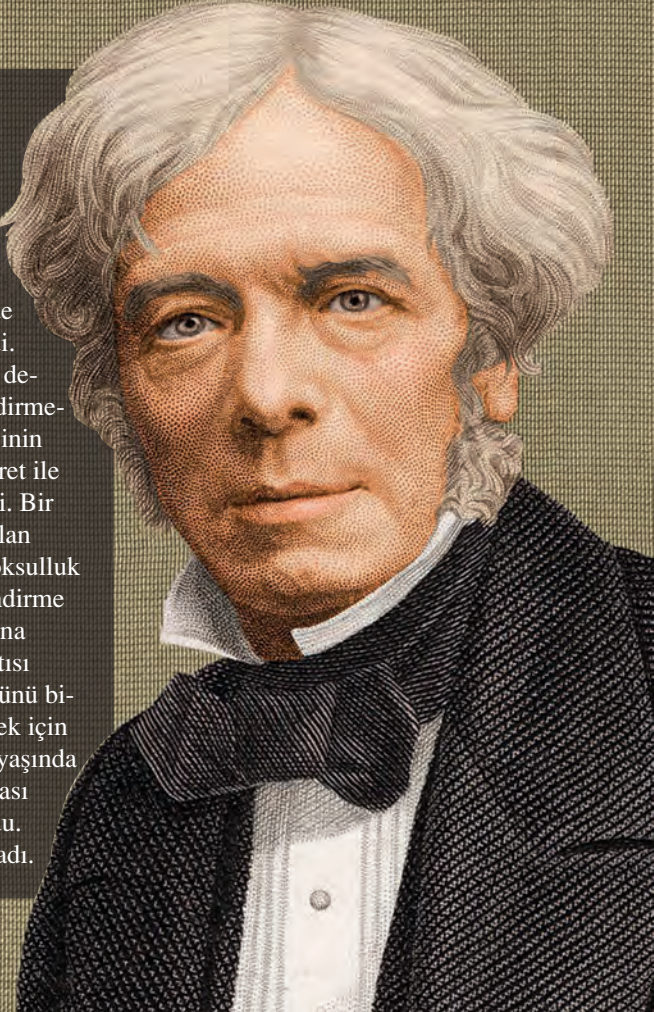


İnsanlığı Adanmış
Bir Hayat

MICHAEL FARADAY

Bilim dünyasına adını altın harflerle yazdırmış olan Michael Faraday, yoksul bir ailenin dört çocuğundan biri olarak 22 Eylül 1791'de yaşama "merhaba" dedi.

Babası James, evini demircilik yaparak geçindirmeye çalışıyordu; bir çiftçinin kızı olan annesi Margaret ile 1786 yılında evlenmişti. Bir süredir sağlığı bozuk olan babası ölünce, zaten yoksulluk içinde olan aileyi geçindirme yükü annenin omuzlarına yüklendi. Geçim sıkıntısı içinde olan ailenin yükünü biraz olsun hafifletebilmek için Michael, henüz çocuk yaşında olmasına karşın çalışması gerektiğini düşünüyordu. Gazete dağıtmaya başladı.





Faraday'ın Kraliyet Enstitüsü'ndeki laboratuvarı (1870)

Çalışmak önceliği olduğundan eğitime zaman bulamadı. On üç yaşına geldiğinde ancak okuma, yazma ve basit aritmetik işlemleri yapmayı öğrenebilmişti. Bir kitapçının yanında çırak olarak çalışmaya başladı. Bu arada kitap ciltleme becerisini kazandı. Bu iş ona yaşamının büyük fırsatını sağlayacaktı.

Boş bulunduğu zamanlarını kitap okumakla, ilgilendiği konularda not almakla dolduran Michael, ustasının sempati ve anlayışından da yararlanarak, eksik kalan eğitimini kendi kendine tamamlamaya çalıştı. Daha sonra yazdığı anılarında, *“O sırada okuduklarım arasında ilgimi en çok iki kitap çekmişti,”* der. *“Bunlardan biri elektrik konusunda bana ilk bilgileri sağlayan*

Britannica Ansiklopedisi, diğeri Jane Marcet'in ‘Kimya Üzerine Söyleşiler’ adlı kitabıydı.”

Faraday ondokuz yaşına geldiğinde, bilim merakı onun için vazgeçilmez bir tutkuya dönüşmüş, kendi olanakları elverdiğince ciddi deneyler bile yapar olmuştur.

İngiltere’de o yıllarda, bilim adamlarının konferanslarına katılmak için ücret ödemek gerekiyordu. Ancak Faraday halen geçim

sıkıntısı içinde olduğundan böyle konferanslara katılması bir hayaldi. Ama şans yüzüne gülecek ve bir müşterinin özel olarak ona sağladığı biletle, dönemin seçkin bilim adamı Sir Humphrey Davy’nin Londra Kraliyet Enstitüsünde düzenlenen konferanslarına katılma olanağı

Faraday:
“Elektrik konusunda bana ilk bilgileri sağlayan Britannica Ansiklopedisi ve Jane Marcet'in ‘Kimya Üzerine Söyleşiler’ adlı kitabı en çok ilgimi çeken iki kitaptı”

bulacaktı. Burada dinledikleriyle öğrenme tutkusu daha derinleşen Faraday'ın bilimden kopması olanaksızdı artık.

Faraday, konferanslar sırasında tuttuğu 386 sayfa notu ciltleyerek, olumlu bir izlenim yapma umudu ile Londra'daki Kraliyet Enstitüsü başkanı Sir Joseph Banks'a gönderdi. Fakat, Banks olumlu ya da olumsuz yanıt vermedi. Bu suskunluk Faraday'ın moralini bozmadı. Aksine, özenle tutmuş olduğu ve ciltlediği notları bu kez Sir Humphrey Davy'e gönderip onun asistanı olmak istediğini belirtti. Davy bu delikanlının zarif isteğinden çok etkilendi. Ama onun o sırada bir asistanı vardı.

Ancak şans yine Faraday'ın yüzüne gülmekte gecikmedi. Kısa bir süre sonra Davy asistanıyla kavgaya ettiği için onu kovdu ve Faraday ile iletişime geçti. Ona laboratuvarındaki şişeleri temizletirim düşüncesiyle iş teklif etti. Bu iş Faraday'ın beklentileriyle uyuşmuyordu ama bu işi kendi geleceği için atacağı doğru bir adım olarak görüp kabul etti. Faraday, yorulmak bilmeyen çalışmaları, bilimsel alanda gösterdiği üstün başarıları nedeniyle, kısa zamanda Sir Davy'nin asistanı değil sanki yakın çalışma arkadaşı olmuştu.

Sir Humphry Davy 1813 yılında Kraliyet Enstitüsü'ndeki görevinden istifa edip zengin bir bayanla evlendi ve Avrupa'ya uzun bir yolculuğa çıktı. Bu yolculukta yanında Faraday da vardı. Bu gezi Faraday'ın İtalyan fizikçi Alessandro Volta ve Fransız kimyager Louis-Nicolas Vauquelin gibi ünlü bilim adamlarıyla tanışması için harika bir fırsat oldu. Bunun yanında Faraday asistanlığını yaptığı Davy'nin birçok konferansından yararlanıyordu. On sekiz ay Avrupa'da dolaştıktan sonra Londra'ya geri döndüklerinde Faraday deneysel çalışmalara başladı. Davy'nin de cesaretlendirmesiyle deneylerinin sonuçlarını, bilimsel bir dergide yayımladı.

Faraday'ın fiziğe karşı ilgisi ilk



Faraday Noel zamanlarında verdiği dersler ilgi çekiyordu (1856)

kez, yeniden ciltlediği Encyclopædia Britannica'nın bir sayısında şans eseri okuduğu "elektrik" ile ilgili makaleyle uyandı. James Tytler'in bu makalesi genel kabul görmüş dü-

şüncelere karşı bir bakışa sahip olsa da, Faraday'ı makaledeki ifadelerin doğruluğunu deneme konusunda harekete geçirdi. Bu arada Londra'da bilimsel konularda verilen konferanslardan, özellikle de her çarşamba gecesi bilimsel meselelerde tartışmaları ve kütüphanesini kullanmaları için gençleri bir araya getiren John Tatum'un evinde verdiği konferanslardan istifade ediyordu.

Faraday, bu sıralarda bir arkadaşının kız kardeşi Sarah Barnard ile tanıştı. 1821'de evlendiklerinde Barnard yirmi bir, Faraday yirmi dokuz yaşındaydı. Bu arada Faraday'ın, Davy'nin koruyuculuğuna hiç gereksinimi kalmamıştı. Önemli bir astronomun oğlu John Herschel ile yakın dostluk kurdu. Herschel ve Faraday ilk defa karşılaştıklarında Faraday, Kraliyet Enstitüsünde mütevazı bir asistandı.

Faraday'dan altı ay küçük olan Herschel ise Royal Society üyesiydi. İkisi çok yakın arkadaş oldular ve Herschel gerektiğinde Faraday'ı her zaman yüreklendirip destek oldu. Örneğin, Faraday'ın Royal Society üyeliğini ilk imzalayanlardandı. Davy ise o sırada Society'nin başkanı olarak Faraday'ın adaylığını geri çekmesi için çok gayret etti. Davy'nin bunu neden yaptığı bilinmiyor ama Faraday her şeye rağmen 1823'te üye



Michael Faraday

olarak seçildi..

Faraday yirmi yıl içinde peşe peşe keşifler yaptı. İlk önce kimya daha sonra elektrik alanında yaptığı klasik araştırmalar bugünkü bilimin temellerini attı.

**Faraday
1841'de çok yoğun
çalışması sonucunda bir
sinir krizi geçirdi. Bu
çöküntünün cıva
zehirlenmesinden
kaynaklandığı iddia
edilmektedir.**

Faraday 1841'de çok yoğun çalışmasının sonucunda bir sinir krizi geçirdi. Daha önce-leri de zaman zaman hafıza kaybı ve baş dönmesi sorunları yaşamıştı. Faraday'ın bu dönemde yazdığı bir not, ruhsal durumunun ciddi-

diyetine gösteriyordu. Bu ruhsal çöküntünün cıva zehirlenmesinden kaynaklandığı iddia edilmektedir. Karısıyla birlikte İsviçre'ye gitti. Sağlığı düzelmeye başlayınca, Londra'ya dönüp bilimsel çalışmalarını sürdürdü.



Faraday'ın yaşadığı son evi

Faraday 1850'lerin ortalarına gelindiğinde araştırma alanında kat edebileceği tüm yolu almıştı ve çalışmaları, temelini kurduğu elektromanyetik alan kuramının sahibi genç İskoçyalı Clerk Maxwell tarafından devam ettirilecekti. Aslında beyin gücünün zayıfladığını herkesten önce ilk kez Faraday'ın kendisi fark etmiş, beynini zorlayacak her türlü yükü üzerine almayı reddetmişti. Zihni hızla gerilemeye başladı.

Zihin yetileri geriledikçe Faraday bilimsel dünyadan zarafetle uzaklaştı. Royal Society ve Royal Institution'ın başkanlığını kabul etmesi için yapılan teklifleri geri çevirdi. İkinci kez sinir krizi geçirdi. Kalan enerjisini Royal'daki öğretim faaliyetlerine yoğunlaştırdı. Onun öğretmen olarak

eşsiz yeteneği yetişkinlere verdiği konferanslardan çok Noel zamanında çocuklara yönelik verdiği derslerde belli oluyordu. Faraday'ın ders verme yeteneği de gittikçe zayıfladı. Yaşadığı baş dönmesi ve hafıza kaybı sorunlarının ardından 1851 yılında kürsüyü bırakmak zorunda kaldı. Yaşamının son

yıllarını Kraliçe Victoria tarafından kendisine verilen Hampton Court Green'de geçirdi.

Faraday tüm yaşamı boyunca alçakgönüllü oldu. **“Beğenilen bir teoriye körü körüne sadık kalmak yüzünden, bilime, telafisi daha fazla emek gerektiren pek çok**

yanlışlık girmiştir.

Bunlara engel olmak, büyük oranda zihinsel alçakgönüllülük, bağımsızlık ve yenilgiyi kabul etmeyi gerektirir.” diyordu.

Yoksul bir ailenin eğitim görmemiş bir çocuğu olarak başladığı yaşam mücadelesini, sayısız buluşlarla taçlandırdığı saygın bir bilim adamı olarak 25

Ağustos 1857'de sonlandırdı. İşteği doğrultusunda herhangi bir tören yapılmadan Highgate mezarlığında sıradan bir mezara defnedildi. •

yucelaksoybd@gmail.com



Michael Faraday'ın Highgate'de bulunan mezarı

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-“Kürk Mantolu Madonna” romanının yazarı kimdir?
a-**Reşat Nuri Güntekin**
b-Sabahattin Ali
c-Halide Edip Adivar
d-Ömer Seyfettin

2-Nobel ödülleri hangi ülkede verilmektedir?
a-**İsveç**
b-Norveç
c-Hollanda
d-Danimarka

3-Türkiye'nin uluslararası telefon kod numarası kaçtır?
a-1 b-49
c-90 d-44

4-Amerika Kıtasını ikiye ayıran önemli su geçitinin adı nedir?
a-**Amazon**
b-Panama
c-Mississippi
d-Missouri

5-“Berlin Panteri” lakabını alan ünlü kalecimiz kimdir?
a-**Rasim Kara**
b-Şenol Güneş
c-Turgay Şeren
d-Rüştü Rençber

6-Oyunculara unuttukları replikleri seyircilerin duymaya-çağı şekilde söyleyen kişiye ne denir?
a-**Dublör** b-Rejisör
c-Yönetmen d-Suflör

7-Ünlü çizgi film karakteri Red Kit'in köpeğinin adı nedir?
a-**Scooby Doo**
b-Rin Tin Tin
c-Düldül
d-Snoopy

8-Türkiye'nin ilk sokak karnavalı olan “Portakal Çiçeği Karnavalı” hangi ilimizde yapılmaktadır?
a-**Adana** b-Mersin
c-Finike d-Antalya

9-Hangisi Periyodik tabloda bulunan bir element değildir?
a-**Azot**
b-Oksijen
c-Su
d-Hidrojen

10-Hangisi basınç birimidir?
a-**Joule**
b-Bar
c-Newton
d-Libre

11-Kıtalararası dağılımda en az nüfuslu Kıta hangisidir?
a-**Avrasya**
b-Okyanusya
c-Afrika
d-Antartika

12-Röntgen ışınlarından hangi metal korunma sağlar?
a-**Bakır**
b-Kurşun
c-Bor
d-Kolonbit

Yanıtlar:
151.
sayfada

insanın doğasına “bilimsel deneyler yapmak”tan daha uygun bir başka iş düşünmüyorum. Nitekim öteden beri biz insanların yaptığı da budur. Ve

bunu da, dünya üzerinde bugüne dek karşılaştığımız tüm canlı türlerinden daha iyi ve çok yönlü bir biçimde yapıyoruz.

Bir şiir okumaya mecbur tutulduğumuz çocukluk günlerimizde, çevremizi keşfetmeye bize verilen görevden çok

daha fazla ilgi duyuyoruz. Elbette o görevi sonra yapıyoruz. Tüm bunların öncesinde ise, her çocuk bir bilim insanıdır. Bir düşünün; çocuklar neler yaparlar? Henüz zar zor yürüyebilen çocuklar, küçük çocuklar neler yaparlar? Deneyimler yoluyla çevrelerini keşfederler.

Ekonomik koşullarınızın, doğduğunuz kentin ya da ülkenin hiçbir önemi yoktur. Eğer bir çocuksanız, etrafınızdaki yetişkinlerin yaşamlarında düzensizlikler yaratma pahasına; çevrenize karşı merak duyar, taşları altüst eder, ağaçların ve çiçeklerin yapraklarını çeker, evire çevire incellersiniz.

Peki yetişkinler ne yaparlar?

“Çiçeklerin yapraklarını koparma, onlara para verdik!

Her çocuk bir bilim insanıdır!

Çeviri: SABRIYE AŞIR



Yumurtayla oynama, bak şimdi kırılacak! Yapma...” derler. Her şeye bir “Yapma” vardır.

Aileler bana sık sık, çocuklarının bilime ilgi duyması için neler yapmaları gerektiğini sorarlar. Ve ben de onlara yalnızca küçük bir tavsiyede bulunurum: Onlara engel olmayın, yollarından çekilin! Çocuklar zaten doğuştan meraklıdırlar, nokta.

Çocuklar doğduktan sonraki ilk yılı onlara konuşmayı ve yürümeyi öğretmekle geçirir; yaşamlarının geri kalan tüm kısmında ise “susmalarını” ve “oturmalarını” söyler dururuz. Bu yüzden, onların önlereinden çekilin!

Eşyaları onların erişebilecekleri yere bırakın ve keşfetmelerine olanak sağlayın. Keşfetmelerine yardım edin.

Neden bir dürbün alıp, bir gün öylece yere bırakmıyorsunuz? Ve onların bu dürbünü ellerine alıp, etrafa bakmalarını izlemiyorsunuz? Onunla her şeyi yapacaklardır.

Mesela ben 11 yaşımıdayken, bir dürbünüm vardı. Ay’a doğru baktığımda, onu yalnızca daha büyük bir biçimde değil, daha iyi de görebiliyordum. Üzerindeki dağlar, vadiler, kraterler ve gölgelerle



bana yaşam dolu gibi gelmişti. Bir dürbünü elime alıp, onun yardımıyla gökyüzüne bakmak benim değişimi sağladı.

Ve ne zaman bilim üzerine kafa yorsam, onun tam anlamıyla insana özgü bir iş olduğunu düşünürüm. DNA’mıza işlemiş, merak uyandırıcı bir iş.

Merak ve bilim birlikte ilerler. Merak duygusu ve deney arzusu birliktedir. Bilimle uğraştığımızda,

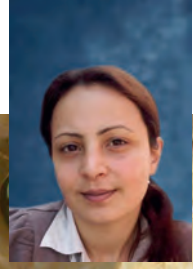
neyin doğru neyin yanlış olduğunun nihai karar vericisi doğal yaşamdır. Yapacağınız en iyi şey, bunu destekleyecek düzgün eğitim katmanları oluşturmaktır. Bana göre toplum içindeki en olağanüstü insanlar, bir başka insana benzemeyenler,

kendileri olanlardır.

İnsanların yaşamda en başarılı oldukları alanla ilgisiz işlerde çalışmaları ise en büyük trajedidir. Ve bu yüzden, toplumdaki en olağanüstü insanlar, yeteneklerinin birleşimini benzersiz bir biçimde yansıtarak yer edinebilenlerdir.

Ve dünya üzerindeki herkesin yeteneklerinin birleşimini ifade edebilme olanağı olsaydı, insanlık da büyük bir değişim geçirebilirdi. •

Kaynak: Neil deGrasse Tyson (Amerikalı astrofizikçi)
-Inspiration Journey (The Most Human Activity)



Sindirim Sisteminin Nasıl Çalıştığı Bir Kurşun Yarası Sayesinde Öğrenildi

Aldığı bir kurşun yarası sonucu midesine doğru bir delik açılan Alexis St. Martin, bilim insanlarının sindirim sisteminin nasıl çalıştığını anlamalarını sağladı.

6 Haziran 1822 günü (bugün ABD'nin Michigan eyaletine bağlı olan) Mackinac Adası'nda, 19 yaşındaki avcı Alexis St. Martin, yakın mesafeden vurulmuş ve ağır yaralanmıştı. O sırada Amerikan ordusunun kullandığı Mackinac Kalesi'nde doktor olarak görev yapan William Beaumont'a götürülen Martin, hemen tedavi altına alındı. Ancak yarası korkunç durumdaydı

ve ertesi güne çıkması bile beklenmiyordu. Mucizevi şekilde, Martin

1834 yılına kadar midenin yiyecekleri nasıl sindirdiği çözülebilmiş değildi.

ölmedi ve durumu gün geçtikçe iyiye gitti. Ancak vurulması sonucu oluşan delik, küçülse de tamamıyla kapanmadı.

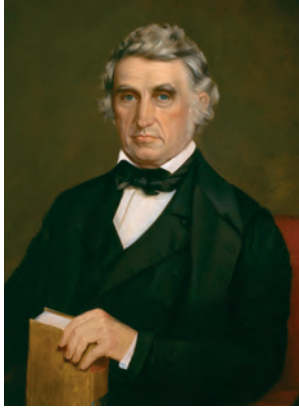
Alexis St. Martin'in

artık avcılık yapması mümkün değildi ve Kanada'ya dönebile-

cek parası da yoktu. Üstelik sağlık durumu, böylesine uzun bir yolculukta kötüye gidebilirdi. Doktor William Beaumont onu yardımcısı olarak işe aldı ve kendi evinde kalmasını sağladı.

Kazadan 3 yıl sonra, Alexis St. Martin'in artık tamamen sağlığına kavuştuğu günlerden birinde, Doktor Beaumont her gün yaptığı gibi yine Martin'in fistülünü temizliyordu ki, bu deliğin sindirim sürecini izleyebilmesi için bulunmaz bir fırsat olduğunu düşündü. İlerleyen süreçte Doktor William Beaumont, hastası Martin'in midesine giden her şeyi kaydetti ve içeride ne olup bittiğini gözlemledi. Ayrıca, mide asidi örnekleri de aldı ve analiz edilmesi için kimyagerlere gönderdi. Doktor Beaumont, Martin üzerindeki deney ve gözlemlerini, 1834 yılına kadar sürdürdü.

O dönemde, midenin yiyecekleri nasıl sindirdiği çözülebilmemiş değildi. Bazı bilim insanları yiyeceklerin kas hareketleri sayesinde öğütüldüğünü, bazıları ise yiyeceklerin tıpkı açıkta kaldığında



Mide fizyolojisinin babası olarak gösterilen Dr. William Beaumont

süre sonra etten geri kalanları dışarı çıkardığında, (bugün sindirim enzimleri olarak adlandırdığımız) mide içindeki kimyasal maddelerin yiyecekleri erittiğini gördü.

Beaumont, gözlemlerini 1833 yılında "Mide Sıvısı ve Sindirim Fizyolojisi Üzerine Deneyler ve Gözlemler" adlı kitabında yayımladı. Kitap, sindirim fizyolojisi konusunda



Alexis St. Martin, Doktor Beaumont'un gözlemlerinden sonra, Kanada'da, 83 yaşına dek sağlıklı olarak yaşamını sürdürdü.

çürüdükleri gibi midede bekledikçe eridiklerini öne sürüyordu. Oysa Doktor Beaumont, deney ve gözlemleri sonucunda, midedeki güçlü hidroklorik asidin hareket ve ısı yardımıyla, sindirimde kilit bir rol üstlendiği sonucuna vardı. Bir parçadaki delikten içeriye bırakan Beaumont, bir

genel tartışmalar ve Beaumont'un deneylerinin ayrıntılı anlatımlarını içeriyordu. Doktor William Beaumont, sindirimin kimyasal bir süreç olduğunu belirtiyordu. Mide sıvısının bileşimi henüz bilinmemesine karşın, Doktor Beaumont hastasından aldığı mide sıvısı örneklerinin analiz sonuçlarına göre, sıvının hidroklorik asit

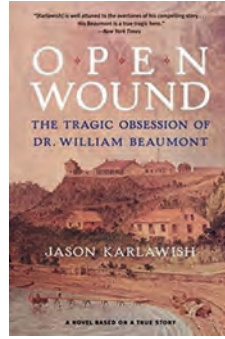
içerdiğini yazıyordu. Bununla birlikte Beaumont, sindirimdeki ikinci bir faktöre de dikkat çekiyordu ki, pepsin enzimi 1836'da keşfedildi. Mide sıvısının, mide boşken sal-



Pennington Biyomedikal Araştırma Merkezi'nden Sinerbilimci Richard Rogers'a göre, Beaumont'un çalışmaları

devrimsel bir yaklaşımdı. 2013 yılında Boston'da düzenlenen Deneysel Biyoloji Kongresi'nde Rogers, Doktor Beaumont'un bu çalışmasının başka bir yönünü de ele aldı ve şöyle dedi: "Doktor William Beaumont, sindirim sürecini gerçek zamanlı olarak izleyen ilk bilim insanıydı. Beaumont, Martin'in ateşi çıktığında sindirim faaliyetlerinin yavaşladığını gördü ve hastalıkla sindirim süreci arasındaki bağlantıyı kuran ilk insan oldu. Onun bulguları, gözlemlerin tanıya rehberlik ettiği modern fizyolojinin de yolunu açtı. Bundan önce doktorlar rahatsızlığın ne olduğuna ya da bedensel fonksiyonların işleyişine (Galen'in 1600 yıllık tıp görüşlerinin temelinde) gözlem yapmadan karar veriyorlardı. Beaumont'un bulguları, doktorların insan bedene bakış biçimini de değiştirdi. Ayrıca bu deneyler, Rus fizyolog Ivan Pavlov'a da ünlü deneyi için esin kaynağı olmuştur."

gılanmadığını da saptayan Beaumont, psikolojik etkilerin de mide sıvısının salgılanması ve sindirimi



Dr. Beaumont'un, deneylerini eleştirel bir yaklaşımla ele alan Dr. Jason Karlawish'in (Açık Yara: Dr. William Beaumont'un Trajik Takıntısı) isimli kitabı

etkileyebileceğini belirtiyordu. Doktor William Beaumont'un 9 yıl boyunca aralıklı olarak yaptığı bu deney ve gözlemleri, mide fizyolojisi ve sindirimle ilgili bilgilerin temelini oluşturdu.

Beaumont'un, dönemin koşulları içinde yaptığı bu dikkat çekici çalışma, kuşkusuz tıp bilimine ciddi bir katkıda bulundu. Ancak tartışmaları da beraberinde getirdi. Tıp etiği ve doktor-hasta ilişkisi bakımından sorgulanan bu çalışma, aralarındaki karşılıklı fayda-fayda ilişkisini eleştiren, hatta Beaumont'un yarayı bilerek tam anlamıyla iyileştirmediğini öne süren, doktorun insanlığa katkıda bulunma isteğiyle değil de, saygınlık hırsıyla bu araştırmayı yürüttüğünü savunan görüşler ortaya konuldu. •

sabriyeasirbd@gmail.com

Kapak resmi: William Beaumont'u Alexis St. Martin'in midesinden numune alınması. (Dean Cornwell- 1938)
Kaynaklar: Stefan C. Schatzki, "Beaumont and St. Martin", American Journal of Roentgenology-AJR (ajronline.org) / Tia Ghose, "Man With Hole in Stomach Revolutionized Medicine", livescience.com / Alexis St. Martin Becomes Living X-RAY, historychannel.com.au / Abigail Zuger, "Doctor and Patient, Bound by Mutual Dependency", NewYork Times

Dünyanın en somut ama en akılda kalan bilmecelerinden birini William Shakespeare, Kral Lear tragedyasında Lear'ın ağzından Edmund'a söyler: "İliklere kadar işleyen bu azgın fırtınayı sen bir şey sanıyorsun. Sana göre belki öyledir. Ama asıl büyük illetin bulunduğu yerde küçüğü pek hissedilmez. Bir ayı ile karşılaşsan kaçarsın tabii, ama yolun gürleyen denize çıkıyorsa, döner ayıyla kapışırısın"

Bir yazar, entelektüel, düşünür, bilim ve sanat insanı için yukarıdaki alıntı her zaman geçerlidir. Onların yolu hep "derya köpük" denize açılır ve bir mağarada koşmaktadır.

Eğer kendilerini bir ayı kovalıyorsa, uçuruma atlamaz döner ayıyla boğuşurlar.

Bu kitap ayıyla boğuşmayı göze alan insanları anlatıyor...



BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Manş Tüneli 23 Yıl Önce Açıldı

İngiltere ve Fransa'yı, Manş Denizi altından birbirine bağlayan Manş Tüneli'nin açılışı, dönemin Fransa Cumhurbaşkanı François Mitterrand ve İngiltere Kraliçesi İkinci Elizabeth tarafından 6 Mayıs 1994'te yapıldı.

Yazan: DENİZ BENER

Bugün 23 yaşında olan 51 kilometrelik Manş Tüneli'nin 37 kilometrelik kısmı denizin altından geçiyor. Yeni yüksek hızlı trenler sayesinde bir ülkeden diğerine ulaşımı 20 dakikaya indiren Manş Tüneli'nin yapılması fikri, III. Napolyon dönemine değin uzanıyordu. İngiltere'yi yalnızca Fransa değil, aynı zamanda Avrupa'ya da fiziksel olarak bağlayan Manş Tüneli ile ilgili, daha önce Times ve Teleg-



1 Aralık 1990'da Manş tünelinin iki ucunun birleştiği delikten el sıkışan İngiliz ve Fransız teknisyenler.W

raph'ın da gündeme taşıdığı ilginç bir konu, Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nden ayrılma sürecinin başlamasının ardından yeniden İngiliz



Manş Tüneli'nin girişi

basımının sayfalarında yer aldı.

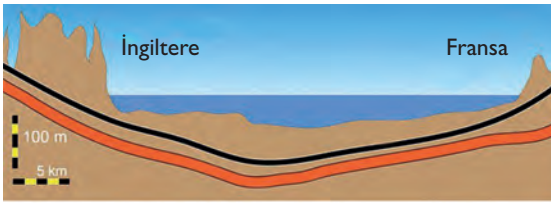
Geçtiğimiz Nisan ayının ilk günlerinde İngiliz Independent gazetesinde Adam Lusher imzalı bir haberde, tünelle ilgili olarak İngilizlerin işgal korkularına değinen eski karikatürlere de yer veriliyor ve İngiltere'nin herhangi bir olumsuz durumda tüneli nükleer bir bombayla patlatma seçeneğini de ele aldığı

Günümüzde hızlı trenlerle İngiltere ve Fransa arasında yolculuk yalnızca 20 dakika sürüyor.

eski askeri raporlara ilişkin bilgiler aktarılıyordu.(*)

Böylesi bir tünel fikri, daha Manş Tüneli inşa edilmeden önce bile, on yıllar boyunca İngiltere'de

hararetle tartışılmış ve başta askeri çevreler olmak üzere çeşitli kesimler, tünelin Birleşik Krallık'ın ada devletleri konumu ve "Muhteşem İzolasyon" doktrinini tehlikeye düşüreceğini savunmuşlardı.



Manş Tüneli'nin basit krokisi

(*) Super-hard Brexit: how Britain planned to blow up the Channel Tunnel with a nuclear bomb, Adam Lusher, 3 Nisan 2017 Independent)

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay



Stephen Hawking Uzaya Gidiyor



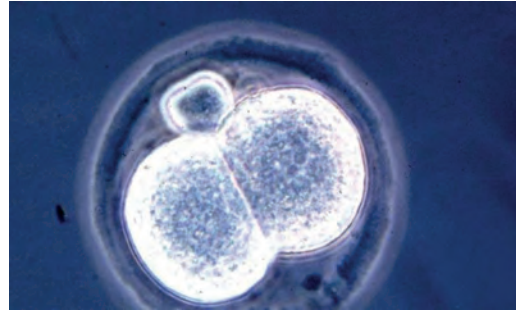
Ünlü İngiliz evrenbilimci ve fizik profesörü Stephen Hawking, iş adamı Richard Branson'ın uzay aracıyla seyahat edeceğini açıkladı. Branson'ın sahibi olduğu Virgin Havayolları, Virgin Galactic adında bir uzay gemisi inşa ediyor ve şirket uzaya yolcu taşıyacak.

İngiltere'de bir televizyon prog-

ramına konuşan Hawking "Branson ne zaman ki bana Virgin Galactic'te bir koltuk teklif etti, hemen 'Evet' dedim" sözlerini kullandı.

2 Yapay Embriyo Üretildi

Cambridge Üniversitesi'nden uzmanlar, farelerden alınan kök hücreyle dünyada ilk kez "yapay embriyolar" yaratmayı başardı. Bilim insanları, iki tip kök hücre ve üç boyutlu yapı iskelesi adı verilen



ve hücre - doku oluşumunu desteklemek için çatı vazifesi gören biyolojik bir materyal kullanarak, doğal bir fare embriyosuna çok benzeyen bir yapı oluşturdular.

Araştırmacılar, çalışmalarının kısırlık tedavilerine yardımcı olmasını umuyor. Ancak insan embriyoları üzerinde deney yapmak sıkı kurallara bağlı ve 14 günden büyük embriyolar üzerinde çalışmak yasak.

3 Kızamık Hastalığı Avrupa'da Yayılıyor



Kızamık hastalığının Avrupa'da yayıldığı uyarısında bulunan Dünya Sağlık Örgütü (WHO), hastalığın en çok görüldüğü ülkelerin İtalya ve Romanya olduğunu söyledi.

WHO, kızamık hastalığının son derece bulaşıcı olduğunu ve seyahatler nedeniyle hiç kimsenin tamamen koruma altında olmadığını ifade ediyor.

Örgüt iyi bir koruma için nüfusun en azından yüzde 95'inin hastalığa karşı aşı olmasının gerektiğini vurguladı.

4 Boyama Kitabında Hitler'in Resmi

Hollandalı "Kruidvat" adlı mağazalar zinciri, gelen tepkiler üzerine bir boyama kitabının satışını durdurdu. Çocuklar için hazırlanan boyama kitabının bir sayfasında Nazi selamı veren gamalı haç armaıyla Hitler yer alıyor.



Mağaza yönetimi, yaptığı açıklamada, içeriğin çok kez kontrol edilmesine rağmen kitapta yer aldığı belirtilerek, bir diktatörün portresinin çocuklara boyamaları için sunulmasının yakışsız bir durum olduğu vurgulandı. Şirket, müşterilerine paralarının iade edileceğini de duyurdu.

5 Resim Yapan Domuz

Güney Afrika'daki bir çiftlikte beslenen Pigcasso adı verilen domuz yaklaşık 1 yıldır resim yapıyor. Ressamlığı sayesinde kesilmekten kurtulan ilginç domuzun yaptığı resimler 280 ile 2 bin ABD doları



arasındaki fiyatlara satılıyor. “Pig-casso”nun tabloları kimi sanatseverler tarafından soyut dışavurumcu olarak değerlendiriliyor. Alman sanat koleksiyoncusu Frank Schoenan da resimlerin alıcıları arasında. Tabloların satışından elde edilen kazanç ise kurtarılmış hayvanların bakımına harcanıyor.



6 30 Milyon İnsan İçin Kıtık Tehlikesi

Bu açıklama Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü FAO'dan geldi. Örgüt, Orta Doğu ve Kuzey

Afrika'daki savaşlar nedeniyle milyonlarca insanın kıtlık tehlikesiyle yüz yüze olduğunu bildirdi. Arap dünyasının en fakir ülkesi olan ve yeraltı su kaynaklarını neredeyse tüketen Yemen'de, iki yıl önce Suudi Arabistan'ın öncülüğündeki koalisyon güçlerinin ülkeye müdahalesinden sonra nüfusun

gıdaya erişimi zorlaşmış durumdaki bir diğer güç durumdaki ülke Suriye. Suriye'deki savaşın sivil halkın gıdaya erişimini zorlaştırdığına dikkat çeken FAO, Suriye halkının yarısından fazlasının gıda desteğine muhtaç olduğunu vurguladı.



7 Eyfel Kulesi'ne Kurşun Geçirmez Camla Koruma

Paris'in gözde yapılarından Eyfel Kulesi, artık kurşungeçirmez camla korunacak. Paris Belediye Meclisi Konseyinin toplantısında, terör saldırılarına karşı yapılacak düzenleme oy birliği ile kabul edil-

di. 2018 yılının son üç ayı içinde tamamlanması planlanan çalışmada, 20 milyon Avroya mal olacak. Kulenin ön ve arka cephesine 2,5 metre yüksekliğinde kurşungeçirmez cam paneller yerleştirilecek, güvenlik kontrolü ile giriş ve çıkışların sağlandığı sağ ve sol cepheye ise metalden parmaklıklar konacak.

Yeni düzenleme ile kuleyi ziyaret edecek turistler alana güvenlik kontrolü sonrasında girebilecek.



8 En Büyük Dinozor Ayak İzi

En büyük dinozor ayak izi Avustralya'da bulundu. Ülkenin kuzey batısında Dampier yarımadasında yapılan araştırmalarda 140 milyon yıllık 21 farklı dinazora ait izlere rastlandı. Jurassic Park olarak adlandırılan bölgede, uzmanlardan oluşan bir ekip yerlilerle birlikte yürüttüğü 400 saatlik çalışmada, dinozorların ayak izlerini belgeledi. Bu izlerin belgelemesinin ardından, bölgede sınıvlandırılmış doğal gaz merkezi yapılması için 2008 yılında gündeme gelen proje, hükümet tarafından iptal edildi.

9 İş Gücü Kaybına Yol Açan Robotlar

Ulusal Ekonomik Araştırma Bürosu adlı düşünce kuruluşunun yayımladığı bir araştırmada robotlarla ilgili ilginç tespitlere yer verildi.

ABD'de 1990-2007 yıllarındaki istihdam ve ücret verilerini inceleyen araştırmacılar, bu dönemde fabrikalara yerleştirilen her bir robota

karşılık ortalama 6,2 iş gücü kaybı yaşandığı sonucuna ulaştı.

Söz konusu dönemde sanayi kuruluşlarının her bin işçi başına bir robot monte ettiklerini kaydeden araştırmacılar, bunun



ücretlerde yüzde 0,25 ila yüzde 0,5 arasında düşüşe yol açtığını belirtti.

Araştırmacılara göre; Robotların yaygınlaşması geçen 20 yıldaki temposunda devam ederse, bunun iş gücü piyasasına etkisi beklenenden fazla olacak. •

sezinsansangunaybd@gmail.com



Aman Bahar Havasına Dikkat!

Siz de “yaz geldi” diyerek bahar havasının güzelliğine kanıp bedelini ağır ödemeyin.

Hastanede sıra beklerken benim gibi bahar vurgunu yiyenlerin hiç de az sayıda olmadığını gördüm. Yanımda dedesiyle oturan küçük çocuk “Dede, bu yıl yaz gelmeyecek sanırım.” dedi.

Dede gülümsedi “Olur mu yavrum, baharın ardından yazın gelmediği nerede

görülmüş?” diye yanıtladı torunu.

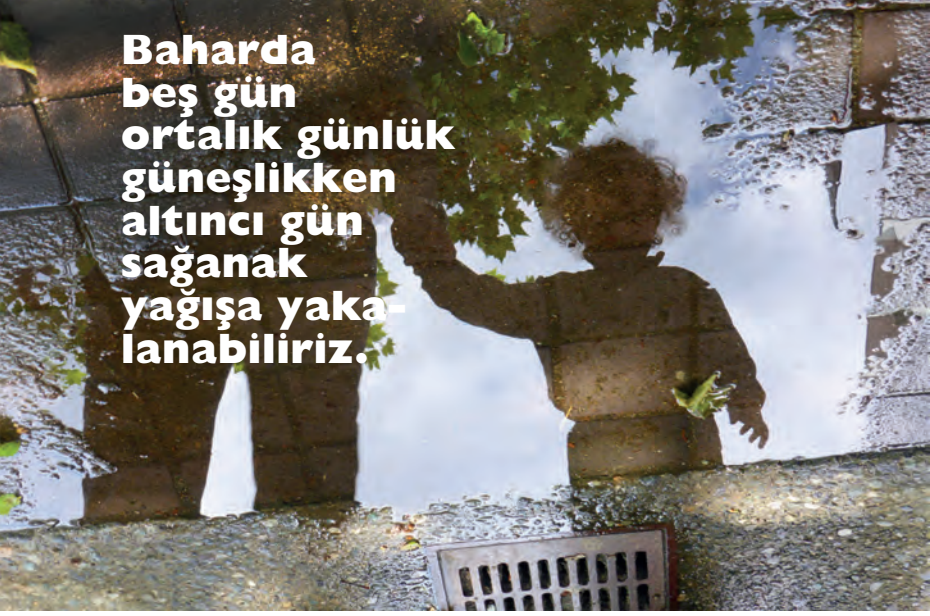
Torun ikna olmakta zorlanıyordu. Benim gibi sıra bekleyen herkes dede ve torun arasındaki konuşmayı gülümseyerek dinliyordu. Küçük

çocuk omuzlarını silktili “Gelmeyecek işte dede, bu yıl yaz gelmeyecek” dedi üstüne basarak ve ekledi;

“Bak, herkes hasta olmuş işte. Çünkü hava bir gün güneşli, bir gün yağmurlu.



Baharda beş gün ortalık günlük güneşlikken altıncı gün sağanak yağışa yakalanabiliriz.



Demek ki yaz gelmeyecek.”

Dede sabırlıydı. Kim bilir kaç kış, kaç bahar, kaç yaz görmüş olmanın deneyimi ve hoşgörüsüyle “*Bak evlat*” dedi. “*Bazen kış hiç bitmeyecek sanırsın. Dünya soğur, buz keser. Fırtınalar, şimşekler birbirini kovalar ama sonra bir bakarsın ağaçlar çiçeğe durur. Bahar kapıyı çalar. Uzun ve zorlu kış günlerinden sonra bahar güneşi böyle çarpar herkesi. Biz ‘Bahar çarpması’ deriz buna. İnsanlar güneşe duydukları özlemle yaz geldi sanıp aldanırlar bahar güneşine. Evet, baharda ağaçlar çiçek açar ama bu yaz geldi demek değildir. Bahar umut demektir. ‘Bakın ağaçlar çiçek açıyor, filizleniyor, yani yaz yakındır’ demektir.*

Baharda beş gün ortalık günlük

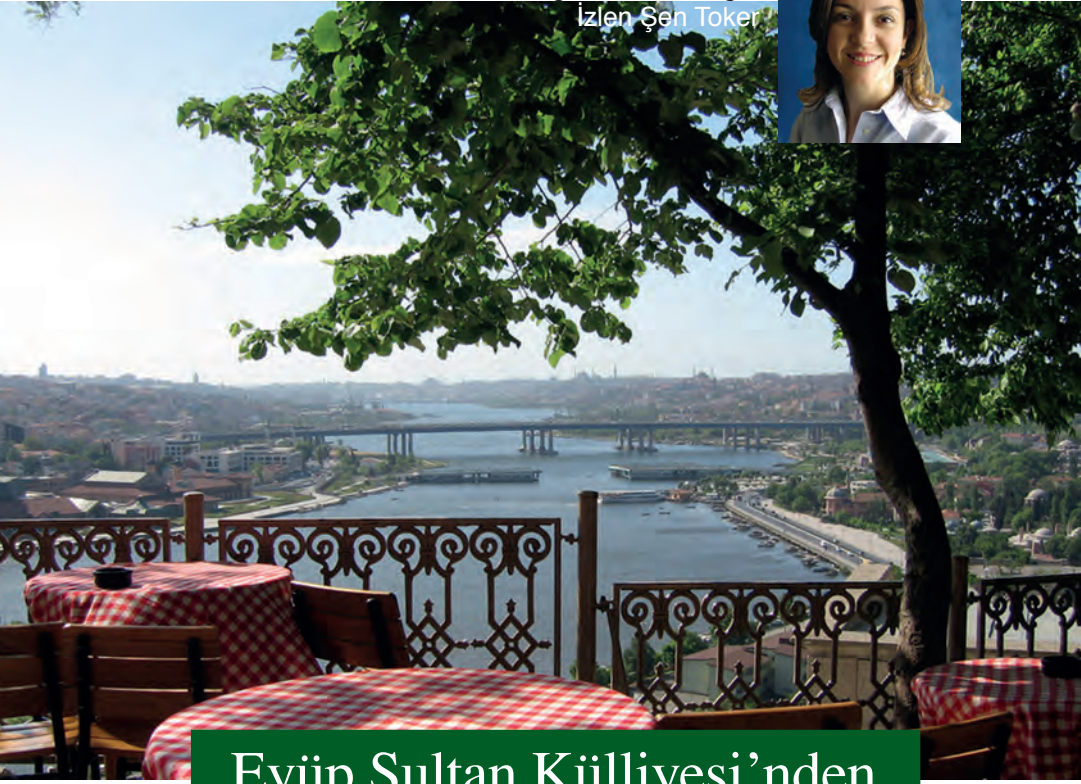
güneşlikken altıncı gün sağanak yağışa yakalanabiliriz. Bu nedenle aldanmamak gerekli bahar güneşine. Aldanırsak hastalık kaçınılmazdır. Ama korkma, yaz kapıda bekliyor. Bahar güneşine aldandıp hasta oldun diye hemen ‘Yaz gelmeyecek’ umutsuzluğuna kapılma. Bu hastalık ağır hastalık değil evlat. Yakında bir şeyciğin kalmaz ve biraz sabırlı olursan yazın gelişini kutlarsınız birlikte.”

Dedenin sözleri ilaç gibi gelmişti bana da. Bir anda ağırlarım, sızılarım hafiflemişti sanki. O anda küçük çocukla göz göze gelince gülümsedim ve “*Deden haklı,*” dedim. “*merak etme yaz mutlaka gelecek, sen sabırlı ol ve umudunu yitirme.”*•

nuraybartoschekbd@gmail.com

Gezdikçe Gördükçe

İzlen Şen Toker



Eyüp Sultan Külliyesi'nden Pierre Loti Kahvesi'ne

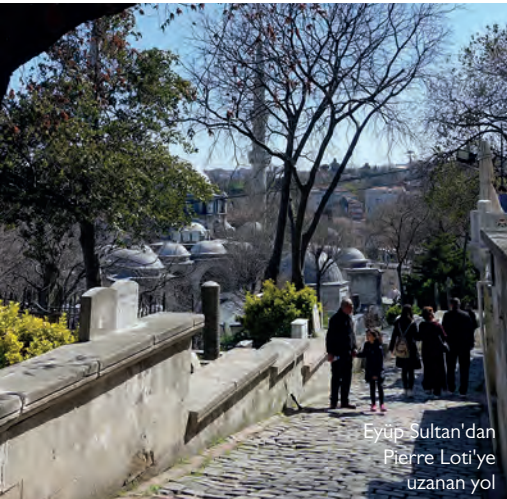
BİR YÜRÜYÜŞ

Üsküdar iskelesinden kalkan vapur, Karaköy, Eminönü, Kasımpaşa, Hasköy, Ayvansaray ve Balat'a uğradıktan sonra son durağı olan Eyüp iskelesine yanaşiyor. İstanbul'un tarihi semtlerinden biri olan Haliç kıyısındaki Eyüp'te oturan yolcuların yanı sıra gezmek ya da iş için gelenler de vapurdan inip, iskeleden farklı yönlere dağılıyor.

Ben de bu grupların en kalabalığı olan yolcu grubu ile birlikte yolun karşısına geçip Eyüp Sultan Külliyesi'ne doğru yürüyorum. Cami, türbe, imaret, medrese ve hamamdan oluşan külliyenin medrese ve imareti günümüze ulaşamadıysa da Eyüp Sultan Camii ve Eyüp Sultan Türbesi İstanbul'un en çok ziyaret edilen kutsal mekânlarından



biri olma özelliğini taşıyor. Adını Emeviler'in İstanbul kuşatmasına katılarak burada şehit olduğuna inanılan Mihmandar-ı Resulullah Halid bin Ebu Eyüp el-Ensari'den alan külliye'nin yapımı 1459 yılında tamamlanmış. Söylentiye göre, 1453 yılındaki İstanbul kuşatması sırasında, Fatih'in hocası Akşemseddin Eyyüp el-Ensari'nin mezarının yerini rüyasında görünce Fatih Sultan Mehmet de burada bir türbe



ve külliye inşa ettirmeye karar vermiş. Evliya Çelebi o zamanki haliyle Eyüp Sultan Camii'ni şöyle anlatmış:

“...Deniz kıyısına yakın ensari yerinde düz bir yerde yapılmıştır. Bir kubbelidir. Mihrab tarafında yarım kubbesi

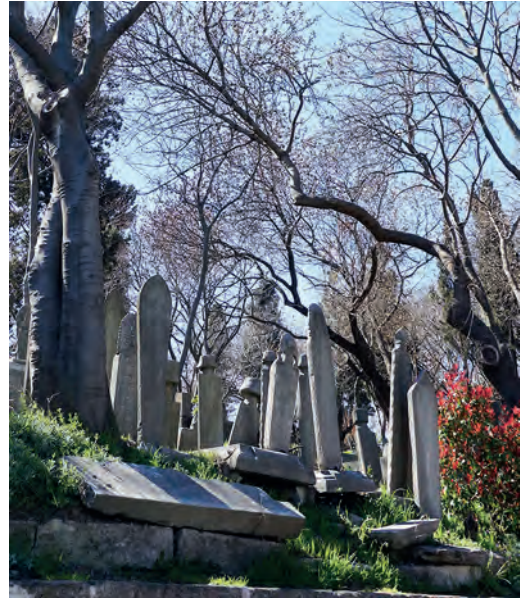
daha vardır. Lakin o kadar yüksek değildir. Caminin içinde sütun yoktur. Orta kubbe etrafında sağlam kemerler vardır. Mihrabı ve minberi sanatlı değildir. Hütkar mahfili sağ taraftadır. İki kapılıdır. Biri sağ tarafta yan kapısı, diğeri kible kapısıdır. Sağ ve solda iki minaresi vardır. Avlusunun üç tarafı odalarla süslüdür. Ortasında cemaat maksuresi vardır. Bu maksure ile Eba Eyüp mezarı arasında göklerle baş uzatmış iki çınar vardır ki, cemaat gölgesinde ibadet eder. Bu avlunun da iki kapısı vardır. Batı kapısının dışında büyük bir avlu daha vardır. İçinde dut ve diğer ağaçlarla yedi tane büyük çınar vardır. Bu avlunun iki tarafında abdest muslukları vardır...”

Külliye günümüze dek pek çok değişime uğramış, özellikle 1766 yılındaki İstanbul depreminde büyük hasar görmüş. III.Selim 1798 yılında camiyi tamamen yıktırıp aynı yere yeni bir cami yaptırmış. Uzun Hüseyin Ağa'nın yönetimin-

deki bir ekip tarafından yapılan bu cami 1800 yılında tamamlanarak ibadete açılmış. Dikdörtgen planda yapılarak kubbeli revaklarla çevrelenmiş bu caminin avlusunda Eyüp Sultan Türbesi, asırlık bir çınar ağacı ve kısmet çeşmeleri olarak bilinen küçük çeşmeler bulunuyor. Eyüp Sultan Türbesi ise sekiz köşeli plan üzerine tek kubbeli olarak inşa edilmiş. Türbedeki çiniler, III. Selim'in yaptırdığı gümüş şebeke, sandukayı kaplayan II. Mahmut hatırası örtü, ayak ucundaki kuyu ve simli süslü yazılar dikkat çekiyor. Külliye'nin çifte hamam olarak tasarlanmış hamamı ise en eski Osmanlı hamamlarından biri olarak günümüze ulaşabilmiş.

Eyüp Sultan'ın kabrine yakın olmak isteyen pek çok kişinin mezarıyla etrafı sarılan külliye zamanla mezarlıklar ve servi ağaçlarıyla genişleyen büyük, kutsal bir alana dönüşmüş.

Ben de cami ve türbeyi ziyaret ettikten sonra aralarında bazı padişah ve aile üyelerinin de olduğu Osmanlı dönemin ileri gelenleri ile Ahmet Haşim ve Ziya Osman Saba gibi şairlerin mezarlarının olduğu mezarlığın içinden geçen taşlı yoldan Pierre Loti tepesine doğru yürümeye başlıyorum. Yukarı doğru çıktıkça kalabalık azalıyor, sağ tarafımda kalan Haliç manzarası güzelleşiyor. Ağaçların arasından geçen güneş ışıkları mezarların yanında açan gelincik ve kır çiçeklerini aydınlatıyor. Yolun sonuna



gelince Haliç manzarasının en iyi izlendiği yerlerden biri olan Pierre Loti Kahvesi'nde oturuyorum.

İstanbul'a ilk kez 1876 yılında görevli bir subay olarak gelip, İstanbul'u çok seven ve adını bu tepe ile buradaki kahveye veren Fransız yazar Pierre Loti'nin İstanbul'da olduğu zamanlarda neden Eyüp'te yaşadığını daha iyi anlıyorum. Buraya gelmiş, burada yaşamış pek çok insan bugün artık yok. Eyüp Sultan, Akşemsettin, Fatih Sultan Mehmet, Pierre Loti, bu mezarlığa gömülenler, burayı ziyaret edenler...

İnsanın yaşamını ve geriye bıraktıklarını sahip olduklarından çok yaptıklarının belirlediğini düşünürken aşağıdaki mezarlığın girişinde yazılı olan cümlelere de hak veriyorum:

“Seni iki şey anlatır. Hiçbir şeyin yokken gösterdiğin sabır, her şeyin varken sergilediğin tavır...” •

izlensentokerbd@gmail.com

En Eski Yerküre, Anadolu'da Yapıldı

Yazan: ZEYNEP ABURAS

Dünyanın küre biçiminde olduğu, MÖ 3. yüzyılda Yunan gökbilimciler tarafından ortaya konulmuş, ilk küre biçimindeki dünya maketinin yapılması da yine aşağı yukarı aynı döneme rastlamıştı. Bilinen ilk dünya küresi Anadolu topraklarında, Bergama'da yapılmıştı. MÖ 2. yüzyılda yaşayan ve Bergama Kütüphanesi'nde yöneticilik de yapan Malluslu Crates'in dünyanın küre biçimindeki ilk maketini yaptığı biliniyor.

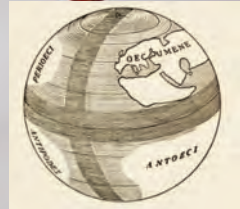
Adana'daki Mallus Antik Kenti'nde doğan Malluslu Crates, yaşamının bir bölümünü Tarsus'ta geçirdikten sonra, Bergama'da yaşamış, dönemin önde gelen dilbilimcilerinden biriydi.

Alman coğrafyacı Martin Behaim'in "Erdapfel" adını verdiği dünya küresi ise, "günümüze ulaşabilen" en eski dünya küresi olma özelliğini taşıyor.

Behaim'in, Kolomb Amerika'ya ulaşmadan çok kısa bir süre önce, 1492'de yaptığı bu dünya küresi, Amerika, Avustralya ve Antartika kıtalarını içermemektedir. •



Martin Behaim'in "Erdapfel" adını verdiği dünya küresi. (flickr/Jeff Nyveen)



Malluslu Crates'in dünya küresi

(Kaynak: Terrestrial and celestial globes, Edward Luther Stevenson, syf 7)

Mutluluk Daima Yakınımızdadır

En önemsiz bir şey, örneğin bir düğmenin iliklenmesi gibi anlamsız bir iş bile, özen ve sevgiyle yapıldığında, mutluluk nedeni olur.

Yazan: FRED SAUER Jr.

Kollarımın kasları sızlıyordu, dişlerimi de sıkımdım. Yatak odamın tavanında bir sinek kocaman daireler çiziyordu. Açık pencereden odama ulaşan ılık bir güz rüzgan alımda biriken ter damlalarını kurutuyordu. Fakat ben ne sineğin vızıldamasını, ne de rüzgarın serinliğini duyuyordum. Gücümü elimdeki işe vermişim.

Tam yirmiyedi yaşındaydım ve yaşamımda ilk kez kimsenin yardımı olmadan kendi başıma gömleğimin düğmelerini iliklemeğe kalkışmışım.



Tuhaf değil mi, özellikle zor olduğunu bildiğim bir işi başarmaya çalıştığım zamanlarda, bu engelin beni en fazla rahatsız eden engel olduğunu fark ederdim.

Doğuştan felçliydim. Bu felç özellikle vücudumun üst bölümünü, başımı, boynumu, omuzlarımı kollarımı ve ellerimi etkilemişti. Tuhaf değil mi, özellikle zor olduğunu bildiğim bir işi başarmaya çalıştığım zamanlarda, bu engelin beni en fazla rahatsız eden engel olduğunu fark ederdim. Ne kadar çabalasam, o denli zor gelirdi. Herkesin her gün kolaylıkla yaptığı işler, örneğin, düğmelerini ilikleme gibi kolay işler, benim için yapılması olanaksız şeylerdi. Fakat son yıllarda ağır ağır, hatırı sayılır ilerlemeler kaydetmiştim. Giyinirken her zaman annem yardım ederdi. Fakat her nedense, bu işi kendi başıma yapabilmek için can atıyordum. Bu hem kendim için bir zafer, hem de annemi sevindirecek bir başarı olacaktı.

Geçen ilkbaharda Los Angeles Koleji'nden mezun olduktan sonra, saç taramak, tıraş olmak ve özellikle gömleğimi iliklemeyi tek başıma yapmak istiyordum. İşte bu yüzden yatağımın kenarında oturmuş,

çocukların bir çoğunun beş yaşında öğrendiği bir işi yapmaya uğraşıyordum. Bunu başardığım zaman kendi başıma giyinebilirim demektir. Bu iş için beyaz saplı bir kancayı kullanıyordum. Zorunluluk, bana bu fikri vermişti. Hiçbir işe yaramayan baş parmaklarımla düğme ilikleme olanaksızdı. Kancayı elimin son üç parmağı arasına sıkıştırmış, sol avucumla yardım ediyordum. Birkaç başarısız denemeden sonra kancayı iliğe geçirebildim. Kolumu yan tarafıma birleştirerek bu kez kancayı düğmeye geçirmeye çalıştım. Olmadı... Bir daha, hemen hemen başarmıştım. Bir saniyelik duraksamadan sonra, gömleğimin önlerini birbirine bitiştiirdim. Düğme artık tam yerindeydi. Yavaş yavaş, haydi, bir daha, fakat tam iliğe sokacağım anda, düğme kancadan kurtuldu. Soluk soluğa kalmıştım. Bir saniye dinlenmenin uygun olacağını düşünerek rahat bir koltuğa oturdum, sırtımı dayayarak, derin derin soluk aldım ve pencereden dışarı baktım. Yumuşak

altın güneş ışınları bir kamelyanın yapraklarını okşuyordu. Oysa tam bu anda, benim için tüm yaşamıma bir anlam verecek en büyük başarı gömleğimi ilikleylebilmektir.

Üç yaşındaki durumumu anımsadım. Mavi renkli bir tekerlekli sandalyede oturdum. Mutfak taşları üzerinde ittiğim arabanın tekerlekleri gıcırdardı. Dengemi sağlamak için bu sandalyeye gereksinimim vardı. Ancak dört yaşımı bitirdikten sonra kendi başıma yürümesini öğrenecektim. Daha sonra ise oniki yaşımı anımsadım. Dağda bir kulübede kaldığım günlerde tek başıma karnımı doyurmak istemişim. Oysa masanın kenarı kolumu ağrıttıyordu. Yediğim pastanın tadını bile alamıyordum. Çatalı doğru tut, ha gayret pastaya batır. Başını eğ, çatalı yükselt, pasta yerlere yuvarlanmıştı.

Fakat annem bu durumda bile gülererek cesaret vermeye çalışırdı: “Aldırma Freddy daha çok pasta var.

“Böylece çalışmalarına devam ediyordum.

Yedi yaşından buyana benim gibi olan çocukların okuluna gitmiştim. Orada gösterdiğim çabalar ve elde ettiğim başarıdan sonra beni yaşıma uygun bir sınıfa koyacaklarını bildirmişlerdi. Bunu da başardığım zaman liseye devam edebilecektim. Liseye girebilmek, normal çocuklar gibi eğitim görebilmek... Bu tatlı düşü kendimi kaptırmaktan korkuyordum.

Sonunda o da olmuştu, fakat ben bununla da yetinmemiş tek başıma yemek yiyebilmeyi istemişim. Ah, o okul yemekhanesindeki yuvarlak masa...

Hiç unutmam, ben o küçük masada bir başka çocuk ve güzel bir kızla birlikte oturdum. Tabağımdan her lokma alışımında masa sanki deprem oluyormuş gibi sarsılırdı. Fakat benim en büyük amacım, tabağımdaki yemeği, o uzun saçlı lacivert gözlü kızın üzerine dökmemektir. Duygularımı saklamak için şakalaşmaya, gülmeye çalışırdım. Fakat çok daha acı anılar da vardı: Tüm arkadaşlarımla dansa gittikleri, odamda yalnız kaldığım geceler... Ben hiçbir zaman baloya gidemeyecektim, hangi kız benimle gelmek isterdi ki?

Kolej yıllarının bu unutulmaz günlerine annemle geçirdiğim tatlı saatleri de eklemek isterim. Annem meslek olarak yazarlığı seçmemi ister ve her akşam üzeri beni bir iki saat çalıştırırdı. Sol elimin küçük parmağıyla bilgisayarımı kullanabiliyordum. Yıllar önce, kendi başıma yemek yemek istediğim gibi bu kez de





Tamam olmuştu, düğme yerine girmiş iliklenmişti.

yazmak istiyordum. Yazmak da, düğme iliklemek gibi birşey olmalı, kancayla düğmeyi yakalayıp iliğe geçirdiğiniz gibi uygun sözcüğü bularak beyaz kağıda yazardınız.

Bir den rahatlamıştım. Pencereden saçlarımı dağıtan serin rüzgarı duyuyor, kamelya yapraklarının ve sinek vızıldamasının tadını çıkartabiliyordum. Kendimi işime verdim.

Bu kez daha sakin olacaktım. Haydi bir gayret daha, düğmeyi bir itebilsem, sonra kendime çekerek iliğe... Tamam olmuştu, düğme yerine girmiş iliklenmişti. Sonra ikincisi, daha da sonra üçüncü düğme... Tamam başlamıştım. Gömleğimi ilikleyebilmişim.

Büyük, büyük bir mutluluk beni sardı.

İşte o zaman yıllardan beri hissetmiş olduğum birşeyi yeniden anladım: En önemsiz birşey, bir düğmenin iliklenmesi gibi anlamsız birşey bile özen ve sevgiyle yapılırsa, bir yaşam yükseltisi olur.

Şu anda, bir karıncanın yürütmesinde doğanın yüceliğini görebilen bir adamın dünyanın en mutlu kişisi olduğuna bir kez daha inanmıştım. •

Bereketli Bahçe

Harun Reşid, Bağdat çevresinde gezerken, bahçesine hurma ağacı diken yaşlı birini gördü. Yanına gidip merakla sordu: "Meyvesini yiyemeyeceğin bir ağacı neden dikiyorsun?" dedi. "Hurma ağacı, kırk yıl sonra meyve veren bir ağaçtır."

Yaşlı adam, bahçedeki öteki ağaçları gösterdi: "Bu ağaçları dikenler de yiyemediler ama, yıllar sonra şimdi bizim yiyebilmemizi sağladılar" dedi.

Yanıttan çok hoşlanan Harun Reşid, ona bir altın bağışta bulundu. Yaşlı adam, altını sakalına sürdü ve "Allah'a şükürler olsun" dedi.

Harun Reşid bu kez "Niçin şükrediyorsun?" diye sordu.

Yaşlı adam gülümsedi: "Ağacın meyvesini kırk yıl sonra alırken, ben bugün diktiğim ağacın meyvesini bugün alıyorum..."

Harun Reşid bu yanıt karşısında ve bir altın daha bağışladı. Yaşlı adam ikinci altın için de bir kez daha "Allah'ım sana şükürler olsun" dedi ve... Soruyu beklemeden nedenini açıkladı: "İkinci şükürümün nedeni ise, şudur" dedi. "Başkalın bahçelerinden yılda bir kez ürün alırken ben, bir günde iki kez ürün alıyorum..." •

Gözle Gönül Arası
Mehmet Uhri



Adalılık ve Adalı Olma

Bir adada yaşamak, adalı olmak nasıl bir duygudur hiç düşündünüz mü?

Adalar ana karadan farklı bir kültürü, hayat anlayışını “adalılığı” barındırır. Birkaç yüzyıl öncesine kadar adalar mahrumiyet bölgeleri, sürgün yerleriydi. Geçtiğimiz yüzyıla kadar adaların ulaşımı hava koşullarına ve mevsime bağlı olarak denizden yapılabiliyordu.

Kısaca, adalı olmak yalnız olmak, izole olmaktır.

Adanın Latince karşılığı “isola”, İtalyanca’sı “isolea” İngilizce’si “island” sözcükleridir. İzole olma, izole kalma, izolasyon kavramlarının doğduğu noktadır adalar. İnsanoğlu ayrılığı, yalnızlığı, izole olmayı anlatmak için adalılığı ve ada gibi olma kavramını kullanmıştır.

Eğer adada yaşıyorsanız bağlı olduğunuz ana karadan, başkentten, aynı yönetim altındaki insanlardan uzaksınız. Adadaysanız başınız

olamaz adada. Zengin olup birilerinin saldırısına uğramaktansa kendine yetecek kadar varlıklı olmayı seçmiştir adalı.

Peki böyle bir ortam adalı insanları nasıl etkiler? Nasıl bir şeydir adalılık? Adalı tarzı yaşamak?

Adalılığın önemli bileşeni salt yalnızlık duygusudur. Yalnız olduğunuz için sizinle aynı şartlarda yaşayan insanlara sırtınızı dönmeyezsiniz. Yalnızlığınızı kim olursa olsun paylaşmak zorundasınız.

Açlık, kıtlık yaşandığında, saldırıya uğradığınızda ya da hastanız olduğunda size yardım edecek insanlara gereksinim vardır, adalarda.

Adada yaşıyorsanız komşunuza ve komşunuzun komşusuna mahkûmsunuz. Dininiz, milliyetiniz, diliniz ne olursa olsun adada yaşayan herkese açık olmak zorundasınız.

Adada
yaşıyorsanız
komşunuza ve
komşunuzun
komşusuna
mahkûm-
sunuz.

sıkıştığı zaman yardım gelmesi hava koşullarına ve mevsime bağlı. Adalısınız ayrısınız, yalnızsınız...

Adalısınız, saldırıya da açıksınız. Canınız ve malınız da güvencede değil. Adalar tarih boyunca saldırılara uğramış, yağmalanmıştır. Kendini koruyacak kadar askeri birliğiniz de olmadığı için ana kara insanı gibi güvence yoktur adalarda.

Adalısınız yalnızsınız, açıksınız ve güvencede değilsiniz. Hatta zengin olmak gibi bir beklentiniz de

Müslüman’ı, Yahudi’si, Hristiyan’ı bir arada aynı kültürde birine yabancılaşma fırsatı bulmadan yaşamıştır adalarda. Adalı yalnızlığının doğurduğu paylaşma ortamı, adaları sosyal hoşgörüye ve farklı kültürlerle açık kılmıştır.

Adalısınız, şehir insanları gibi içinize kapanıp yalnız yaşama, kendinizi toplumdaki izole etme şansınız da yoktur. Er ya da geç o dışladığımız insanlara gereksinim duyacağınız gün gelecektir. Bu

nedenle özellikle Akdeniz adalarında sokaklar dardır, evler iç içedir. İnsanlar biri birilerini görür varlıklarından haberdar olur. Evlerde çıkma balkon bulunur. Balkonlar evlerin dış mekânlarıdır, kent insanının yaptığı gibi kapatılıp içselleştirilmez. İnsanlar doğaya ve diğer insanlara açıktır. Dahası, perdeler evlerin dışında genellikle balkonlara asılıdır. Perde içsel olanı kapatmaktan çok güneşi biraz engellemeye yarayan dışsal bir araçtır adalarda. Adalı olmak, yalnızlığı paylaşmak, insanlara ve doğaya açık olmaktır.

Sosyal hoşgörüye, değişik kültürlerle açık olma adaların mimarisine de sinmiştir. Pek çok ada kilisesinde gotik mimarinin üzerinde Endülüs Müslümanlarının motiflerini ve Yahudi izlerini bu gün bile görmek mümkündür.

Adalılık, kültürün salt, yalın haliyle insan ve onun kültürü olarak yeniden tanımlanmasıdır sanki...

Adalar su ve yiyeceğin sınırlı olduğu yaşam alanlarıdır bilindiği üzere. Özellikle kıtlık dönemlerinde ayırım gözetmeksizin tüm ada nüfusu kıtlığı yaşayacağı için adalılar için "paylaşma" sosyal hayatın vazgeçilmezidir. Paylaşma



Adada balkonlar evlerin dış mekânlarıdır, kent insanının yaptığı gibi kapatılıp içselleştirilmez.

ile başlar adalılık...

Paylaşma kültürüne ek olarak doğal kaynakların sınırlılığı ve yaşanan kıtlıklar adalarda her şeyin yiyecek maddesi haline dönüşmesine neden olmuştur. Bütün bitkiler, otlar, hayvanlar, böcekler, deniz canlıları yenilebilir hale getirilmiştir. Ada mutfağı bilinen tüm mutfaklardan çok daha zengin ve çeşitlidir. Adalı, doğayı kendi yaşam alanına dönüştürmeye çabalamamış, kendini ona uydurmuştur.

Kent insanları doğadan gereksindiğini alıp işine yaramayanları ortadan kaldırmaya, doğayı kendine göre yeniden kurmaya uğraşır. Adalı ise doğanın parçası olduğunu ve onu kendi istediği gibi dönüştürmeye çabalamanın gereksizliğini bilir. İşi-



Adadallılar için paylaşma sosyal hayatın vazgeçilmezidir. Paylaşma ile başlar adallılık...

ne yaramayan objeleri yok etmeye çabalamaktansa onlardan yararlanmaya uğraşır. Gerçek çevrecilik adalı bilincinde şekillenir. Kendini doğaya uydurmaya çabalamaktır adallılık. Bu anlamda adallılık değişkendir, akışkandır. İnsanı değiştirir ve değişime açık kılar.

Adalar ana karaya göre güvenliğin daha zor sağlandığı, saldırıya ve doğal afetlere daha açık yaşam alanlarıdır. Yaşam alanının güvenli olmaması adalıları geleceğe yatırım yapmaktansa bu günü yaşamaya yöneltir. Adalı kültürde yarın olmayabilir. Gerçek olan bugündür, içinde yaşanan andır. Bu nedenle adalılar günü kurtaracak kadar çalışıp, kazandığını tüketme eğilimindedir. Akdeniz adalarının çoğunda

siesta yapılır. Siesta kutsaldır. Günü yaşamaktır adallılık...

Gelecek için yatırım yapma, para kazanma telaşı adalıların çoğu için söz konusu değildir. Hatta para biriktirmek ciddi güvenlik sorunu bile yaratabilir. Adalı için günü yaşamak ve hayatta kalmak, para kazanmaktan çok daha önemlidir.

Adallığın adalet anlayışı da kendine özgüdür. Eğer bugünde yaşıyorsanız geleceğe dönük ya-

şamayı planlayan, koruyan katı ve değişmez ana kara hukuku pek işe yaramaz. Anakara hukuku adalılara uzaktır. Bir haksızlık varsa en kısa sürede, zamanında vakit geçirmeden çözümlenmelidir.

O zaman ada hukukunu yaratır ve uygular. Adallılık adaleti geciktirmez. Çünkü adalı için bugün vardır. Yarın olmayabilir.

Sicilya adası ile birlikte anılan Mafya da özünde adalet ve hukuk sistemidir. Yerel bir hukuk olarak uygulanır. Mafya hukukunun en önemli özelliği basit, yalın olması ve gecikmeden uygulanmasıdır. Mafya örgütlenmesi anakaradan uzak yaşayan adalıların kendi hukuk sorunlarını gidermek ve kendilerini ana karadan korumak için buldukları basit çözümdür...

Adalılık ve adalı olma, özünde insanın insana muhtaç olduğunu, doğada yalnız olmaktansa doğanın parçası olması gerektiğini, paylaşmayı, sosyal hoşgörüyü, değişkenliği ve kendi adalet anlayışını sunar.

Günümüzde kent kültürünün yayılıp egemen kültür haline gelmesi ile adalılık ve adalı hayat tarzı giderek etkisini yitiriyor. Adalı olmayı, adalı gibi düşünüp yaşamayı barındırmıyor kent hayatı. Kentler, doğanın kontrol altında tutulduğu, bozulup yeniden yapıldığı yapay mekânlar olarak hayatlarımızı biçimlendiriyor...

İnsan ve onun kültürü de doğa ile birlikte kent kültürü içinde hızla başka bir şeye dönüşüp yok oluyor.

Halbuki doğası ve kültürü ile birlikte insanlığın varolabilmesi, ya-



Doğası ve kültürü ile birlikte insanlığın varolabilmesi, yaşayabilmesi adalılığı tanımak, adalı gibi düşünüp yaşamaktan geçiyor.

şayabilmesi adalılığı tanımak, adalı gibi düşünüp yaşamaktan geçiyor.

Her ne kadar kent hayatı unuttursa da gerçekte dünyamız da adaya benziyor. Evren denizinin ortasında kaynakları sınırlı biricik yaşam alanımız dünya ve bizler de bu adanın sefil sakinleriyiz aslında...

mehmetuhribd@gmail.com

Kaybolan Lens

Bahçede oynarken "kontakt lens"ini düşüren çocuk, kısa süren bir süreçten sonra aramaktan vazgeçmişti. Durumu farkeden annesi dikkatli bir aramadan sonra oğlunun lensini buldu.

Çocuk, "Sen nasıl bulabildin anne?" diye sordu.

Anne "Aynı şeyi aramadık." diye yanıtladı.

"Sen küçük bir plastik parçası arıyordun, ben ise 300 tl."



Prof. Dr. Sinan Bayraktaroğlu, Talas ve Tarsus Amerikan Kolejlerinde okudu. AÜ DTCF'de İngiliz Edebiyatı ve Osmanlı Tarihi alanlarında lisans, İngiltere Leeds Üniversitesi'nde "Dilbilim ve İngiliz Dili Öğretimi" alanında yüksek lisans, Londra Üniversitesi'nde "Uygulamalı Dilbilim ve Yabancı Dil Eğitimi" alanında doktora eğitimi gördü. Cambridge Üniversitesi'nde uzun yıllar öğretim üyeliği yaptı. Cambridge Yabancı Diller Merkezi'nin (The Cambridge Centre for Languages, Sawston Hall) 22 yıl kurucu direktörlüğünü yürüttü. 2007 yılından beri Türkiye'de çeşitli vakıf ve devlet üniversitelerinde üst düzey idari görevler üstlenerek "Yabancı dil eğitimi" ile ilgili incelemelerde bulunmaktadır. Prof. Dr. Sinan Bayraktaroğlu T. C. Devlet Üstün Hizmet Madalyası sahibidir.

Prof. Dr. Sinan Bayraktaroğlu

*I think this is defamatory statements. This statements are ağır eleştiril.
Ağır eleştiril accepts only ifade and basın özgürlüğünün sınırları içinde.
Because Semantha says: Daily Republic's readers are so idiot! If you
show the kişileri suçlayıcı şekilde or write the şeref ve itibarını
zedelenecek şekilde this is ihlal. Bir insanın yazdığı eserin kişinin şeref
and itibarını zedeleyecek şekilde yayımlanması, it is defamation hemde
from copyright kaynaklanan haklarını zedelemiş olur.*



Türkiye'de

Yabancı Dil Eğitimi

BEKLENTİLER, GERÇEKLER, ÖNERİLER

öğretmen
dünyası

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

1905 yılında
Nobel Barış
Ödülü'nü
ilk kez bir
kadın alıyordu.

Bertha von Suttner o güne dek 1859, 1864, 1866 ve 1871 yıllarındaki dört savaşı yaşamış ve bu korkunç yıllardan kendinden ve davasından emin, barış savaşçısı bir kadın olarak çıkmıştı. Yaşadıklarının ardından kendi yazgısını anlattığı "Silahları Bırakın" romanını kaleme aldı. Böylece Bertha von Suttner adı ulusların tarihinde, savaşı kaçınılmaz bir sonuç olarak gören eski düşüncelere karşı başkaldırının simgesi durumuna geldi.

1905 yılında Nobel Barış Ödülü'nü aldığı anda kitabı 37'nci baskısını yapmış ve tüm Avrupa dillerine çevrilmişti. Yazar Leo Tolstoy, Bertha'ya yazdığı bir mektupta "Tanrı eserinin ışığında savaşın ortadan kalktığını bize gösterebilir" diyordu.

Oysa, yaşamının başında, henüz bir genç kızken Kontes Kinsky olarak düşünceleri, yaşamı, düşleri oldukça farklıydı. 1859 Avusturya-Fransa savaşı sürmekteydi.

Barış Savaşının
İlk Ödüllü Kadını

BERTHA VON SUTTNER

Yazan: SELMA ATABEK



Avusturyalı Kontes Kinsky sosyetenin uğrak yeri olan Wiesbaden kaplıcalarında ailesi ile eğlenmekte ve kuzeni ile birlikte, geleceğe yönelik düşler kurmaktaydı.

Bertha bir opera şarkıcısı olmayı ve mükemmel bir evlilik yapmayı umuyordu. Kuzeni Elvira ise çok ünlü bir ozan olacaktı. Kuşkusuz, sürmekte olan savaş, bu gelecek düşlerine gölge

teminin bir parçasıdır bu. Savaşın dehşetinin doğal olarak meydana getireceği korkuya karşı çocukların yüreğini katılaştırmak için en feci kan banyoları, katliamlar, sıradan ve doğal, üstelik gerekli şeylermiş gibi anlatılmaktadır. Savaş alanına gitmeleri gerekmeyen kızlara da erkek çocukların askerlik için yetiştirilmelerine dayalı kitaplarla ders verilmektedir. Diğer her konuda merhametli, ılımlı olmaları uyarısında bulunulan genç kızlarımıza yeryüzündeki savaşların korkunç resimleri gösterilmekte, kentleri nasıl yıktığımız, insanları nasıl kılıçtan geçirdiğimiz, esirleri nasıl soyduğumuz anlatılmaktadır. Hem de büyük bir zevkle. Bunlar olmak zorunda. En yüce şeref ve namusun kaynağı bu. Savaşı göklere çıkaran şiiirler



O yıllarda o da herkes gibi “Savaş hoş değil ama kaçınılmaz” diye düşünüyordu.

düşürüyordu. Ama o yıllarda o da herkes gibi “Savaş hoş değil ama kaçınılmaz” diye düşünüyordu.

Yıllar sonra 1889’da yazdığı kitabında bu koşullanmışlığın nereden kaynaklandığını şu cümlelerle anlatacaktı:

“Okullarda okutulan ders ve okuma kitaplarında yalnızca savaşlardan oluşan uzun bir zincir olarak anlatılan kendi ulusal tarihimizden de, durmadan kahramanca silahlı çatışmalardan söz eden şiir ve hikayelerden de çıkan sonuç budur. Aşırı milliyetçi eğitim sis-

ve tiratlar ezberlemek zorundalar. Subayların taktıkları sayısız nişanlar böyle yaratılıyor işte.”

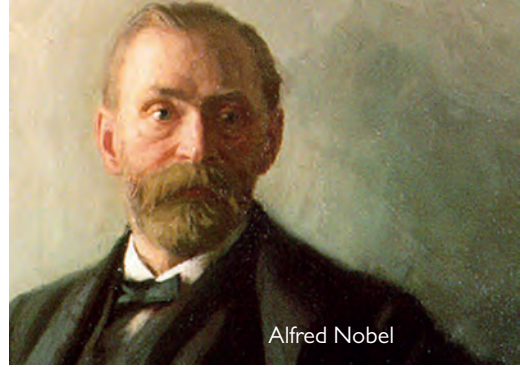
Kontes Kinsky’nin günün birinde “barış savaşçısı” Bertha von Suttner olarak böyle şeyler söyleyeceği kendisi ve çevresi için inanılacak gibi değildi. Gençlik yıllarında kendisini “kendini beğenmiş ve yüzeysel” olarak tanımlıyordu. Durmadan yeni hayranları ile flört ediyordu, kendisini müzik dünyasının bir yıldızı olarak görüyordu.

Üç kez nişanlandı ama hiçbiri evlilikle sonuçlanmadı.

1873 yazında 30 yaşındaydı. Opera şarkıcısı olma hayallerine artık kendisi de inanmıyordu. Ama iyi bir eğitim aldığı söylenebilirdi. Çalışmaya karar verdi ve Baron von Suttner'in evinde 4 kızına mürebbiyelik yapmaya başladı. Evin kendinden 7 yaş küçük oğlu Arthur'a âşık oldu. Arthur da ilgisine karşılık verdi. Ama aile bu durumu kabullenmedi ve evden uzaklaştırıldı. Yeni bir iş aramak zorundaydı. Gazete ilanları ile Paris'te yaşayan ve kendisine sekreter ve ev işlerinde yardımcı arayan İsveçli zengin bir adamla ilişkiye geçti ve Paris'e gitti. Bu ilginç adamın daha sonra dinamit ve patlayıcı jeli bularak savaşları toptan yok edeceğini uman Alfred Nobel olduğunu öğrenecekti.

Kısa bir zaman onun yanında çalıştı. Ama çektiği aşk acısı Paris'te daha fazla kalmasını engelledi. En değerli pırlantasını satmak pahasına Viyana'ya geri döndü. Arkasında Alfred Nobel'e bir mektup bırakmıştı. Bu ani ayrılığa karşın Nobel onun yaşam boyu en iyi arkadaşlarından biri olarak kalacaktı.

Viyana'da Arthur von Suttner ile görüş-tü ve gizlice evlendiler. Kafkasya'ya kaçarak orada 9 yıl kaldılar ve geçimlerini büyük ölçüde yararlıktan sağladılar.



Alfred Nobel

Bu yıllarda Bertha 1877-78 Osmanlı-Rus savaşını yaşadı. Ama hâlâ gençliğinde ona aşılannmış duygu ve düşüncelerin etkisi altındaydı. 1885 Mayıs'ında Avusturya'ya geri dönen çift bir çiftlikte yaşamaya başladı.

1886-87 kısmı Paris'te geçirdiler. Alfred Nobel'i ziyaret ettiler. Edebiyatçılar, politikacılar ve hukukçularla geceler boyu tartıştılar. Tartışılan konuların başında ise **“Ufukta yeni bir savaş mı var?”** sorusu vardı. O sıralar Fransa-Almanya arası çok gergindi. Bu konuşmalar sırasında Bertha 1880 yılından bu yana Londra'da Uluslararası Uzlaşma ve Barış Birliği'nin yani barış hareketinin varlığını öğrendi.



Suttner'in Silahları Bırakın adlı kitabının kapağı

Hemen onlar hakkında tüm bilgi ve belgeleri temin etti; büyülenmişti. Bu sürecin sonunda romanını



Von Suttner dernek çalışmalarında kendisini destekleyen arkadaşlarıyla

yazmaya başladı. Kitabın gerçek olayları yansıtmamasını istediği için gerekli ön araştırmalarını tam olarak yaptı. Sonunda **“Silahları Bırakın”** adlı kitabını yayımladı.

Edebiyat açısından yazdıkları bir şaheser sayılmazdı. Ama içerdiği yeni düşüncelerle bir eğitim kitabı gibi algılandı ve önemli tartışmalar yarattı. Örneğin Avusturyalı yazar Peter Rosegger bu romanı **“çığır açan bir yapıt”** olarak tanımlıyordu. Pekçok tebrik ve destek mektupları alıyordu. Ama onun düşünceleri ile alay edenler de oldukça fazlaydı.

Barış sözcüğünü kullanmak **“Silahları Bırakın”** diye kitap yazmak, silahlanma için büyük paralar harcanan ve savaşın yüceltilmesi için her türlü propaganda yapılan bir dönemde cesaret istiyordu.

Bu cesaret onda fazlası ile vardı. Barış düşüncesi ile kararlı bir biçimde kendini ortaya koymaya devam ediyordu.

“Kitabım sayesinde edindiğim deneyler ve çevreler beni bu hareketin içine daha fazla itti. Öyleki başlangıçta düşündüğüm gibi yalnızca kalekimle değil, tüm benliğimle kendimi bu işe

adadım.” diyordu.

1891 yılında Barones Viyana’da Barış Derneği’nin Avusturya kanadını oluşturdu. Ardından 1892 yılında Berlin’de Alman Barış Derneği’ni kurdu. Almanya’da pasifistler ilk kez örgütlendiler.

1899 yılında Lahey Barış Konferansı yapıldı. Bertha tek kadın olarak bu toplantıya katıldı. Daha sonra konferans notlarını bir kitap halinde yayımladı. Barış için yapılan her önemli toplantı ve kongreye gider konferans verir ve dönemin eleştirilerini yapardı.

Ölümünden sonra 1917’de bu eleştiriler 2 cilt kitap olarak toplanıp basıldı. **“Dünya Savaşının Önlenilmesi için Verilen Savaş”** adlı bu yapıt ile aslında bugünkü barış araştırmalarının temeli atılmıştı denebilir.

Eleştirileri 1891’den itibaren Deniz Filosu’nun kurulmasından, çeşitli savaşlara, Balkanlardaki savaşlardan, kadınların oy hakkı savaşına dek pek çok değişik konuları kapsamaktaydı.

1911'de Avusturyalı işçi kadınların eylemi üzerine şöyle dedi:

“İşçi kadınlar Viyana’da kadınların oy hakkı için dev bir gösteri düzenlediler. Binlerce kadın büyük bir sessizlik ve düzen içinde cad-delerden geçtiler.” Liderleri yaptığı konuşmada şöyle diyordu. **“Aynı zamanda cinayetlere, kardeşin kardeşi vurduğu savaşlara milyonlar harcanmasına karşı da savaş vermek istiyoruz.**

Ölümcül silahlanmanın son bulmasını ve bu milyonların halkın ihtiyaçları için harcanmasını istiyoruz. Kadınca politika mı? Hayır, insanca politika.”

Avrupa’daki her krizi izliyor ve bu kıtayı ancak uzlaşmanın kurtaracağını önemle vurguluyordu.

O güne dek karşıtlarının sürekli gözden düşürmeye çalıştıkları **“duygusal, sersem barış havarisisi”** diye adlandırdıkları Bertha artık eleştirileri ile ünlü bir gazeteci olmuştu.

İsveçli sanayici Alfred Nobel 1896da öldüğünde bıraktığı servetin bir bölümünü Nobel Barış Ödülü’ne ayırmıştı ve 1905 yılında bu ödüle o layık görülmüştü. Ödül ilk

kez bir kadına veriliyordu. Artık 62 yaşındaydı ve tüm saldırılara, düş kırıklıklarına karşın barış için yorulmak bilmeden çalışmalarını sürdürmekteydi.

Yaptıkları ve yazdıkları ile pek çok kadının barış için çalışmasında önder oldu.

Bertha von Suttner’in son sözleri şöyle olmuştü:

“Silahları bırakın, bunu herkese söyleyin herkese...”

21 Haziran 1914’te söylediği bu sözler sanki çok yakında gerçekleşecek savaşa karşı bir çığlık gibiydi.

“Silahları bırakın; bunu herkese söyleyin, herkese...”


21 Haziran 1914’de söylediği bu sözler sanki çok yakında gerçekleşecek savaşa karşı bir çığlık gibiydi.

Gerçekten de yedi gün sonra Avusturya Macaristan Prensi Ferdinand Saraybosna’da öldürüldü ve Birinci dünya Savaşı başladı.

Dünyamız o günden bu yana ne yazık ki pek çok savaş daha yaşadı.

Ama Bertha’nın yolunu açtığı kadınlar da kuşaklar boyu, barış savaşımını güçlenerek sürdürdüler. •





Yunusların
terbiyesi insan
yönetimi için de
ders niteliğinde

Terbiye Etmenin Terbiyesi

Yazan: CHARLES A. COONRADT

Deniz dünyasındaki yunus eğiticileri yunus Shamu'yu suyun yedi metre üzerine sıçratıp numaralar yaptırıyorlar. Eğiticiler, yunusu suyun çok üzerindeki bir ipin üzerinden atlıyorlar. Bu, çok çok zor bir iş olmalı...

Sizlerin ve benim, anne baba, antrenör ya da yönetici olarak hemen her gün karşılaştığımız işler denli zor bir iş... Yunusları yedi metreden atlatma işini ya biz yapıyor olsaydık, sahi, nasıl yapardık bu işi? Yapacağımız ilk şey, ipi, doğrudan yedi metre yüksekliğe çıkarmak olurdu herhalde. Bunun adına da hedef koyma ya da stratejik planlama derdik. Hedefi açıkça tanımladıktan sonra, yunusu motive etmek için bir yol bulmaya çalışırdık. Bir kova dolusu balık alır, kovayı yedi metre yükseklikteki ipin



üzerine koyar, sonra yol gösterirdik. Yüksekteki kuru konforlu tüneğimizden aşağı eğilir ve yunusun kulağına "Hadi yunus, atla!" derdik. Ve yunus olduğu yerde durmaya devam ederdi.

Peki deniz dünyasındaki eğiticiler bu işi nasıl başarıyorlar? Bu eğiticilerin birinci özellikleri, tekrarlanmasını istedikleri davranışı, (bu durumda yunusun ipin üzerinden atlmasını) pekiştirmektir. Eğiticiler çevreyi, yunusun başarısız olmamasını garanti altına alma ilkesini destekleyecek biçimde, ellerinden geldiğince değiştirirler. Başlangıçta ipi suyun



Bu kadar görkemli sonuçlar doğuran ilkenin temelinde, olumlu olanı pekiştirme vardır.

hemen üzerinde tutarlar, öyle ki yunusun kendisinden bekleneni yapmaması olanaksızdır. Yunus ipin üzerinden her atlayışında olumlu bir pekiştirici alır. Balıkla beslenir, okşanır, eğiticileyle oyun oynama fırsatı bulur ve böylece davranışı pekiştirilir.

Peki ya yunus ipin altından geçerse? O zaman hiçbir şey olmaz. Ne yunusa elektrik şoku verilir, ne yıkıcı bir eleştiride bulunulur, ne gelişme bilgileri olumsuz değerlendirilir, ne de personel dosyasında uyarılar birikir. Yunusa olumsuz davranışın onaylanmadığı öğretilir. Bu kadar görkemli sonuçlar doğuran ilkenin temelinde, olumlu olanı pekiştirme vardır. Ve yunus ipin altından çok üzerinden geçmeye başladığında, eğiticiler ipi giderek

daha yükseğe gererler. Yunusun fiziksel ya da duygusal açlık çekmemesi için ip yavaş yavaş yükseltilmelidir.

Yunus eğitimcilerinden alınacak ders, çok kutlamaktır. Tutarlı biçimde istediğimiz küçük iyi şeyleri insanların gözünde büyütmeliyiz. Çok kutlamanın yanısıra önemli olan, az eleştirmektir. İnsanlar işleri mahvettikleri zaman bunu anırlar. Gereksinimleri olan şey yardımdır. Onları beklediklerinden daha az eleştirir, cezalandırır ve disipline edersek, olayı unutmaz ve tekrarlamazlar.

Bence, günümüzde en başarılı olduğumuz zaman, işlerin yüzde 95'inden fazlasını doğru yaptığımız zamandır. Ama yine de zamanımızın



çoğunda üzerinde durduğumuz şey nedir?

Evet, doğru. En başta olmasını ve sonra da tekrarlanmasını istediğimiz şeylerin yüzde ikisi, üçü, dördü, hatta belki yüzde beşidir.

İnsanların başarısız olamayacakları koşulları yaratmak zorundayız.

Çok kutlayın, az eleştirin ve ipi ne kadar yükseltebileceğinizi iyi bilin. •

Gönderi: E. Cihat Aydoğan

Yaşamın Yankısı

Bir aile pikniğe gitmişti. Anne öğle yemeği için yanlarında getirdikleri yiyecekleri hazırlarken, baba ve oğlu da omanda yürüyüşe çıkmaya karar verdiler. Uzun bir tımanıştan sonra düzlüğe çıktıklarında çocuk kazayla bir boşluğa düştü. Canı yanan çocuk avazı çıktığı kadar bağınyordu: "Ahhh!"

Ayağa kalkmaya çalışırken bir dağın tepesinden "Ahhh!" diye bir ses duydu. Şaşkınlıkla babasına baktı. Sesin babasından gelmediğini anlayınca merakla bağırdı.

"Sen kimsin?" Aldığı yanıt "Sen kimsin?" oldu.

Çocuk gelen yanıtla sinirlenip "Sen bir korkaksın!" diye bağırdı. Dağdan gelen ses "Sen bir korkaksın!" diye yanıt verdi. Çocuk babasına dönüp "Baba ne oluyor böyle?" diye sordu. "Oğlum" diye söze başladı babası. "Dinle ve öğren."

Dağa dönüp "Sana hayranım" diye bağırdı. Yanıt hemen geldi "Sana hayranım."

Baba tekrar bağırdı: "Sen muhteşemsin." Gelen yanıt "Sen muhteşemsin" oldu. Babası soran gözlerle bakan oğluna açıklamaya devam etti: "İnsanlar buna 'Yankı' derler, ama aslında bu 'Yaşamdır'" •

Gönderi: Nurcan Sür Bütün

Koruyucu
aileye verilen
küçük bir kızın
öyküsü

O Beni Hiçbir Zaman Bırakmadı

Yazan:
SHARON WHITLEY

Yere yatmış, deli gibi tepiniyor ve boğazım acıyana dek haykırıyordum çünkü koruyucu annem oyuncaklarımı toplamamı istemişti.

"Senden nefret ediyorum" dedim.

Altı yaşındaydım ve neden bu kadar

öfkeli olduğumu o zamanlar anlayamıyordum. İki yaşından buyana koruyucu ailelerle yaşıyordum. Asıl annem beş kız kardeşime ve bana, gereksinimimiz olan bakımı sağlayamamıştı. Bize

yardım edecek bir babamız ya da başka birisi de olmadığı için her birimiz bir koruyucu ailenin yanına yerleştirilmiştik. Kendimi çok yalnız hissediyordum. Kafam da çok karışık-tı. İnsanlara içimde duyduğum acıyı

nasıl anlatacağımı bilemiyordum. Duygularımı ifade etmek için bildiğim tek yol öfke nöbetleriydi. Kötü davranışlarım yüzünden bu koruyucu annem de daha öncekiler gibi beni yetimhaneye geri



Koruyucu annem bana bekâr olduğunu ve bir çocuk evlat edinmek istediğini söylediğinde “beni beğenmez” diye düşünmüştüm. Hiç kimsenin ömür boyu benimle birlikte yaşamak isteyeceğini hayal bile edemiyordum.

gönderdi. “Dünyada hiç kimse beni sevemez” diye düşünüyordum.

Sonra Kate McCann ile karşılaştım. O zaman yedi yaşındaydım ve üçüncü koruyucu ailemlle birlikte yaşıyordum. Koruyucu annem bana bekâr olduğunu ve bir çocuk evlat edinmek istediğini söylediğinde “beni beğenmez” diye düşünmüştüm. Hiç kimsenin ömür boyu benimle birlikte yaşamak isteyeceğini hayal bile edemiyordum. O gün Kate beni gezdirdi.

Birlikte çok iyi vakit geçirdik ama onu tekrar göreceğimi sanmıyordum. Birkaç gün sonra, bir sosyal çalışma uzmanı eve gelerek Kate’in beni evlat edinmek istediğini söyledi. Sonra da bana anne-baba yerine yalnızca bir anne ile birlikte yaşamak isteyip istemeyeceğimi sordu. “Tüm istediğim beni sevecek birisi” diye yanıt verdim.

Bir sonraki gün Kate tekrar geldi. Bana evlat edinme işlemlerinin sonuçlanmasının bir yıl süreceğini ama yakında onun yanına taşınabileceğimi söyledi. Hem heyecanlıydım, hem de korkuyordum. Kate ve ben birer yabancıydık... Beni yakından tanıdığında fikrini değiştirip değiştire-

meyeceğini bilemiyordum. Kate korkumu fark etti. “İncindiğini biliyorum” dedi ve bana sarıldı. “Korktuğunu da biliyorum. Ama sana söz veriyorum seni hiçbir zaman geri göndermeyeceğim. Biz bir aile olduk artık.”

Gözlerinin yaşlarla dolu olduğunu gördüm ve şaşırıldım. Sonra, onun da benim kadar yalnız olduğunun farkına vardım. “Peki... Anne” dedim.

Bir sonraki hafta yeni anneannemi, dedemi, teyzemi, dayımı ve kuzenlerimi tanıdım. Tanımadığım yabancıların sanki beni seviyorlarmış gibi bana sarılmaları çok tuhaftı, ama hoştu. Annemin evine taşındığım zaman, yaşamımda ilk kez kendime ait bir odam oldu. Odamın güzel duvar kağıtları, onlara uygun bir yatak örtüsü, antika bir tuvalet masası ve büyük bir dolabı vardı. Tüm elbiselerimi bir torba içinde getirmiştim. Annem “Üzülme, sana hoşuna gidecek birçok giysi alacağım” dedi. O gece kendimi güvende hissederek uyudum.

Annem benim için birçok güzel şey yaptı. Beslemem için ev hayvanları aldı ve bana binicilik ve piyano dersleri verdi. Her gün bana, beni sevdiğini söylüyordu. Ama benim içimdeki yarannın iyileşmesi için sevgi yeterli değildi. Onun benim hakkımda



ne zaman fikrini deęiřtireceęini dūřünüp duruyordum. "Eęer kötü davranırsam, o da beni dięerleri gibi geri gönderir" diye dūřündüm. Bu yüzden, o beni incitmeden, ben onu incitmeye karar verdim. Küçük şeyler yüzünden kavgalar çıkardım, istedięim yapılmadıęı zaman öfke nöbetleri

okulda çok başarısızdım. Annem ödev konusunda çok disiplinliydi. Bir gün televizyon izlerken geldi ve kapattı. "Ödevini bitirdikten sonra izleyebilirsin" dedi. Bu beni çok sınırlendirdi. Kitaplarımı sağa sola fırlatmaya başladım. "Senden nefret ediyorum ve artık burada yaşamak istemiyorum"

DAVRANIřLARINI BEğENMİYORUM AMA SENİ HİÇBİR ZAMAN GERİ GÖNDERMEYECEğİM. BİZ BİR AİLEYİZ VE **AİLELER BİRBİRLERİNİ ASLA BIRAKMAZLAR.**

geçirdim. Kapıları vurdum. Annem beni durdurmaya çalıştığı zaman, ona vurdum. O hiçbir zaman denetimini kaybetmedi. Bana sarıldı ve herşeye karşı beni sevdiğini söyledi. Sınırlendiğim zaman beni trambolin üzerinde zıplatıyordu.

Onun yanına taşındığım sıralarda

diye haykırdım. Bana eşyalarını toplamamı söylemesini bekliyordum.

Yapmayınca, "Beni geri göndermeyecek misin?" diye sordum.

"Davranışlarını beğenmiyorum ama seni hiçbir zaman geri göndermeyeceğim. Biz bir aileyiz ve aileler birbirlerini asla bırakmazlar" dedi.



sonsuz dek sevmesi olanaklı mıydı?

Öfke nöbetlerim hemen yok olmadı ama zaman geçtik-çe seyrekleşti. Bugün 16 yaşındayım. Not ortalamam 3.4. Dört kedim, bir köpeğim, altı güvercinim ve arka bahçemizdeki havuzda yaşayan bir kurbağam var. Ve ileride veteriner olmayı düşünüyorum. Annem ve ben birlikte vakit geçirmekten, alışverişe gitmekten ve ata binmekten çok hoşlanıyoruz. İnsanlar bize birbirimize ne kadar benzediği-

O zaman farkına vardım. Bu anne diğerlerinden farklıydı. Benden kurtulmayı düşünmüyordu. O beni gerçekten seviyordu. Ben de onu sevdiğimi anladım. Ona sarıldım ve ağladım.

1985 yılında annem beni resmen evlat edindi ve tüm aile bir restorana giderek bunu kutladık. Birisine ait olma duygusu çok hoştu ama yine de korkuyordum. Bir annenin beni

mizi söylediğinde gülüm-süyoruz.

Şimdi daha önceleri tahmin bile edemeyeceğim denli mutluyum. Büyüdüğüm zaman evlenip çocuklarım olsun istiyorum ama bu olmazsa, annemin yaptığı gibi evlat edineceğim.

Ürkek ve yalnız bir çocuk seçip onu asla bırakmayacağım. Annem beni bırakmadığı için çok mutluyum. •

Gönderi: Fatma Demirdöven

Başarı İstenmediği Yere Gelmez



Yenildiğinizi düşünüyorsanız, yenilmişsinizdir. Cesur olmadığınızı düşünüyorsanız, korkaksınızdır. Kazanmak istiyor fakat kazanamayacağınızı düşünüyorsanız, kesinlikle kazanamazsınız demektir. Kaybedeceğinizi düşünüyorsanız, çoktan kaybetmişsinizdir. Dışandaki dünyaya çıktığınızda anlayacaksınız ki başarı, ancak onu istediğinizi takdirde gelecektir. Herşey insanın kafasında biter. Alt edildiğinizi düşünüyorsanız, alt edilmişsinizdir. Yükselmek için yüksek düşünmelisiniz.

Bir ödülü kazanmadan önce kendinizden emin olmalısınız.

Yaşam savaşını kazanan her zaman, en güçlü ya da en hızlı olan değildir. Er ya da geç kazanan kişi, kazanacağını önceden düşünebilen kişidir. •

Arnold Palmer, Profesyonel Golfçü

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver



Caz Müziğinin
Hüzünlü
Kraliçesi

Billie Holiday

Günümüzde, "caz müziğinin hüzünlü kraliçesi" olarak büyük bir saygıyla anılan efsanevi caz sanatçısı Billie Holiday, kırk dört senelik kısa ömründe inanılmaz inişleri ve çıkışları, akıl almaz sefaletlerle, uluslararası şöhreti iç içe yaşadı.



Şanssızlığı daha en baştan onu yakalamıştı. Çoğunlukla kanun kaçıkları ve uyuşturucu bağımlılarının yaşadığı bir gettoda dünyaya geldi. Kendisine bakmaktan aciz durumda olan annesi, onu bu berbat ortamda adeta kaderine terk etmişti. Yoksulluk içinde geçen çocukluk çağları tam anlamıyla bir kâbustu. İçinde bulunduğu kötü çevrede tecavüze uğramak dahil başına gelmedik olay



Billie Holiday
çocukluk günlerinde

kalmadı. Yaşı çok küçük olduğu için mücadele edebilecek durumda değildi. Bu yüzden hep boyun eğmek zorunda kaldı. Yine o kötü çevrenin etkisiyle çocuk denecek yaşlarda bir sokak çetesinin içinde yer alıp hırsızlık suçlarına karıştı ve hapse girdi. Henüz on altı yaşındayken tutunacak bir dalı olmamasını mazeret olarak gösteren annesi



John
Hammond

tarafından kötü yola zorlandı. Neye uğradığını anlayamadan kendisini batakhanelerde bulan Billie Holiday, bu ortamdan kurtulabilmek için çok büyük bir çaba gösterdi. Genlerinde bulunan müzik yeteneğinin onu bu berbat kaderinden kurtarabileceğine inandığında tüm varlığıyla müziğe yöneldi.

Babası gezgin bir müzisyendi. Bu yüzden sürekli olarak evden uzaktaydı. Buna karşın içindeki müzik yeteneğini ondan almıştı. O da müziği denedi. On sekiz yaşındayken Harlem'deki kulüplerde şarkı söylemeye başladı. Bazen bodrum katlarındaki caz kulüplerinde, bazense bir avuç dinleyici bulabildiği çatı katlarındaki kulüplerde şarkı söylüyordu. Günler geçtikçe kendisine olan inancı artmaya başlamıştı.

Aretha Franklin ve Leonard Cohen gibi sanatçıları ünlü yapan organizatör John Hammond tarafından keşfedildiğinde kara talihinin düzelmeye başladığını sandı. Onun yardımıyla daha iyi kulüplerde daha kalabalık bir seyirci kitlesinin karşısına çıkma şansı buldu. Duru ve

derinden gelen sesiyle söylediği caz baladları ve blues'ları sayesinde özel bir hayran kitlesi oluşturdu. Artık New York ve çevresindeki caz severler koşu koşu onu dinlemeye geliyordu. Kısa sürede büyük bir başarı elde etti. Hammond'ın da yardımıyla Amerika'nın

diğer şehirlerine
tunelere gitti, yeni
hayranlar kazandı.

Artık caz tarihinin
en önemli seslerinden
biri olmak yolunda
ilerliyordu. Ne yazık
ki bu güzel gidişat
beklenmedik şanssız-
lıklar sonucu kesintiye
uğradı. Solist olarak
çalıştığı beyaz mü-
zisyenlerden oluşan
orkestralarda derisinin
rengi nedeniyle ırkçı

muamelelere maruz kalıyordu. Öyle
ki, yıldız solisti olduğu büyük or-
kestranın beyaz elemanları program
yapılan kulüplerin ana kapısından
girerlerken ona arka kapıdan girme
zorunluluğu getirildi. Oysa müşteri
onu dinlemeye geliyordu. Toplu-
luğunun assolistiydi. Buna karşın
o dönemdeki yoğun ırk ayrımcı-
lığından dolayı yemeklerini bile
müzisyen arkadaşlarıyla salonda
değil, arkadaki mutfakta yemek
zorundaydı. Bu ayrımcılık ona çok
acıtıcı geliyordu. Yaptığı bestelerin
ve şarkı sözlerinin telifleriye hiçbir
zaman ödenmedi. Bu anlamda
sürekli olarak mağdur edildi.

Her insan gibi o da haksızlıkla-
ra ve ırkçılığa isyan ediyordu. Bu
nedenle kendisi gibi siyahî müzis-
yenlerin oluşturduğu orkestralarda
solist olarak çalışmaya başladı. Ne
yazık ki burada da beklediği huzuru
bulamadı. Yüreğinde bir yerlerde
hep bir isyan ve hüznü vardı. Bunu
ancak yine hüznünlü şarkılar söyle-



Solist olarak çalıştığı beyaz müzisyenlerden oluşan orkestralarda derisinin rengi nedeniyle ırkçı muamelelere maruz kalıyordu

yerek içinden atmaya çalışıyordu.
Derken yanlış aşklar ve yanlış
dostlar girdi yaşamına. Bir yandan
da yoksulluklar ve korkularla geçen
çocukluğunun kötü anıları iç dünyası-
sında huzur bulmasını engelliyordu.
Çok küçük yaşlarda maruz kaldığı
acılar son derece kırılğan bir ruh ha-
liyle yaşamasının nedeniydi. Bütün
bunların sonunda bir yandan dünya
çapında bir cazcı olma yolunda
ilerlerken aynı hızla uyuşturucula-



Count-Basie ile bir konserde

ra dadandı. Artık huzuru ve teselliyi ağır uyuşturucu maddelerde arıyor, onlar olmadan kötü anıların içinde yaratmış olduğu tahribattan kurtulamayacağını düşünüyordu. Bu kötü alışkanlık nedeniyle birkaç kez mahkemeye çıkartıldı. Sonunda hüküm giyerek hapis cezası aldı.

İşte bu olay kaderinin dönüm noktası oldu. Zaten son derece kırılan olan iç dünyası hapiste geçen günlerinde çok büyük bir yara aldı. Bu karabasandan tek kurtuluş yolu, cezasını tamamlayıp, yeniden müziğe dönebilme. Ne yazık ki hapisten çıktığında hiç beklemediği kötü bir sürprizle karşılaştı: Savcılık



Albüm kapaklarından biri

sahneye çıkmasını yasaklamıştı. Bu karar Billie Holiday için gerçek bir yıkım oldu. Çalışamaması, her kesimden seyircinin önünde o büyümlü sesiyle adeta konuşur gibi yorumladığı şarkılarını söyleyememesi onun için ölümlü eşdeğeri. Öte yandan kadife sesinden unutulmaz blues yorumları dinlemeye alışmış olan hayranları ondan vazgeçmeye niyetli değillerdi. Ona cesaret verdiler ve gözlerden uzak yerlerde sahne almasını sağladılar. Bu sayede Harlem'deki bazı yer altı kulüplerinde kaçak olarak çalışmaya başladı. Yakalanırsa

tekrar hapse gireceği ve ömür boyu sahneye çıkmasının yasaklanacağı korkusuyla söyledi şarkılarını. Doğal olarak geliri de çok azalmış ve hayata küsmüştü. Yaşadıkları yetmezmiş gibi katlanmak zorunda kaldığı ırkçılık da acılarına tuz biber ekiyordu. Hassas yapısı tüm bunlara dayanamayınca bir süre sonra kurtulmuş olduğu alkol ve uyuşturucu bağımlılığına son hızla geri dönüş yaptı.

Tahmin edeceğimiz gibi bedeni

bu yıpranmaya fazla dayanamadı ve hastanelik oldu. Milyonlarca insanı caz müziğinin bağımlısı yapan o muhteşem ses artık bir türlü kurtulamadığı uyuşturucu ve alkol bağımlılığı yüzünden yoksullukla boğuşuyor, küçük bir hastane odasında ölümü bekliyordu. Kendisini bu kötü alışkanlıklardan kurtarabilirdi. Ne yazık ki, o dönemde ziyaretine gelen sözde dostlarının sanki iyi bir şey yapıyorlarmışçasına yanlarında getirdikleri uyuşturucuyu ona vermeleri, sürekli geriye gitmesine neden oldu ve bağımlılıktan kurtulamadı. Ziyaretçilerinin ona uyuşturucu maddeler getirdiği anlaşılması üzerine hastanedeki odası adeta bir polis nezarethanesine çevrildi.

Bugün dünya çapında milyonlarca hayranı olan, albümleri hâlâ en çok satanlar listesinde yer alan Billie Holiday, 17 Temmuz 1959 tarihinde, henüz kırk dört yaşındayken, siroz hastalığı nedeniyle yaşamını kaybettiği güne kadar hastane odasında polis nezaretinde kaldı. Cansız bedenini morga sevk edilmeden önce üstündeki kıyafetleri kontrol eden görevliler geceliğinin içinde bir kâğıt parçasına sarılmış beş dolar para buldular. Milyonların hayranlığını kazanmış olan Billie Holiday'ın son serveti, işte o beş dolardı. Bugün tüm caz severler yaşamı hüznlerle geçen Billie Holiday'ı, "Caz Müziğinin Hüznülü Kraliçesi" olarak anarlar. Keşke böyle olmasaydı. Eğer bugün

birinde onun seslendirdiği bir blues ya da balad eseri dinlerseniz siz de Billie Holiday bağımlısı olabilirsiniz.

NOT: *Amerika'da bulunduğum dönemde, eyaletler arasında seyahat ederken bir evin garajında fazlalık bazı eşyaların satışa çıkartıldığını gördüm. Bir göz atmak istedim. Onca eşya arasında üst üste konmuş çok sayıda caz plağını sadece on dolara sattıklarını görünce kimseye*



Billie Holiday'in New York'ta bir katolik kilisesinin bahçesinde bulunan mezarı bırakmadan hemen satın aldım. Sonradan incelediğimde içlerinde Billie Holiday'ın kaçak çalıştığı dönemde gizlice yapılmış bir canlı kaydını buldum. Uyuşturucunun etkisinde, bazen dili zorlukla dönerek bazense sohbet eder gibi söylüyordu parçayı. On dolara bir hazine bulmuştum. Umarım, bugün caz müziğinin merkezindeki en önemli sesler arasında sayılan Billie Holiday, gittiği yerde ruhu huzur bulmuştur. •

mehmetunverbd@gmail.com

Ç BOZKIRIN ÇOCUKLARI!

Yazan: YAHYA AKSOY

Dört mevsimi seslendiren âşık Nurşah şöyle demekte:

*Sevgi pınarından damlayan ırmak
Göklerde şerefın koruyan bayrak
Tabiatın kalbi yeşeren toprak
Dört mevsimin özü, gülüdür ozan*

Yeşeren toprak insana ve doğaya hayat vermekte ve yeşermeyen toprak bozkır ise çile çektirmekte. Bozkır toprağının kaderi insanın kaderi ve alın yazısı sayılmakta. Bozlaklara, Yozgat sürmelisine, ağıtlara, ninnilere ve destanlara yansımaktadır. Bozkırın ezgileri yürekleri yakmakta, gözleri yaşartmakta ve gönülleri sızlatmakta; sazlarda nağme, sözlerde ağıt, şiiirlerde

ve öykülerde yaşam öyküleri olmakta. Halk kültürünün bütün unsurları toplumsal olarak, bozkır geleneğine ayak uydurmakta ve onunla bütünleşmektedir.Bozkır yaşama damgasını vurmakta.Ferhat ile Şirin, Aslı ile Kerem,. Karacaoğlan, Köroğlu, Dadaloğlu ve Veysel gibi ozanlar ve halk kahramanları kekik kokan ve keklik öten bozkırın simgeleri olmuşlardır.





Yaz ayları boyunca uzun bir süre susuzluğa dayanarak, çöl özelliği taşıyan bozkırın dikenli otları ile beslenen develer, tarihi ipek yolu bozkırlarında kaleden kaleye ulaşarak bozkır ticaretine damgalarını vurmuşlar.

Bozkırın tezenesi Neşet Ertaş'ın dizelerinde, Cengiz Aytmatov'un **Al Yazmalım** ve Yaşar Kemal'in **İnce Memed**, Bozok'un içli kalemi Abbas Sayar'ın **Yılık Atı** eserlerinde, gönlünü çobanlara yayla yapan **Kemalettin Kamu**'nun **Bingöl Çabanları**'nda, Kansu'nun **Handuvarları**'nda, bozkırın çiçeği kraliçe Semiramis'in öykülerinde, halk hikâyelerinde ve daha nice ağıt, türkü ve destan gibi kaynakta bozkırın renkli, yanık, içten ve sıcak yaşam öyküleri anlatılır.

Bozkırda aşk, sevgi, tutku ve umut romanlara heyecan katan en güçlü konular olmuştur. Bozkırı yaşatmak, yaşatman, anlamak, anlatmak ve bozkırın kalemi olmak zordur.

Duyarlı ve duygulu yürek sesiyle, büyük önder Atatürk'ün huzurunda,

*Bozkırın iç dünyasını
aydınlatacak bilgi,
belge ve yazıtlar henüz
tam çözülememiştir.*

bozkırın çucuğu yanık Ömer'in şahsında Anadolu insanının yaşam öyksesünü anlatan "Yanık Ömer" türküsünü seslendiren ve onu uygulandıran ünlü sanatçı Safiye Ayla'yı rahmet ve minnetle anıyorum.

Bozkırın cefalı, vefalı ve çilekeş inaslarını yürekten selamlıyorum.

"Yanık Ömer, her savaştan bir yara taşıyor/ Yanık Ömer, yiğit Ömer övünmeden yaşıyor/ Kurtuluş Savaşı'nda yirmi sekiz yaşında/ Mangasının başında, taşıyor/ Yanık Ömer, Yanık Ömer, siperleri taşıyor..."

Bozkırın yanık çehreli, çelik yürekli, toprağı koruyarak, dişiyile tırnağıyla işleyerek vatan yapan, cefalı ve vefalı "Yanık Ömerleri"ni yürekten sevgi ve saygı ile selamlamak ve

hatırlamak en kutsal vatan borcudur. Sıcak ve kurak bir iklimin hüküm sürdüğü bozkırlarda yaşam doğanın etkisindedir. Bozkırın iç dünyasını aydınlatacak bilgi, belge ve yazıtlar henüz tam çözülememiştir.

Mançurya'dan Macaristan'a uzanan coğrafyada elde edilen runik arflı yazılı kaynaklar tarihi meşgul etmeye devam etmektedir.

Bozkırda yaşayan insanların en yakın arkadaşı, yoldaşı ve can dostu atlar, beslenme kaynakları olan koyun

güzel bir yere sahiptir. Arkeolojik kazılarda elde edilen kültür varlıkları ile etnografik ürünler arasında tam bir uyum bulunur. Yaşamın her alanına zengin ve özgün bir halk kültürü ürünleri damgalarını vururlar.

Orta Asya, Orta Doğu ve Anadolu bozkırları, tarih boyunca buralarda kurulan tüm uygarlıklara, inançlara, geleneklere şekil ve ruh vermiştir. Uygarlıklar, toprakla, ahşapla, taşla ve insanla bütünleşerek derin ve güçlü bir anlam kazanarak sanat tarihini yüceltmiştir. Bozkır sanatları, bütün yönleri ve şekilleriyle toplumun yaşam



Bozkırda yaşayan insanların en yakın arkadaşı, yoldaşı ve can dostu atlar, beslenme kaynakları olan koyun ve kuzuları, büyük baş hayvanlardır.

ve kuzuları, büyük baş hayvanlar, buğday, arpa ve çavdar gibi tahıllar özlü, özel ve bir başka güzeldir. bozkırın ürünleri insanları gibidir. İçli, özlü, farklı, yanık, donuk, bereketli ve benlidir.

“İnsanlar biraz da yedikleridir” sözünün anlamını ve derinliğini en özgün olarak bozkırda görebiliriz. Bozkırın havası, suyu, rüzgarı ve ürünleri toplum yaşamında özel ve

öyküsünü ve felsefesini yansıtan semboller olarak tarihteki yerini almıştır.

Çöller ve bozkırlar, tarihi, kültürel ve sosyo-ekonomik değerleri ile tarihe kendine özgü yön vermiştir. Bozkır tarihi, bozkır coğrafyası ve bozkır kültürü, tarihve coğrafyada özgün yerini alarak “yaylak ve kışlak” olarak, üzerinde yaşayan toplumların yaşam öykülerine damgalarını vurmuştur. •



Tamir Edilemez Hata

iki eski okul ve mahalle arkadaşı Raymond ve Matild seneler sonra yolda karşılaştılar. Özlemlerini gidermek, sohbet etmek üzere bir tatlıcıya girdiler. Matild bir evlilik yapmış ve bundan ötürü de mutluydu. Raymond, aksine mutsuzdu...

İki eski dost dertleşirken cadde- den, tam vitrinin önünden kibar giyim- li bir adam geçiyordu. Matild'i görün- ce durdu, şapkasını çıkararak genç kadını selamladı. Matild, “Eşimin bir arkadaşı bu” dedi, “Bana bir dakika izin verir misin?”

“Hay hay.”

Dışarıya çıktı, ayaküstü konuşma-

ya daldılar. Bir dakika, beş dakika on dakika... Konuşmaları bitmek bilmi- yordu bir türlü. İçeriye girince arkada- şından özür diledi ve “Eşime ait bir sorundu” dedi, “Kendisi avukattır, seni yalnız bıraktığım için affet beni.”

Raymond saatine baktı:

“Ben de senden beş dakika izin istesem. İlaçlarım hazır olmuştur her- halde, parasını vermiştim, bir solukta gider gelirim.” dedi.

“Tabii, tabii beklerim güzelim.”

Matild yalnız kalınca, yiyip içtik- leri şeylerin parasını vermeyi düşündü. Çantasını açtı, hayretle durdu. Evden çıkarken eşinden bin frank istediğini,

bu parayı çantasına koyduğunu anımsıyordu.

Çantanın içini alt üst etti. Herşey yerli yerinde, ama bin franklık banknot yoktu. Aklına gelen kötü şeyi kavramak ister gibi elini terleyen altında gezdirdi:

Biraz önce eşinin arkadaşıyla dışarıda konuşurken acaba Raymond?.. Hayır, hayır, Raymond böyle bir şey yapamazdı; Raymond bu kadar alçalmazdı, bir hırsız olamazdı, hayır...

verirsiniz. Beni soraacak olursa acele bir işim çıktığını ve gitmek zorunda kaldığımı söylersiniz.”

“Başüstüne hanımefendi.”

Artık Raymond’un yüzüne bakamazdı. Eve geldiği zaman eşini kendinden önce gelmiş buldu. Adam gazetesini açmış, okuyordu. Eşine baktı ve “Hayrola” dedi, “Yüzün solmuş, ellerin titriyor, canını sıkın bir olay mı oldu?”

Kadın şapkasını çıkarırken, “Sor-



Arkadaşına karşı

beslediği sevgi, sonsuz güven birdenbire yıkılmıştı; onun tarafından bu kadar haince, dolandırılmış olmak pek ağrına gitti.

Ama içine kurt düşmüştü bir kez...

Raymond’un çantası orada, duruyordu. Titreyen elini uzattı, çantayı alıp açtı, bin franklık banknot oradaydı.

O an için duyduğu acıyı, çarpıldığı derin düş kırıklığını ömrü boyunca unutamayacaktı. Arkadaşına karşı beslediği sevgi, sonsuz güven birdenbire yıkılmıştı; onun tarafından bu kadar haince, dolandırılmış olmak pek ağrına gitti.

Parayı aldı, hesabı ödedi, garsona, “Arkadaşım karşı eczaneye gitti” dedi, “Çantası şu, dönünce kendisine

ma” dedi, “Çok kötü bir olay, sinirim çok bozuk, sonra anlatırım.”

Adam gülümsedi: “Bugün sende anormallik var! Evden çıkarken de sinirliydin. Benden bin frank istedin, parayı masanın üstünde unutup gitmişsin.”

Matild ürperdi, bir adım geriledi, rengi daha fazla soldu:

“Neee?” diye kekeledi, “Ne diyorsun?”

“Bir şey dediğim yok. İşte bin frank orada duruyor.”

“Ah, Tanrım ne yaptım ben? Ne yaptım? Ne yaptım?”•

Gönderi: BATIGÜN SARIKAYA

Yalnızlığın Kolay, Çok Kolay Tedavisi

•Steve Goodier-Richness of the Heart•

İnsanlar kimi zaman, tuhaf şeyler yapıyorlar! Bir adamın, hastaneye kaldırılmasını gerektirecek denli bozuk para yuttuğunu ve bunu bilinçli olarak yaptığını duymuştum.

Merak ettim. Bunun ardında kesinlikle bir neden olmalıydı. Ve üstelik bu neden geçerli bir neden olmalıydı. Ne olabilirdi bu?

Bu soru, bozuk para yiyen adamın kendisine sorulduğunda, konu açıklığa kavuştu.

Onun yanıtı şöyleydi:





Çevrenizden bir gülümsemenizi, bir “merhaba”nızı esirgemeyin... Öyle büyük işler başarıyor ki o bir “merhaba” ile bir gülümseme...

“Hastaneye kaldırıldığım zaman hastabakıcılar, hemşireler ve doktorlardan gördüğüm ilgi ve yakınlık çok hoşuma gidiyor.”

Çoğumuz gibi, o adam da yalnızdı; ve hastanede gördüğü ilgi ona, yalnızlığını unutturuyordu.

Bir başka yaşlı adam daha tanıyorum. “Yaşamın en büyük yükü nedir?” sorusuna, şöyle yanıt vermişti:

“Taşıyacak hiçbir yükün olmaması...”

Yalnızlığın en etkin tedavisi, kişinin taşıyacak bir yükünün olmasıdır. Yalnız olduklarını bildiğiniz kişileri arada sırada ziyaret edip, onlarla konuşun... Kendileri için birşeyler yapabileceğiniz, size gereksinim duyabilecek kişileri bulup, onların sorunlarını dinleyin...

Göreceksiniz, başka kişilerin yükünü taşımaya yardım etmeniz,

aslında sizin yükünüzü de hafifletecektir.

Yaşamımızın çeşitli dönemlerinde, hepimiz acı çekmişizdir. Hepimizin, şu ya da bu düzeyde, bir ya da birkaç yenilgi deneyimimiz vardır. İşte o zamanlarda da yalnızızdır.

Kişi yalnızca, yaşlandığında, çevresindekiler birer birer yok olmaya başladığında düşmez yalnızlığın kuyusuna... Bir dost gülüşünün parlaklığına, bir dost elinin sıcaklığına gereksinim duyduğu her an, yalnızlığının ortasındadır kişi.

Çevrenizden bir gülümsemenizi, bir “merhaba”nızı esirgemeyin... Öyle büyük işler başarıyor ki o bir “merhaba” ile bir gülümseme...

Kişiyi, bozuk para yutmak zorunda kalmaktan bile kurtarabilirsiniz, çevrenize dağıtacağınız bu kadarcık ilginizle bile...•

Gönderi: ŞEREF YORGANCI



Tüm yaşamı süresince,
ajanlıktan katı
yürekliliğe, her devrin
adamı olmaktan,
popülistliğe dek
kendisine yöneltilen
suçlamaların ardı arkası
kesilmedi.

Çağının
ötesini de
etkileyen
sanat fırtınası

Goethe

Yazan: SANİYE ÖZDEN

Günümüzde, İngiliz edebiyatında Shakespeare'in yeri ne ise, Alman edebiyatında da Goethe odur. İnsanlığın yetişirdiği en büyük sanatkârlardan biri olan Johann Wolfgang von Goethe bundan tam 251 yıl önce, 28 Ağustos 1749'da Frankfurt'ta dünyaya geldi. İmparatorluk danış-

manı olan babası Johann Kaspar Goethe akılcı ve aydınlanmacı, Frankfurt Belediye Başkanının kızı olan annesi Catharina Elizabeth Textor ise duygusal bir kişiliğe sahipti. İlk öğrenimini özel öğretmenlerin denetiminde yapan küçük Goethe, anne ve babasının etkisiyle Latince, Yunanca,



İngilizce, İtalyanca, Fransızca, İbrani-
ce'yi öğrenmiş ve on yaşındayken
dünya klasiklerinin büyük yapıtlarının
birçoğunu okumuştur. Anne ve babası-
nın tüm özelliklerini kişiliğinde
yansıtan Goethe'yi derinden etkileyen
olayların başında Frankfurt'un Fransız
işgali altında kaldığı yıllarda Goethe-
ler'in evinin ikibuçuk yıl boyunca
Fransız komutanının karargahı olarak
kullanılmasıydı. Goethe'nin yaşam
öyküsünü yazan bir gazetecinin de
söylediği gibi *"Goethe'yi anlayabil-
mek için yalnızca yaşamını bilmek
yetmez; yapıtlarını okumak, fikirlerini
anlamak, zekâsının parlaklığını takdir
etmek gerekir."*

Leipzig ve Strasbourg'da hukuk
eğitimi gören Goethe ilk edebi-
yat denemelerini de bu dönemde
yazdı. Yaşamını etkileyen iki kişiyle
de yine aynı dönemde karşılaştı. İlki,
bir ulusun dilinin o ulusun edebiyatı-



Johann Gottfried Herder



Friederike Brion

nın temeli olduğunu açıklayan ünlü
Alman şair ve yazarı Herder, diğeri
de büyük bir aşkla bağlandığı, bir
rahibin kızı olan Friederike Brion'du.
Bu karşılıklı, ancak sonu olmayan aşk
Goethe'nin olgunlaşmasında önemli
bir unsurdu.

Frankfurt'a dönen Goethe, bir
yandan avukatlık yaparken diğeri yan-
dan da Strasbourg'da başladığı ve
Herder'in ısrarı ile yeniden ele aldığı
"Götz von Berlichingen" adlı dramını
yazdı. Ardından ünlü Faust'u tasarla-
maya başladı. 1775'de Weimar Gran-
dükü Karl August'un hizmetine girdi.
O dönemde siyasete, iktisata ve bilim-
sel araştırmalara kendisini verdiği için
edebiyatla çok fazla ilgilenemiyordu.
1782'de maliye bakanlığına kadar
yükseldi ve kendisine soyluluk unvanı
verildi. 1786'da Weimar'dan ayrıldı
ve hep tasarladığı ama bir türlü gerçek-
leştiremediği yolculuğa çıktı. Venedik,
Bologna ve Ferrara üzerinden Roma'
ya gitti. Bu yolculuk Goethe'nin
olgunlaşmasında ve düşüncelerinde



çok etkili oldu. Yaşamında birçok değerli yapıtın altına imzasını atan ve “Sanat ne kadar uzun Tanrım, yaşam ise ne kadar kısa” diyerek sanata ve sanatçıya verdiği önemi dile getiren Goethe, 1798 yılının Kasım ayında sahnelenecek olan piyesinin davetiye-leri hazırlanırken üzerlerinde “Bay” ve “Bayan” hitaplarının kaldırılmasını istedi. Bu hareketinin nedeni, sorulunca da “Sanatkârların adı davetiyelerin üzerini süslemeye yeterlidir. Dünyada bay ve bayan çoktur, ama sanatkâr pek azdır” yanıtını verdi. 1792 ve 1793 yıllarında Grandük Karl August ile birlikte Prusya’nın Fransa’ya karşı giriştiği seferlere katılan Goethe, daha sonra grandükün izniyle resmi görevlerinden ayrıldı ve tüm zamanını edebiyata ayırdı.

Goethe 39 yaşında tanıştığı Christiane Vulpius ile ancak 1806 da evlenebildi. Bu ilişki- den beş çocuğu oldu, ama yalnızca August yaşayabildi. Geçtiğimiz yıllarda, basında Goethe’nin cinsel

Goethe’nin 28 Ağustos 1749 yılında doğ- duğu evin salonu. Frankfurt’taki ev günü- müzde müze olarak ziyaretçilere açık



Friedrich Schiller:

*“Varlığını, içten
olmadan, bir tanrı gibi
hissettirirdi. İnsanlar
bu tür bir varlığı
çevrelerinde
yüceltmemeli.”*

tercihlerinin tartışıldığı haberleri çıkmıştı. Söylentiye göre, yaşamında eşi Christiane Vulpius dışında hiçbir kadınla cinsel bir deneyimi olmayan büyük usta, erkeklere ilgi duyuyordu. Kimi araştırmacılara göre de, Goethe’nin yaşamdaki en büyük aşkı, kızkardeşi Cornelia’ydı. Bu ünlü sanat adamının ardından çıkarılan söylentiler bununla da kalmadı; ajanlıktan katı yürekliliğe, her devrin adamı olmaktan popülistliğe dek kendisine yöneltilen



Marie Szymanowska

suçlamalar hiç kesilmedi. 1794’de tanıştığı ve ölümüne dek sürecek bir dostluk kurduğu ünlü Alman yazar Friedrich Schiller’in bile *“Goethe’nin daha çok yakınında olmak beni mutsuz ederdi. En yakın dostuna karşı bile bir an için verici değil... Varlığını, içten olmadan, bir tanrı gibi hissettirirdi. İnsanlar bu tür bir varlığı çevrelerinde yüceltmemeli.”* dediği söylendi.

1805’de Schiller’in ölümü Goethe’yi çok sarstı. Yine söylendiğine göre Goethe, dostunun ölümünden önce kendisine yazdığı bir mektupta farkına varmadan şu satırlara yer vermişti:

“Son yeni yılını kutlarım.”

Mektubu zarfa koymadan önce bu yanlışın farkına varmış ve yeni bir mektup yazmıştı. Daha sonra bir dostuna bu olaydan bahsetmiş ve içinde Schiller’in o yıl öleceğine dair bir korku olduğundan söz etmişti. Korktuğu başına geldi; Schiller o olaydan

birkaç ay sonra 9 Mayıs 1805’de öldü. 1808’de Faust’un ilk bölümü yayımlandı. Aynı yıl Napoleon onuruna düzenlenen şenliklere katılan Goethe’ye imparator tarafından “Legion d’Honneur” nişanının kartal rütbesi verildi. Goethe ölünceye dek, hep “ruhu genç” kalabilmeyi başardı. 1823 yılında Weimar’a gelen genç Polonyalı piyanist Marie Szymanowska yalnızca yeteneği ile değil güzelliği ile de ünlüydü ve tüm kadınların kıskanç dedi-kodularına hedef olmuştu.

Onu kıskananlar arasında Goethe’nin gelini Ottilie de vardı. Bir sabah Ottilie, kayınpederine genç piyanistin de bulunduğu bir balodan bahsederken, *“Utanmaz kadın öyle hayasızca dans ediyordu ki, her dönüşünde etekleri dizkapaklarına kadar açılıyordu”* dedi. Yaşlı Goethe gülümseyerek *“Ne yazık ki orada değildim”* diye yanıt verdi.

Goethe 1827’den sonra tüm zamanını iki büyük yapıtının tamamlanmasına adadı.

Birincisi kendi yaşam öyküsü, diğeri de 22 Mart 1832’de, 83 yaşında, yaşama veda etmeden birkaç hafta önce bitirebildiği Faust’tu.

Ruhunu şeytana satan, karşılığında da ondan gençliğini geri alan Dr. Faust’un öyküsü Goethe’nin metni esas alınarak, birçok besteci eliyle müziğe uyarlandı ve beş yüz dile çevrildi. •

Hatalarımızı akıllıca kullanamayıydık, hiçbir özelliğimizde ustalaşamaydık.

Hatanızı Hoşgörülle Karşıluyun

Geçenlerde kendi iç dekorasyon işini kuran bir arkadaşımın birlikte, çok zengin fakat aksi, yaşlı bir bayan olan olası müşteri ile görüşmeye gittik.

"Bu işi alacağımdan kuşkuluyum" diye arkadaşım içini döktü. *"Şimdiye dek birçok kişiyi geri çevirdiğini biliyorum!"*

Yazan: BİROL DALKILIÇ

Odayı incelememizin ve arkadaşımın ona olası bir hesap çıkarmasının ardından, yaşlı kadın arkadaşımın keskin bakışlarını dikip *"Hiç hata yaptınız mı?"* diye sordu.

"Neden olmasın, tabii ki!" diye yanıtladı arkadaşım, şaşkınlıkla.

"Güzel" dedi yaşlı kadın. *"İş sizindir. Geçmiş hatalarından ders almamış biriyle uğraşmak istemiyordum."*

Hatalar, yalnızca yaşamın kabul edilebilir bir yanı değil; tüm yaşamın temelidir. Hatalarımızı akıllıca



Bir editör arkadaşım yıllarca başkalarının kayak yapışını izleyip, komik görünmek çekincesiyle kendisi denemekten korktuğunu itiraf etmişti.

kullanamasaydık, hiçbir özelliğimizde ustalaşamazdık.

George Bernard Shaw'a göre, "Bir insan paten kaymasını sendeleye sendeleye, kendini komik durumlara düşüre düşüre öğrenir. Aslında her alanda kararlı bir biçimde kendini komik durumlara düşürerek aşama yapar." Ama çoğumuz başarısız olma ya da komik duruma düşme korkusuyla kendimizi zevklerden, maceralardan ve dolu dolu eğlenmekten insanların ne düşüneceğini fazlasıyla önemseyerek alıkoyarız. Egolarımız için belki zedeleyici olabilir, ama çevremizdekilerin çoğu bizi hiçbir zaman sandığımız kadar yakından ve eleştirel yaklaşımla incelemez.

Oldukça kendinden emin görünen bir editör arkadaşım bir keresinde, yıllarca başkalarının kayak

yapışını izleyip, komik görünmek çekincesiyle kendisi denemekten korktuğunu itiraf etmişti. Sonunda orta yaşına yaklaşırken, eğer hemen kayak yapmazsa hiçbir zaman yapamayacağını ayırdına varmış.

"Orada tabii ki komik görünüyorum" diye neşeyle kabul ediyor. *"Ama bunu hiç sorun etmiyorum. Her zaman yapmak istediğim birşeyi yapıyorum ve çok eğleniyorum!"*

Diğer kayakçılar, onu eleştirmek şöyle dursun, öğrenme isteğini imrenerek izliyorlarmış.

Adım attığınız her yeni alanda, başarmaya çalıştığınız şeyi sizden daha iyi yapan birisinin mutlaka bulunacağı gerçeğiyle yüzleşin. Fakat dolu ve ödüllendirici bir yaşamın peşinden koşmak rekabet gerektirmez; bu bireysel bir mutluluk arayışıdır.

Örneğin amatör ressamlar bir galeride sergi açmayı hedef edinmezler; yalnızca kendi sanatsal isteklerini doyurmak için resim yaparlar. Ulaşılmaz nitelikte standartlar bizim iç huzurumuzda yaralar açar. İçimizi rahatlatmak için eksiksiz olmadığımız gerçeğini ne kadar çabuk kabullenir-

sek, kişisel ve mesleki hedeflerimize doğru o kadar çabuk yol almaya başlayabiliriz. Yaşamda başarılı olmuş insanlar, başarıları gibi, başarısızlıklarını da çekinmeden benimseyebilen şanslı azınlıktır. Bu kişiler hata yaptıklarında boş pişmanlıklarla heyecanlarını harcamazlar.

Ayırđına öncelikle varılması gereken, başarının doğal bir deneme-yanılma sürecinin ardından geleceğidir.

Mucit **Charles Kettering**, "Radyo, telefon ya da yaşam kurtaran bir ilaç gibi insanlığın başarıları olan tamamlanmış ürünleri çocuklarımızın önüne saçmak eğilimindeyiz" diyor. "Ama bunu yaparken, onlara bu mucizelerin oluşma sürecinde geçirilen sancılı aşamalardan söz etmiyoruz."

Hataları kabullenmek bir mizah anlayışı gerektirir ve bu bilgelik de çoğuş zaman ancak ileri yaşlarda



Ayırđına öncelikle varılması gereken, başarının doğal bir deneme-yanılma sürecinin ardından geleceğidir.

kazanılır. Ama Amerikalı deneme yazarı ve şair **Ralph Waldo Emerson**'un sözlerindeki gibi:

"Her günü bitir ve onun doyumuna ulaş. Yapabileceğini yaptın. Kuşkusuz kimi gaflar ve saçmalıklar da olmuştur; onları unut. Yarın yeni bir gündür; ona neşeli ve huzurlu başla."•

ÜNLÜ SÖZLER

"Kaderiniz karar anlarnızda biçimlenir." **Anthony Robbins**

"Başarı yolun sonu değil, yolculuğun kendisidir." **Ben Sweetland**

Başarının sınırı ısrarla istemektir. **Benjamin Disraeli**

"Olayların yaratıcısı insanlar değildir, olaylar insanın yaratıcısıdır." **Benjamin Franklin**

Melek Kanadı

*Bazı insanlarda öyle bir özellik vardır ki,
sözcüklerle anlatılmaz. Başınız sıkıntıda mı,
kalbinizi burkan bir derdiniz mi var,
hemen bu insanlara koşarsınız.*

(Arthur Gordon'dan) Derleyen:
FATMA DEMİRDÖVEN



Benim böyle bir arkadaşım var. Dün akşam beynimde gülle gibi oturmuş bir sıkıntıyla ona telefon ettim: “Hemen bize gel” dedi. “Eşim uyuyor, ben de kendime kahve yapıyordum.”

Kalkıp ona gittim. Onunla geçen bir saatten sonra, onunla her görüşmemden sonra olduğu gibi, kendimi daha iyi duyumsuyordum. Derdim yine olduğu yerde duruyordu ama, eski korkunçluğunu yitirmişti. Sallanan koltuğuna oturup hiç konuşmadan can kulağıyla sizi, sıkıntınızı dinleyen Ken’in yanında rahatlamamaya olanak var mıydı ki... “Ken” dedim. “İnsanın kafasındaki sorunları çözmekte üstüne yok. Bunu nasıl başarıyorsun?”

Gözlerinden başlayarak tüm yüzüne yayılan bir gülümsemesi vardı. “Çünkü” dedi, “Senden yaşlı olduğum için daha deneyimliyim de ondan.”

Hayır anlamında başımı salladım: “Yaşın bununla ilgisi olamaz. Sende öyle bir dinginlik



var ki, insanın ta içine işliyor. Bunu kimden aldın?”

Birkaç dakika dalgın dalgın beni süzdükten sonra, konuşmaya karar verdi. Önündeki çekmecelerden birini açıp içinden küçük bir karton kutu çıkardı, masanın üzerine koydu ve:

“Eğer söylediğin türde bir yetenek gerçekten bende varsa, bu kesinlikle buradan geliyor” dedi. “Bu kutu tam otuz yıllık. İçinde olanı bir ben, bir de eşim Alma bilir. Belki eşim bile unutmuştur, ama ben zaman zaman açar bakarım.”

Kibriti yaktı, dumanı lamba ışığının altında mavi bir renk alıp kıvrılarak yükseldi. Ken, düşteymiş gibi bir sesle

sözlerine devam etti:

“New York’ta
ünlül bir gençtim.
Parayı çabuk kazanıp
aynı hızla harcıyordum.
En sonunda mutlu günler
sona erip, madalyonun ters
tarafı gözüktü. Müt-
hiş bir gündü. Bir önceki
hafta milyonerken, bir sonraki
hafta beş parasız bir sefil
durumuna gelmiştim. Böyle
durumlarda insanların
gösterdiği bilinen tepkilerin
hepsini gösterdim. Üç gün üç
gece orada burada küp gibi içip en
sonunda bir yerlerde sızıp kaldım.”

Sözün burasında Ken birden bir kahkaha savurup ayağa kalktı. Ellerinizi saçları arasında gezdirip “Kendine acımaya başlamış biri olarak yapacağım deliliklerin sahnesi olarak, deniz kenarındaki küçük köşkümüzü seçmiştim. ‘Herşey altüst olmadan önce bizim olan köşkü’ desem, daha doğru olur ya! Eşim Alma benimle gelmek istedi, ama buna engel oldum. Amacım, herkesten ve herşeyden kaçıp, burnumun ucunu görmeyecek denli içerek derdini unutmaktı. Bunu da başardım. Ama insan er ya da geç kendine geliyor. Derdini bahane edip alkolik duruma gelmiş biri için en zor an da, ayrılmaya başladığı andır. O zaman kendi kendinizden öğreniyorsunuz. Aynaya

“
*Kendine acımaya
başlamış
biri olarak
yapacağım
deliliklerin
sahnesi olarak,
deniz kenarın-
daki küçük
köşkümüzü
seçmiştim.*

bakınca kanlı gözle-
rim, uzamış kirli
sakallı yüzüm bana
bir sıfır olduğumu
sanki avaz avaz
haykırıyordu. Bir
erkek, bir koca, bir
insan olarak kocaman
bir sıfırdım. Yaşamı-
mı rezil etmiştim.
Bunları düşünürken,
birden herşeyi halle-
deceğini umduğum
bir karara ulaştım.
Yapılacak en doğru
iş, Alma ve herkes
için, vücudumu
ortadan kaldırmak
olacaktı. Hatta, bunu

nasıl yapacağımı da biliyordum.
Dışarıda korkunç bir fırtına çıkmıştı.
Denizde dalgalar dağlar gibi yükseli-
yordu. Dönüşü olmayan yere dek
yüzecektim. Sonra herşey kendiliğinden
çözölmüş olacaktı.”

Ken, sönmüş piposunu masanın
üzerine bırakıp, anlatmaya devam etti:
“Böyle bir karar alınca, bir an
önce harekete geçip kurtulmak istiyor-
sunuz. Ben de zaman kaybetmeden
fırladım. Verandanın merdivenlerin-
den güç bela inerek kıyıya çıktım.
Şafak sökmeye başlamıştı. Dalgaların
kızgınlığı ve azgınlığı insanı ürktü-
yordu. Suyun kenarına yürüdüm. Tam
o sırada kumların üzerinde parıldayan
birşey gözüme çarptı.”

O anda kutuyu açtı ve “İşte” dedi.
Kutunun içinde ufak bir denizkabağı
vardı. Şöyle böyle, bir kabuk, benzer-
lerine her kıyıda rastlayabileceğiniz

cinsten. Dar oval biçimde, çizgili, zarif bir kabuk. Ken “Durdum, gözlerimi ayırmadan kabuğa bakmaya başladım” diye devam etti anlatmaya.

“Sonunda eğilip aldım. Islak ve pırıl pırıldı. O denli ince ve nazikti ki, parmaklarımı biraz bastırsam, kırılabilirdi. Ama işte karşımda sapasağlam duruyordu. Nasıl parçalanmadan kalabilmişti? Bu soru beynimi kemirirken, okyanus dağlar gibi yükseliyor, rüzgar delicesine uğulduyordu. Tonlarca ağırlıktaki su kaynaşıp bu minicik kabuğu sert kumlara kimbilir kaç bin kez fırlatıp atmış, fakat bu kabuk asla parçalanmamıştı. Nasıl? Bu sorunun yanıtı benim için bir yaşam denli değerliydi.

Birden herşeyi anladım. Kabuk

kendisini, onu çevreleyen müthiş gücün eline teslim etmişti. Fırtınayı da dinginlikle karşılamıştı. Birden kadere karşı acizce yumruk sallayıp onunla kavga edeceğime onu boyun bükerek kabullenmem gerektiğini anladım. Orada ne kadar durduğumu bilmiyorum. Geri dönerken bu deniz kabuğunu da aldım. O gün bu gündür yanımdan ayırmadım.”



Arkadaşımın elinden kutuyu alıp kabuğu çıkarttım. Elimin içinde yılların tahribatından habersiz, zarif bir biçimde, yatıyordu. “Ona bir ad verdin mi?” diye sordum. Ken, o ağır gülüşü ile “Evet” dedi. “Ona ‘Melek Kanadı’ adını koydum.”•

U M U T V E Y A Ş A M



Ne denli kötü olursa olsun, asla pes etmeyin. “Bu benim başıma nasıl geldi?” diye düşünmeyin, “Benden daha kötü durumda olan insanlar da var” diye düşünün. Uçurumun kenarında bile taklalar atabilirsiniz, üstelik gülümseyerek.

Önemli olan ruh ve akıldır. Herşeyin en iyisini yapmaya çalışın ve hastalığınızın arkasına saklanmayın. Her günün tadına varın. Akşam nereye gideceğinizi planlayın, geleceğinizi planlamayın.

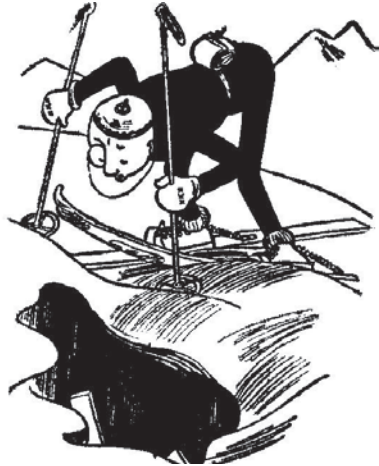
Yalnızca başkalarının yardımına açık olmayın, kendinize de yardım edin. Hâlâ birşeylerin üstesinden gelebileceğinizi gösterin herkese. Yapamayacağınız şeyler için boş yere üzülmeyin, yapabileceğinizi yapmaktan zevk almak için uğraşın.

Stephen Hawking

Mankafa Poldi



- Bu koro, 1844 yılında kuruldu, Poldi.
- Hayret! Bu çocuklar hiç de büyümemişler.



- Yardım gelinceye değin aşağıda beklemeyi mi yeğlersin, yoksa yukarı çıkmana yardım edeyim mi?



- Saçlarımı kestirmek istiyorum.
- Lütfen şapkanızı çıkarır mısınız, Bay Poldi?
- Kusura bakmayın! Çıkaramayacağım; çünkü nezleyim...



- Oberhausen'in buradan ne kadar uzakta olduğunu söyler misiniz, lütfen?
- Yaklaşık 3 kilometre...
- Kuş uçuşuyla mı?
- Hayır insan yürüyüşüyle...

MAYIS AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI



- | | | |
|------------------------|--------------------|----------------------------|
| 1-(c) İlişim, bağlantı | 6-(b) Onurluk | 11-(a) İçe kapanık |
| 2-(b) Yavaşlatma | 7-(d) Süzgeç | 12-(c) Getirimci |
| 3-(c) Ruhsal gerilim | 8-(a) Kuşak, nesil | 13-(d) Mütenazır |
| 4-(b) Yazılı belge | 9-(d) Taklit | 14-(c) Yanıltıcı, yapmacık |
| 5-(b) Dik açı ölçeri | 10-(a) Gündüzlük | 15-(b) Eğilim, yönelim |

"Bilginizi Denetleyin"



- 1-(b) Sabahattin Ali
 2-(a) İsveç
 3-(c) 90
 4-(b) Panama
 5-(c) Turgay Şeren
 6-(d) Sufiör
 7-(b) Rin Tin Tin
 8-(a) Adana
 9-(c) Su
 10-(b) Bar
 11-(d) Antartika
 12-(b) Kurşun

Kare Bulmaca



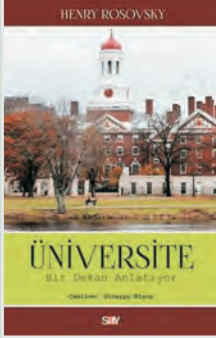


Bize Gönderilen Kitaplardan

Üniversite Bir Dekan Anlatıyor

Henry
Rosovsky

Say Yayınları



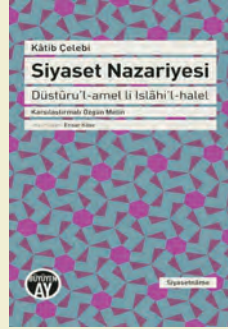
Banka şubeleri, zincir mağazalar, marketler, alışveriş merkezleri, etüt merkezleri, kişisel gelişim merkezleri derken neredeyse her köşe başına açılan üniversiteler dönemini yaşadığımız süreçte Henry Rosovsky'nin yapıtı kesinlikle okunması gereken bir deneyim-yaşam kitabı: "Birçok öğretim üyesine göre üniversite kendilerinden ibarettir. Yüksek öğrenimin temel işlevi olduğu kabul edilen öğretim ve araştırma onların elindedir. Profesörüz bir üniversite düşünülemez bile. Kimi akademik yöneticilerin de, üniversite kendi mallarını mışçasına davrandıkları bilinmektedir. ABD'de kendi derebeyliklerinde hüküm süren çok sayıda bölüm başkanı, dekan, direktör, rektör, rektör yardımcısı, vs. vardır.

Ben, bir okulun kalitesi ile yöneticilerin denetimsiz yetkileri arasında negatif korelasyon olduğu kanısındayım. Mülkiyet hakkı iddiasında bulunan... Kendilerinin üniversitenin varoluş nedeni olduklarını söyleyip duranlar... Bu elkitabının her bölümü, hangi biçimde olursa olsun, mülkiyet iddiasında bulunan herkese yardımcı olmak amacıyla yazılmıştır. Bu kitabın kullanılması durumunda öğrenciler ile profesörlerin birbirlerinin yaşamlarını daha iyi anlayacaklarını; hem profesörlerin hem de öğrencilerin yöneticiler ve yöneticilik konusunda daha fazla bilgileneceklerini; kamuoyunun ve basının etkinliklerimize ve değerlerimize daha geniş bir hoşgörü ile bakacağını umuyorum.

Siyaset Nazariyesi

Kâtib Çelebi

Büyüyenay
Yayıncılık



400 yıl önce doğan Kâtib Çelebi'nin adını az çok biliriz ama düşünceleri ve yazdığı kitapların varlığından habersiziz. Kâtib Çelebi, yaşamı, yapıtları, düne ve bugüne etkilerini de

çevirisine ekleyen Ensar Köse'nin yayına hazırladığı “Düstûru'l-amel li Islâhi'l-halel” adlı yapıtı gün ışığına çıkan, dikkat çekici, çağını aşan bir kitap. Kâtib Çelebi bu kitapçığı, 1653 tarihinde Osmanlı hazinesinin nakit sıkışıklığı içinde bulunduğu bir dönemde, hükümetin isteği üzerine kaleme almış. Hacmi ufak içeriği zengin “Düstûru'l-amel”, acil sıkıntılara çözüm önerisi sunan bir kriz dönemi eseri. Kâtib Çelebi'nin burada öne sürdüğü düşüncelere oluşturduğu felsefi zemin, eserin asıl muhtevasından daha fazla dikkati çekmiş ve zamanla, başta Vakanüvis Naima olmak üzere birçok yazarı etkilemiştir. Kitabını yazarken uyguladığı metodolojik yaklaşım tarzı, günümüzün modern araştırmacılarının çalışma biçimini hatırlatır. Bu yönüyle Düstûru'l-amel, tam manasıyla nev'i-şahsına-münhasır bir eserdir. Bu kıymetli eserin, şimdiye kadar ilmi kıstaslara uygun bir yayınının yapılmamış olması ciddi bir eksiklikti. Büyüyenay yayınları keşfedilmeyi bekleyen Türk, İslam dünyasının kültürel mirasından birbirinden değerli yapıtları günümüze taşımayı sürdürüyor. Necmi Atik'in yayına hazırladığı “Mehmet Akif Ersoy'un Kur'an Meali, Akif'in Kendi El Yazısıyla İki Cüzlük Meali” ve Sabri Koz'un Türkçeleştirdiği “Letâ'if, Nasreddin Hoca Fıkralarının ilk Baskısı” kitapları da okurların yolunu gözlüyor.

Binbir Gece'ye Bakışlar

Mehmet Kalpaklı,

Neslihan Demirkol Sönmez

Turkuaz Yayınları



Binbir Gece Masalları adını duymayan yoktur. Günümüzde çizgi filmlerle hayatına yeni bir boyut katan masallar bütün dünyayı etkilemeyi sürdürüyor. Alim Şerif Onaran'ın ilk kez 16 kitaptan oluşan çevirisi ile bir bütün olarak Türkçe yayımlanan bu masallar üzerine Türkiye'de yapılan ilk derli toplu bir araştırma Unesco Türkiye Milli Komitesi desteği ile yayınladı kitap olarak yayımlandı. Mehmet Kalpaklı'nın “Doğu ile Batı Arasında Kültürel Bir Koridor Olarak Binbir Gece Masalları”, M. Sabri Koz'un “Fransızca'dan Türkçeye Ermeni Harfleriyle Binbir Gece Masalları”, Özcan Yüksek'in “Masalsız Zamanlar” ve Gülseren Tor'un “Binbir Gece Hikayeleri'nin 15. Yapılmış Türkçe Çevirisinde (Bursa Nüshası) Üslup (Biçem) değerlendirmeleri bulunuyor. Binbir Gece Masalları'nın bilmediğimiz gerçekleri.



YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)



Mete Alp Yazman, *Londra*



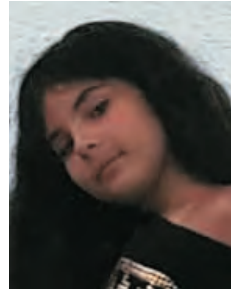
Deniz Arda ve Ali Emir Şahin, *Ankara*



Çağan Tetik, *Bursa*



Mete Ünlü, *Bursa*



Bilge Deren Aslan, *İzmir*



Dilbeste Aydın, *Hatay*



Ekin Yılmaz, *Antalya*



Eren Avcı, *Ankara*



Nil Bük, *İstanbul*



İdil Hedegetöre, *Ankara*



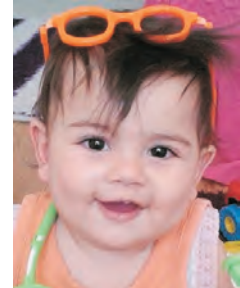
Eylül Yavaş, *Ankara*



Elif Küçük, *Ankara*



Refik Gök, *Antalya*



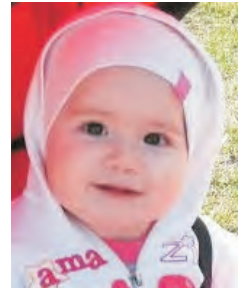
Hatice Kübra Gök, *Antalya*



Toprak Ablak, *Ankara*



Yiğit Bayramoğlu, *İstanbul*



Miray İnce, *Ankara*



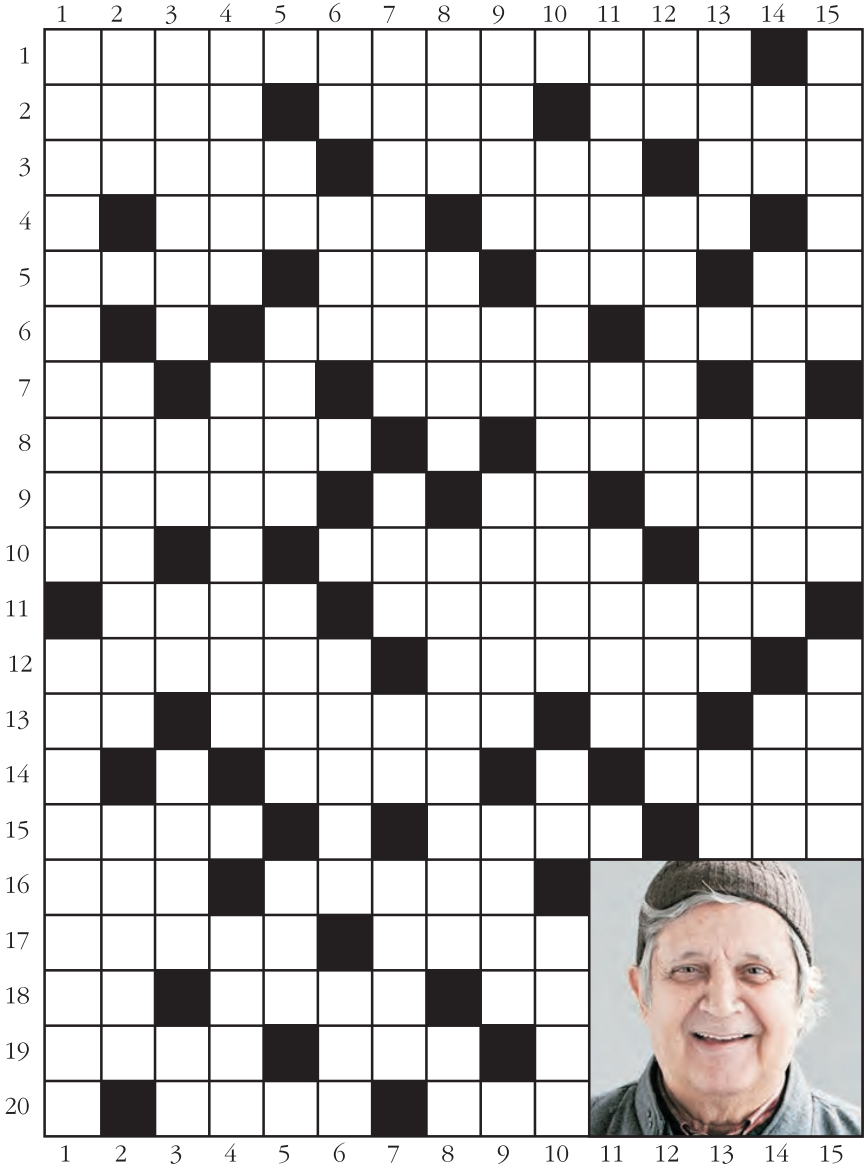
Doğasu Kaygun, *Ankara*



Bartu Balcı, *İstanbul*



Can Baysar, *Ankara*



Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay



SOLDAN SAĞA: 1-Geçtiğimiz günlerde yitirdiğimiz, fotoğrafta görülen usta oyuncumuz. 2-ABD'de bir eyalet.-Çalışır durumda bulunan.- Suçu olmayan, suçsuz. 3-Yabani ormanlarda yetişen parazit sarmaşığı.- İşaret olarak veya çeşitli amaçlarla kullanılan küçük bayrak.- Bir peygamber adı. 4-Özen- İnce yapılı. 5-Ortadan kaldırma, yok etme.- Akis, yankı.- Ata.- İtalya'da bir ırmak. 6-Ölüm sebebini belirlemek amacıyla bir cesedi inceleme işi.- Anlama yeteneği. 7-Bir haber ajansının simgesi.- Yabani hayvan yakalama işi.- Taşıtların jantlarına yerleştirilen, elastik tekerlek bandajı. 8-Erzurum'un bir ilçesi.- Boyunbağı. 9-Yürekli, cesur.- Molibdenin simgesi.- Cehennem. 10-Eski Mısır'da güneş tanrısı.- Şırnak'ın bir ilçesi.- Bir kursun basamaklarından her biri. 11-'.... Tepeş' (Kazıklı Voyvoda olarak da bilinen 1456-1962 yılları arası Eflak beyliği voyvodası.- Gırtlaktaki aşırı ve süregelen iltihap. 12-Evren.- Aklanma işi. 13-Genişlik.- Pamuk, keten veya ipekten, seyrek dokunmuş delikli bir tür kumaş.- Paramızı simgeleyen harfler.- Başlıca içeceğimiz. 14-Emir veren, buyuran.- Erginleşmiş kimse. 15-Ölçü aletleri, saat ve göstergelerde sayı veya işaret göstermeye yarayan hareketli iğne.- Emek sonucu ortaya konan ürün, yapıt.- Gözleri görmeyen. 16-Özel bir cam içinde likör, şarap, meyve ve maden suyu karıştırılarak hazırlanan içki.- Gelenek. 17-Japonya'da bir kent.- Vatan sayma, yurt kabul etme. 18-Radonun simgesi.- Asya ile Avrupa'yı ayıran sıradağlar.- Bir soru sözü. 19-Din işlerini devlet işlerine karıştırmayan.- Altın. 20-Bakla tanelerinin kabuğu soyulduktan sonra yapılan zeytinyağlı yemek.- Eski dilde göz.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-'Turist Ömer' ve 'Ayşecik' gibi filmlerinden tanıdığımız yönetmenimiz.-İsparta'nın bir ilçesi. 2-Gelecek.-Yapılarda bazı bölümleri ayırmakta kullanılan, katlanır; taşınır çerçevesi perde.-Avrupa'da bir şehir. 3-Herhangi bir konuda bir görüş ve düşüncüyü bildiren yazı.-Rubidyumun simgesi.- Bir sıfat eki.-İzmir'in bir ilçesi.-Akdeniz'de hapisanesi ile ünlü bir ada. 4-Kuşatma.-Halk arasında kabaca anlamında bir deyim.- Dantel veya nakış ipliği yumağı. 5-Nikelin simgesi.- Yumurta biçiminde olan, beyzi.- Veri.-İsviçre'de bir kanton. 6-Bağışlama.- Kesintilerden sonra kalan.-Azak denizinin güneydoğusundaki bataklık yarımada.- Üye. 7-Güreşte bir oyun.- Kimyasal enerjisi elektrik enerjisine çeviren aygıt.- Bir nota.- Ana, baba ve çocuklardan oluşan en küçük sosyal birim. 8-Denizli'nin bir ilçesi.- Işık geçirmeyen.-Çıkış yeri kolay bulunamayacak kadar karışık koridorları olan yapı.- Radyumun simgesi. 9-Saha, meydan.- Nazi polis örgütü.- Buzlutaş.- '..... Connery' (ABD'li ünlü artist). 10-'Anayurt Oteli' filmindeki 'Zebercet' karakteri ile tanıdığımız usta oyuncumuz.- Bir cetvel türü.- Asal gazlar sınıfından olup genellikle aydınlatmada kullanılan bir element. 11-Belirti.- İridyumun simgesi.- Ayak direme. 12-Eski dilde ayak.- İnanış, iman.- Gece yağın ve yapraklara konan ince nem, çiğ. 13-İlham.- Bir işe ayrılmış veya bir iş için alışılmış saatler.- Ekleme ağrıları ve şişliklerle kendini gösteren bir hastalık. 14-Akıl.- Uskumrugillerden eti lezzetli bir tuzlu su balığı.- Gümüş. 15-Güney Amerika'da bulunan ve dünyanın en yüksek debisi ile akan akarsuyu.- Başladığı noktada biten, önceden belirlenmiş bir programa göre yapılan seyahat.-Avrupa'da bir nehir.

filizoskaybd@gmail.com



Satranç

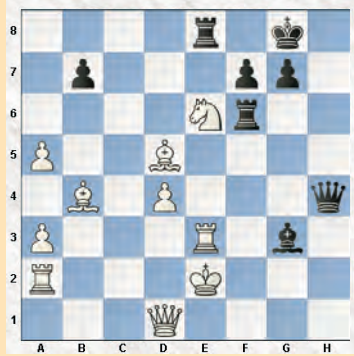
Mustafa Yıldız

İKİ ÖNEMLİ TURNUVA: ORDU VE KAHRAMANMARAŞ

3. ORDU AÇIK SATRANÇ TURNUVASI

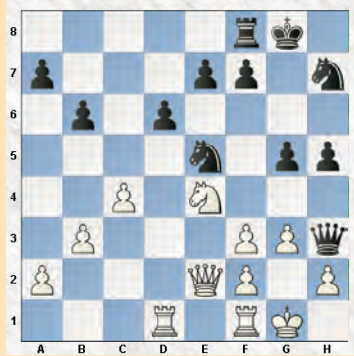
Vadim Malakhatko – Kıvanç Haznedaroğlu, 5.Tur

Yandaki konumda beyazlar net 2 alet üstün ancak siyah taşlarla oynayan GM Haznedaroğlu büyük bir direnç göstererek bu konumdan zaferle çıkmayı başardı. Bundan sonra bir beyaza bir siyaha giden oyunun nefes kesen hamlelerini yorumsuz veriyorum: 30...Vh5+ 31.Ff3 Vh2+ 32.Şd3 Vxa2 33.Fg4 Ff2 34.Ke2 Vd5 35.Ac5 Vxd4+36.Şc2 Vc4+37.Şb1 Fe3 38.Kc2 Vf4 39.Fe2 b6 40.Vd7 Ve5 41.Ad3 Ve4 42.a6 b5 43.a7 Kfe6 44. Kc7 Vh1+ 45.Şc2 Fh6 46.Vxf7+ Şh8 47.Ff1 Vd5 48.a8V Vxa8 49.Fc3 Va4+ 50. Şb1 Vd1+ 51.Şa2 Vg4 53.Ae5 Vg3 53.Af3 Vf2+ 54.Şb3 Ke3 55.Fd3 Vg3 56.Fg6 Ka8 57.Şb2 Vg2+ 58.Şb1 Vf1+ 59.Şb2 Ve2+ 60.Ad2 Kxc3 61. Kxc3 Vxd2+ 62.Fc2 Ve1+ Beyaz terk etti.



Elnur Aliyev – Yusuf Dönmez, 9.Tur

Beyaz kalite önde, kendi alanında bulunan siyah veziri ve atı değişebilir ya da püskürtebilirse üstünlüğünü kazanca dönüştürebilir. Herhalde önce atı kovmak düşüncesiyle 22.f4? oynuyor. Siyah için bir umut ışığı oluyor bu hamle en azından g dikeyi açılacak, belki siyah kale de saldırıya katılacak. 22...gxf4 23.gxf4?? Bu çok ağır, ölümcül bir hata. Beyazın gözü bağlandı, ayağı kaydı! 23...Af3+ 24.Vxf3 Vxf3, siyah vezirini kaybetti. Oysa, 23.f3 gxf3 24.Axg3 ile eskisi kadar olmasa da oyunu yine üstün olarak sürdürebilirdi. 0-1



Sopiko Tereladze - Çağatay Aydođdu, 2.Tur

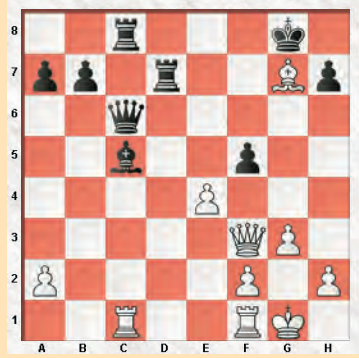
42.d5! Kxd5 Piyonu almadan iyice düşünmek gerekirdi. Beyaz, bir piyon üstün, piyonları azaltmak onun işine gelmez ama konumdaki nazik kare: f5. 43.Kxd5 exd5 Şimdi boşalan f5 karesinden piyon saldırısı sonuç verir. 44.f5+ Siyah terk etti. (Çünkü, 44...Şf6 45.Fd4+ Şg5 46.Kh5+#) 1-0



8. MARAŞ AÇIK SATRANÇ TURNUVASI

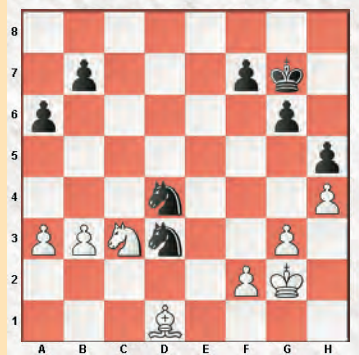
Meilis Annaberdiyev - Cengiz Keleş, 9. Tur

23. Kxc5 Vxc5 Beklenmeyen kalite fedasının amacı, siyah şahın korunaksız konumundan yararlanmak. 24.Fa1 Kf7 25.Vb3 Vc4? (25...fxe4!/? -+) Siyah, vezirleri değiştirmek istiyor ama beyazın planı, büyük siyah çaprazda fil ve vezir atağından sonuç almak. 26.Vb2 Şf8 27.exf5 Kxf5? e dikeyi de açıldı, siyah şah iyice çıplak kaldı, mat ağına girdi. 28.Vg7+ Şe8 29.Ke1+ Şd8 30.Ve7+# 1-0



Tufan Can Uzuner - Julia Gökbulut, 9. Tur

Tüm ölçütlere göre eşit görünen bu konumda oyunu zorlamak ters sonuçlar doğurabilir. Özellikle böyle durumlarda "dikkat" sonucu etkileyen en önemli unsurdur. Eşitliği koruyan birçok hamle var: 39.f4... 39.Ae2... 39.Şf1... 39.a4... vd. Uzuner, herhalde b7 piyonuna saldırmak niyetiyle dikkatsizce 39. Ff3?? oynadı. Siyahın 39...Ae1+ çatalından sonra terk etti. 0-1





Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: SİMGE ERTÜRK, BALIKESİR



“Her doğru davranışım içimi aydınlatan ışığı canlı tutmam anlamına geldi. Ve bunun verdiği güçle karanlığı arkasına alarak yola çıkanları: ‘Aydınlık Olmalı Bizim Yolumuz, Karanlık Değil!’ diyerek bir şekilde yaşamım boyunca uyarmaya çalıştım. Koşulların zorluğuna, ağırlığına karşın görevini, mesleğini, sevgisini ve de yüreğini ortaya koyan Cumhuriyetimizin ilk öğretmenlerinin anılarına saygıyla...”



BÜTÜN KİTAPÇILARDA

SEZEN TÜMER



Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olduğu 1958 yılından sonra uzun süre çeşitli el sanatları ile ilgilenen sanatçı, düzenli resim çalışmalarına 2003 yılında ünlü sanatçı Hikmet Çetinkaya'nın atölyesinde başlamıştır. Sanatçı, çalışmalarını bugün de aynı atölyede sürdürmekte, aynı anda çeşitli karma resim sergilerine de katılmaktadır. Eserlerinin bir bölümü özel koleksiyonları süsleyen sanatçı, ilk kişisel sergisini 2010 yılında da açmıştır.

ISSN 1301-7608



9 771301 760320